

SPOLUZĚAČI

OSUDY ŽIDOVSKÝCH STUDENTŮ GYMNAZIA NA MIKULÁŠSKÉM NÁMĚSTÍ V PÍZNI

Ilona Dvořáková
Kristýna Komolová
Jan Jalchim
Monika Stehlíková
Aleš Turnovec

Místa, kam byli
Plzeňané
deportováni
z Terezína.

● Raasiku
(Estonsko)

● Riga
(Lotyšsko)

● Malý
Trostinec
(Bělorusko)

● Minsk
(Bělorusko)

● Baranoviči
(Bělorusko)

● Treblinka

● Varšava

● Ossowa

● Sobibór

● Lublin - Majdanek

● Piaski

● Trawniki

● Izbica

● Belzec

● Auschwitz-Birkenau

● Terezín

● Plzeň

Protektorát
Čechy a Morava

Slovenský štát

Maďarsko

Rumunsko

Ríšsky komisariát
Východ

Ríšsky komisariát
Ukrajnina

Generální guvernment

Ríše

Ríše

spolek Humr
2017

SPOLUZÁČCI

OSUDY ŽIDOVSKÝCH STUDENTŮ GYMNAZIA NA MIKULÁŠSKÉM NÁHĚSTÍ V PÍZNI

Ilona Dvořáková
Kristýna Homolová
Jan Jáchim
Monika Stehlíková
Aleš Turnovec

Poděkování:

Za spolupráci a podporu děkujeme Michalu Brummelovi, Kateřině a Elonu Deimlovým, Charlottě Epsteinové, Hanuši Lamačovi, Dagmar a Jitce Lánským, Mindy, Garymu a Benovi Loebnerovým, Evě Nelson, Milanu Plešákovi, Miroslavu Bělohlávkovi, Olze Benešové, Jiřímu Blochovi, Jarmile Brychcínové, Evženu Czinnerovi, Miroslavu Červenkovi, Bohumile Červenkové, Josefu Čiperovi, Václavu Gruberovi, Pavlu Haukovi, Růženě Hrnáčové, Karlu Kabátovi, Václavu Kabátovi, Jarmile Kreysové, Zuzaně Růžičkové, Julii Žežulkové, Ludmile Žákové, manželům Kumperovým, Mordechaji Livnimu, Tomovi Lukemu, Karlu Matějkovi, Jiřímu Mladějovskému, Evě a Janovi Ročkovým, Janu Rumlovi, Jaroslavu Řežábovi, Liboru Říšskému, Miroslavu Štruncovi, Zdeňku Thořovi, Ireně Hrdinové, Pavlu Hudečkovi, Heleně Koubkové, Alici Zadrazilové, Adéle Zagainovové, společnosti Člověk v tísni, Památníku Terézín, Martině Sládkové a Marii Zahradníkové ze Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea, Kateřině Svobodové ze Židovského muzea v Praze, paní Petře Martínkové ze Státního oblastního archivu v Blovicích, paní Reichentalové z Federace židovských obcí v Praze, zastupitelským úřadům ve Washingtonu a Santiagu de Chile, Radovanu Koderovi z Památkového ústavu města Plzně, Martě Vančurové z o. s. Zapomenutí, Václavu Havlovi, Martinu Baxovi a Martinu Šmokovi.

Třetí vydání publikace finančně podpořil Plzeňský kraj.

ISBN 978-80-270-2876-4

© Ilona Dvořáková, Kristýna Homolová, Jan Jáchim, Monika Stehlíková, Aleš Turnovec, 2005
Grafická úprava © Jan Jáchim a Martina Horáková, 2005

Vydal spolek Humr
III. vydání
Plzeň 2017

2 výroční zpráva 1937/38

	TŘÍDA								TŘÍDA											Úhrnem	
	I. a	I. b	I. c	II. a	II. b	II. c	III. a	III. b	III. c	IV. a	IV. b	IV. c	V. a	V. b	V. c	VI. a	VI. b	VI. c	VII. a		VII. b
f) Náboženství:																					
Římskokatolické	—	34	43	1	23	43	—	39	—	48 ¹	8	25	14	20	21	15	22	19	22	23	420 ¹
<i>Mořizšebá</i>	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3	—	—	1	1	—	—	1	—	—	3
Pravoslavné (Metod.)	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Evang. českobratrské	17	—	—	13	—	—	8	2	—	—	10	5	6	3	5	4	4	1	1	6	85
Jednota českobratrská	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Československé	—	11	—	1	18	1	17	2	—	—	9	4	9	5	3	8	3	—	1	2	94
Bez vyznání	28	—	—	32	—	2	22	5	—	—	16	5	8	9	10	8	6	13	6	7	177
g) Věk:																					
narozených 1926	43	43	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127
„ 1925	3	3	2	44	37	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130
„ 1924	—	—	—	3	4	5	46	35	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94
„ 1923	—	—	—	—	—	—	4	12	—	39	34	25	—	1	—	—	—	—	—	—	115
„ 1922	—	—	—	—	—	—	—	1	—	9	9	14	27	24	34	1	1	1	—	—	121
„ 1921	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	9	11	5	26	22	28	1	—	105
„ 1920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	6	11	5	23	27	75
„ 1919	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	—	6	11	22
„ 1918	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Nepovinné a relativně povinné předměty:																					
Zpěv relativně povinný	46	46	43	47	41	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	269
Zpěv nepovinný:																					
odd. III. A	—	—	—	—	—	—	24	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
odd. III. B	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	7	2	3	8	1	6	2	1	—	1	42
Těsnopis:																					
odd. I. A	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	19	2	—	4	—	—	1	—	—	50
odd. I. B	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	—	1	6	—	—	—	—	—	—	39
odd. II.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	12	11	—	2	6	6	5	58
Praktická cvičení chemická	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	3	1	1	—	—	10
Náboženství nepovinné	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9	6	6	6	31
i) Platby žáků:																					
Celé školné platili:																					
v I. běhu	5	19	10	8	9	12	9	13	—	11	11	8	3	7	10	3	8	10	6	7	169
v II. běhu	4	19	8	9	12	13	9	6	—	14	14	19	4	6	16	6	9	11	10	9	198
Polovici školného platili:																					
v I. běhu	4	3	8	2	2	4	3	5	—	1	3	4	4	4	1	1	3	2	4	2	60
v II. běhu	4	3	8	3	1	4	3	5	—	—	3	2	4	4	—	1	4	2	4	3	58

1906

„Jeho císařské a královské Apoštolské Veličenstvo ráčilo Nejvyšším rozhodnutím ze dne 1. srpna 1906 s výhradou ústavního povolení potřebných prostředků nejmilostivěji schváliti, **aby se v Plzni zřídila druhá státní reálka** s vyučovací řečí českou. Státní reálka v Plzni aktivuje se rokem 1906/7 nejprve třídou první a bude postupně tím způsobem doplňována, že každým následujícím školním rokem jedna nejbliže vyšší třída se otevře.“ (Ze smlouvy podepsané purkmistrem Dr. Václavem Petákem)

1914

Roku 1914 získala škola novou impozantní budovu na Mikulášském náměstí. Profesor chemie a autor příležitostných básní Felix Vondruška věnoval této události rozsáhlou skladbu Cestou života.

CESTOU ŽIVOTA
Felix Vondruška

...
Úzkostlivě střeží nejmenších svých snůtek,
jež hrozí zdušit ruka drsná, dravá;
v učebně síně vede mládež svoji
ke světlu pravdy, k zdroji vody živé,
by posílena k strmé stezce žití
jí kráčela vždy výš a výše
až tam, kde stříbrně se vločky rojí,
kde odpoutána jsouc od zemské tíže –
- již nesmrtelnost v bílých hvězdách svítí.

(Závěrečná sloka básně, kterou k příležitosti svěcení nové školní budovy 22. února 1914 přednesl kvintán Josef Cihla)

1933

30. ledna

Adolf Hitler je jmenován německým kancléřem.

Hanus Löw a Hanus Deiml nastupují do primy.

1934

Jiří Stein, Eva Brummelová, Hana Fantová, Hana Porgesová, Mirko Lauterstein, Egon Löbner a Arnošt Epstein nastupují do primy.

Jiří Schanzer přichází z I. státní československé reálky a nastupuje do tercie.

1935

15. září

14. listopadu

Emil Ehrlich nastupuje do primy.

Na stranickém sjezdu NSDAP v Norimberku jsou vydány tzv. norimberské zákony.

Vydána první doplňující nařízení k tzv. norimberským zákonům - jejich součástí je i definice „žida“ a židovských míšenců.

v červnu 1935 z reálky odchází

ANTISEMITISMUS

= jednoznačná negace židů a židovství z důvodů rasových, nacionálních, náboženských, hospodářských nebo jinak zformulovaných, pocíťovaných a prožívaných. Negace je spojena s násilím psychologickým i fyzickým. Jde o iracionální obraz skutečnosti, byť sám sebe často prezentuje jako vědecký či racionalistický. V závislosti na subjektivních okolnostech i historických souvislostech nabývá různých podob:

Křesťanský antisemitismus: odpor k židovské víře, která je vnímaná v kontrastu k tzv. křesťanským hodnotám. Dominantní podoba antisemitismu až do počátku 19. století.

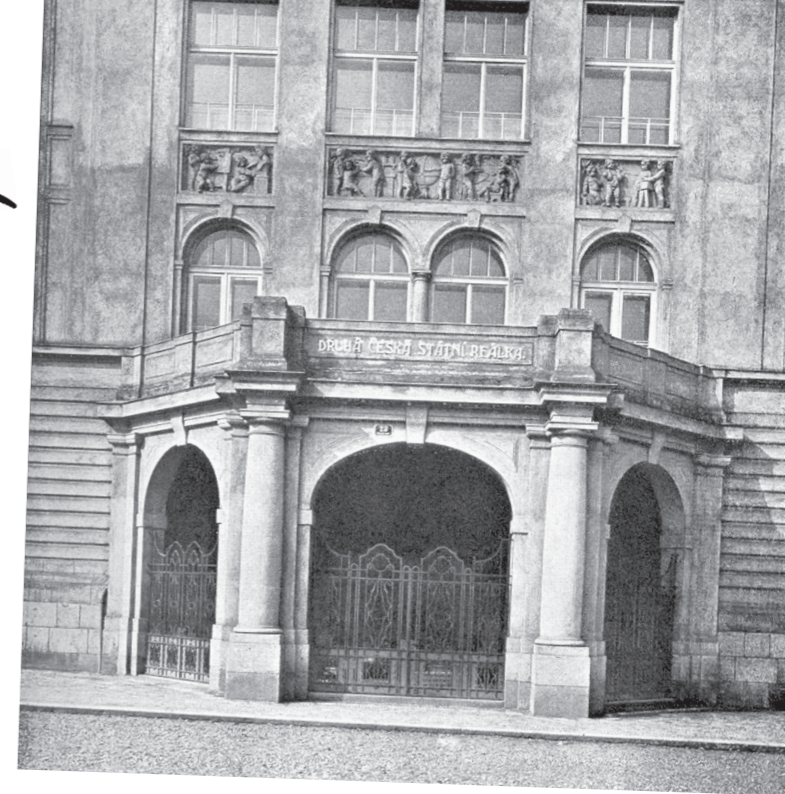
Hospodářský antisemitismus: židé-vlastníci jsou spojováni s konstrukcí krutého kapitalistického vykořisťovatele či lichváře, často je motivem konkurenčních bojů. Zároveň jsou movitými antisemity obviňováni z podpory a šíření komunistických myšlenek (viz termín židobolševik).

Nacionalistický antisemitismus: nacionalismus je živěn přesvědčením, že národy jsou odvěká, přirozená uskupení „krve a půdy“, která mají samozřejmý nárok na vlastní sebeurčení ve „svých“ státech. Vyloučeny nebo persekčovány jsou zpravidla osoby a skupiny, které nehovoří národním jazykem, vyznávají náboženství, které je v daném místě chápáno jako cizorodé, event. se jinak odlišují od národní většiny. V evropském prostředí se oběťmi nacionální „očisty“ stávají především židé. Např. v Čechách byli židé mluvící většinou německy vnímáni jako cizorodý element, který se přiklání k Němcům. Český nacionalistický antisemitismus vrcholil v době tzv. druhé republiky, tj. v období mezi říjnem 1938 a březnem 1939.

Rasový antisemitismus: rozmach rasistických teorií v 19. století souvisí s koloniální expanzí a se zneužitím darwinismu. Rozdíl mezi jednotlivými kulturami jsou interpretovány hierarchicky a zdůvodňovány biologicky. Židům rasismus upírá lidské atributy, jsou vnímáni jako parazité. Z židovství nelze „vystoupit“, jde o biologicky podmíněnou danost. **Mezi jednotlivými podobami nevede ostrá hranice, navzájem se prolínají. Rasový a nacionalistický antisemitismus byly hlavní hybnou silou holocaustu.**

Celý profesorský sbor čítal ve druhé polovině 30. let třicet šest vyučujících a dva zřizence.

II. státní československá reálka

"Kulometná rota" →

Nakreslil žák VII. B třídy Bohumil Konečný ve školním roce 1935/36. Spolužáci mu říkali „Bimba“.
 U kulometu sedí a střílí franštinář Rudolf Vobořil. Za ním stojí a ukazuje směr střelby němčinář Karel Karásek. Palbu pozoruje klidný dějepisec Dr. Jaroslav Fikrle. Další v řadě je chemik Čeněk Hecht a za ním manželský pár matematik a fyzik Aleš Terš, třídni VII. B, a jeho manželka, češtinářka Ludmila Teršová. Střelbu pozoruje deskriptivář Jan Veselý a tělocvikář Václav Krauz /s dýmku/. Na konci řady maluje Josef Schuster.

Zákon o ochraně německé cti a krve

Proniknut poznáním, že čistota německé krve je předpokladem další existence německého lidu, a prodchnut neochvějnou vůlí zabezpečiti německý národ pro všechnu budoucnost, usnesl se říšský sněm jednohlasně na následujícím zákoně, který se tímto vyhlašuje:

§ 1

(1) Sňatky mezi Židy a státními příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve jsou zakázány. Manželství uzavřená proti tomuto zákonu jsou neplatná, i když byla k obcházení zákona uzavřena v cizině.

(2) Žalobu na prohlášení manželství za neplatné může podat pouze státní návladní.

§ 2

Mimomanželský styk mezi Židy a příslušníky německé nebo druhově krve je zakázán.

§ 3

Židé nesmějí ve své domácnosti zaměstnávat státní příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve mladší 45 let.

§ 4

(1) Židům se zakazuje vztyčovat říšské a národní vlajky a užívání říšských barev.

(2) Užívání židovských barev je jim naproti tomu dovoleno. Výkon těchto oprávnění je pod státní ochranou.

§ 5

(1) Kdo jedná proti zákazu § 1, bude potrestán kázníci.

(2) Muž, který jedná proti zákazu § 2, bude potrestán vězením nebo kázníci.

(3) Kdo jedná proti ustanovení §§ 3 nebo 4, bude potrestán vězením až do jednoho roku a peněžitou pokutou, nebo jedním z těchto trestů.

↗
NORIMBERSKÉ ZÁKONY

První prováděcí nařízení k zákonu o říšském občanství

Židovským míšencem je ten, kdo pochází od jednoho nebo dvou prarodičů, podle rasy plně židovských, není-li podle § 5, odst. 2, Židem. Za plně židovského se bez dalšího pokládá prarodič, když příslušel k židovskému náboženskému společenství.

Židem je ten, kdo pochází při nejmenším od tří prarodičů, podle rasy plně židovských. Platí (tu) § 2, odst. 2, věta 2.

a) když v době vydání zákona příslušel k židovskému náboženskému společenství nebo potom do něho byl přijat,

b) když v době vydání zákona byl v manželství se Židem nebo potom do něho vstoupil,

c) když pochází z manželství se Židem ve smyslu odstavce 1, jestliže bylo toto manželství uzavřeno za účinnosti zákona o ochraně německé krve a německé cti ze dne 15. září 1935,

d) když pochází z mimomanželského styku se Židem ve smyslu odstavce 1 a narodil se nemanželsky po dni 31. července 1936.

1938

1. února 1938 jsou žactvu oběžníkem připomenuty šedesáté narozeniny Dr. M. Hodži. „Významnému státníkovi byl odeslán blahopřejný telegram a ve výkladní skříni na chodbě ústavu byly vystaveny obrazy vážící se k této mimořádné chvíli.“

5. března uspořádal Ústřední spolek československých profesorů dopolední koncert pro žactvo středních škol, „aby se uctila ušlechtilá památka zesnulého presidenta Osvoboditele Dr. T. G. Masaryka v době, kdy by se dožil 88 let.“ V pondělí 7. března v den narozenin byla uspořádána vzpomínka v ústavní aule pro žáky nižších tříd. V programu mimo jiné účinkovala žákyň kvarty B Eva Brummelová, která přednesla Horovu báseň Muž.

Počátkem března bylo profesory češtiny vzpomenu to Masarykova dne zahraničí. Sbírka, uspořádaná ve prospěch zahraničních menšin mezi studentstvem, vynesla za příspěvní prof. sboru 500,- Kč.

Obsazení Rakouska německou armádou, tzv. anšlus.

13. března
1938

V souvislosti s velikonoční akcí Československého červeného kříže bylo žactvo poučeno profesory češtiny o významu pravdy a životní opravdovosti, jakož i o významu čistoty těla, školní budovy, příbytků, obcí, čistoty myšlení i veškerého jednání.

O úctě k matce poučili žactvo 7. května profesori češtiny.

(za rok, v červenci 1939, Eva svou „matku zemi“ opustí, a zachraňuje si tím život. Její rodina zahyne v Osvětimi.)

Dne 10. května v den státního svátku království Rumunského promluvili profesori dějepisu ve svých hodinách o významu přátelství rumunsko-československého.

Narozenin p. presidenta republiky Dr. Edvarda Beneše bylo vzpomenu dne 28. května. Součástí programu byla báseň Viktora Dyka Matka země, kterou přednesla oblíbená recitátorka, žákyň kvarty B Eva Brummelová.

Z gymnázia odchází Egon Löbner, jeho otec soudí, že by bylo vhodnější, aby se syn naučil něčemu praktickému, a Egon přechází na strojní průmyslovku. Eva Brummelová přechází na obchodní akademii.

Školní rok byl zakončen slavností v aule dne 22. června, při níž bylo vzpomenu památky Mistra Jana Husa.

„Naše škola byla postavena na zdravé základy pravdy, vědy a demokracie – v Masarykově duchu. Pamatujeme se na pokroucené pravdy staré školy a na lživou a falešnou výchovu. Naše nové osnovy jsou vyjádřením našeho ideálu. Jsou projevem školy svobodné, školy vědy a práce. Je v nich především demokratický duch, jenž činí ze školy důležitou epochu životní, kde se rozvíjí intelektuální, citová a mravní stránka osobnosti, a to metodou činnou, cestou samostatnosti.

Není nám, bohužel, dáno osudem, abychom žili stále životem klidným, šťastným. Jako krásné počasí je kaleno častými bouřemi, tak četné starosti a obavy zastíňují jas našeho klidného žití. Neuvěřitelné snahy pokoušejí se zavléci vývoj o tisíciletí zpět. Stejně obavy a stejné naděje jako před dvaceti lety prožíváme i dnes. Nezmalomyslní ten, kdo ví, že po bouři bývá klidno. Nesmíme malomyslnět a klesat na mysli ani v nejhorších dobách, aby nás nesoudily příští věky. Klesati by bylo zbabělostí a zradou. Věsti a povzbuzovati je povinností především těch, kdo nesou a chtějí v budoucnosti nést kulturu – naši inteligence.

Ne – není to fráze, opakujeme-li si, že máme mít před očima naše velké muže: Husa, Komenského, Masaryka. Jejich heslem byla pravda. Hus za ni zemřel, Masaryk s ní zvítězil. A byly doby, kdy se na nás svět díval s úžasem. Byla doba husitská, byla doba našeho odboje. Dnes se oči celého světa obracejí k té malé zemi uprostřed Evropy, jež je pevnou půdou demokracie a nechvěje se před ořesy, které doléhají k samým horám jejich hranic. A dnes si tato země opět získává obdiv a úctu těch velkých, které ji neopustí.“

Max B. Stýblo:

Před velkým úklidem

Dvacet let hymny na Západ jsme pěli,
až nám ten bochník rozkrájeli!
Máme tu partaje a koryta,
máme tu cizí emigranty,
pořád své staré české hřbety
pod cizím šmokem hrbíme.
A to, co jinde vypráskali,
my v republice krmíme.
Motyky máme! Lopaty máme!
Opření česká o vrata,
voláme, vojáci této země:
Dejte nám páni – košťata!

Podepsání mnichovské dohody: velmoci se bez účasti československých zástupců dohodly na teritoriálním okleštění Československa. Vzniká tzv. druhá republika, čeští nacionalisté a antisemité útočí proti demokratickým a humanistickým ideálům masarykovského Československa.

29. září
1938

Max B. Stýblo:

Barrandov

Dřív tam kopal dělník skálu,
dnes tam kopou filmy!
Aby hanba české Prahy
byla ještě větší
mluví se tam hebrejštinou
a německou řečí.
Ach, Barrande, galský synku,
viz, jak národ dopad!
Běž si znovu pro motyku.
Dřív jsi vyloup hlavonožce
v tuhé české líše
dnes bys našel, kam bys praštil
emigranta z Říše.

V Německu a v Sudetech byl rozpoután pogrom známý pod názvem Křišťálová noc. Byla vypálena či poničena většina synagog, vyrabovány židovské obchody a mnoho lidí zabito či odvečeno do koncentračních táborů.

9.-11.
listopadu
1938

Úspěch Karla Čapka mezi Židy

Časopis Čin, který řídí ideový komunista inž. Bohumil Přikryl, sděluje, že hebrejské divadlo Habima v Tel Avivu zařadilo do svého repertoaru hru Karla Čapka Bílá nemoc. Konstatujeme, že neprotestujeme a že Karlu Čapkovi blahopřejeme. Konečně se dostala Bílá nemoc, kam patří. Bílá nemoc řadí mezi Židy.

Večer, 16. listopadu 1938, č. 319, str. 3.
nesignováno.

Poznáte je

[...] My mladí chceme žítí. Vidíme však v cestě mnoho překážek. Chceme je odstranit. [...] Chceme, aby pouze pracující člověk byl účasten výsledků lidské práce. [...] To jest kamenem úrazu, že naše hospodářství jest i v rukou nečeských. Nebude skutečné politické svobody bez svobody hospodářské. [...] Kdo u nás hospodářsky vládne? Kdo má vinu, poznáte na nízkých mzdách, nezaměstnanosti, zatím co ti jiní žijí v přepychu. Ti jiní činí asi 3 procenta v národě a otročí nás. Proč? Protože je vlastně neznáme, protože jsme příliš důvěřiví. Tvořili pro nás ideály a slibovali nám cizími ústy vzdušné zámky. My jsme za ony ideály bojovali a oni se zatím zmocnili značné části národního majetku, ovládli nás hospodářsky a počali ovládat i politicky. My jsme pracovali, a chudli jsme – zatím co oni nic nedělali a bohatli. Chcete je hledat? Nenajdete jich tam, kde se pracuje, ale všude tam, kde se kšeftuje. Najdete je v obchodech všeho druhu, v bankách, v divadlech, filmu, advokátních kancelářích, v lékařských ordinacích, místo pro zaměstnance je určeno vám, jim patří vedení podniků. Najdete je v kavárnách, barech, na cestách do ciziny, v přepychových lázních. Jsou chytrí. Mýlí vás českým jménem akciových a jiných společností. Pozorujte, ptejte se. Ti lidé chtějí býti ve všech politických směrech, sázejí na všechny karty, jen aby se udrželi při moci a rozšířili tu, kterou již mají. Uvažujte, že tito lidé nemohou žítí bez vás. Nepodléhejte jim, věřte raději svým. Všude, kde se získávají peníze bez práce, bez tvoření hodnot, bez zdání protihodnoty, narazí se na ně, najdete je jako vedoucí osoby. [...] Malou otázku na konec: Poznáte je?

(-zdeva-) Venkov, 11. prosince 1938, č. 292, str. 5.

Na konci roku 1938 přestává Hana Fantová studovat
a začíná se učit švadlenou.

1939

27. ledna
1939

Vláda Česko-Slovenské republiky rozhodla, že ve státních službách nesm^{ějí}
pracovat zaměstnanci židovského původu.

V únoru z reakky odchází Hanuš Deiml.

Rudolf Halík: Rodná země: základ nejbezpečnější

[...] Křesťanství není v rozporu se selskou kulturou, rád pudy neodporuje řádu Božímu, člověk pudy – člověk Boží – chápe svůj život a svoje poslání jako dar Boží a jako závazek žítí a pracovat na půdě nejen pro statky vezdejší, ale i pro ony vysoké a hodnotné cíle, jež existence duše ukládá. Tak jako rád pudy není pohanství, není jím ani úsilí o čistotu rasy. Bylo by pro národ neštěstím, kdybychom nedbali toho, aby na našem národním životním prostoru nebyl zajištěn především český člověk. Dbá-li o čistotu rasy veliký národ německý, musí o ni dbát i malý národ český, protože nemůže dovolit, aby se jeho životní prostor stal kořistí jiné rasy. Pěče o zdraví a rasovou čistotu českého národa není projevem zášti k jiné rase, ani mysticismem, je prostě pochopením povinností, jež máme ke svému národu. I zde rád pudy, vrytý do duše strážců národní pudy, jest mocným kladným činitelem, který působí, aby rodiny zakládali lidé stejného původu, krve a jazyka a střežili čistotu národa.

Venkov, 5. března 1939, č. 55, str. 1.

Opis.

P r e s i d i u m m i n i s t e r s t v a v n í t r a .

Čís. 2488.

V Praze dne 19. února 1939.

Židovští příslušníci ve státní službě.

Důvěrné.

Velmi nutné.

Přílohy:

Panu zemskému presidentovi

v

P r a z e

B r n ě

na vědomí. K tomu sděluji toto:

I. Vláda republiky Česko-Slovenské se usnesla ve schůzi, konané 27. ledna 1939, aby v činné službě státní nebyli ponecháni zaměstnanci židovského původu.

Je tedy nutno učiniti opatření k tomu účelu, aby ve všech státních úřadech / ústavech, podnicích, fondech a zařízeních/ přestaly vykonávat činnou službu osoby židovského původu.

Židovský původ je dán tehdy, jestliže oba rodiče /nemanželská matka/ příslušeli, třeba jen po určitou dobu, k židovskému náboženství nebo k židovské národnosti.

Za účelem splnění zmíněného usnesení vlády jest postupovati takto:

1/ Jest učiniti především pokus, zda dotčení zaměstnanci ne - odejdou dobrovolně ze státních služeb, nebo zda nepodají dobrovolně žádost o pensionování. Při takovýchto žádostech je vzhledem k povaze věci míti vždy za to, že je splněna podmínka ustanovení § 79, odst. 1 služební pragmatiky, resp. obdobných ustanovení.

15. března
1939

Obsazení českých zemí německou armádou. Vyhlášení samostatného Slovenského státu. 16. března vzniká Protektorát Čechy a Morava.

15. března a doba
okupace ve vzpomínce
Jirího Rumla, bývalého
studenta realky:

„Místo do tříd jdem všichni do auly, která se rychle plní, ale nikde nevidím přespolní kluky a holky, co každý den dojíždějí od Klatov, ze Švihova, od Plzně, z Chrástu, snad ani vlaky nejezdí. Zato profesorský sbor už je kompletní. Všichni se tváří vážně, nikdo ze žáků se neodvážá dělat skopičinky, o které jindy při takovém shromáždění není nouze.

Ředitel Pleva ani nemusí vyžadovat ticho a může hned začít: „Vážení kolegové profesori, studenti, mám za povinnost vám oznámit, že náš pan prezident doktor Hácha požádal Vůdce Velkoněmecké říše o ochranu našeho území. Vůdce velkomyslně jeho prosby vyslyšel a dnešním dnem se zřizuje Protektorát Čechy a Morava...“

Dál poslouchají už jen první řady, které jsou na očích, a prostornou aulou se nese zvláštní šum, v němž mi unikají souvislé věty ředitele, k mým uším doléhají pouze jejich úryvky: „Musíme být vděční... tisíciletá historie našeho velkého souseda... pořádek a kázeň... bezpečí života pod ochranou... náš úkol v tomto historickém okamžiku... nový rozkvět naší drahé vlasti...“

(...)

Dějepis má dneska zvláštní téma, Biskop nám čte z papírku, jako by se na to dávno chystal, právě historii tisícileté říše a připomíná, že už svatý Václav – ten má u profesora Biskupa větší místo než husiti – že tedy tento moudrý kníže už v dobách velmi vzdálených posílal našim sousedům sto hřiven stříbra a tři sta volů ročně. Jsme všichni zajedno, že aspoň částečně bychom mohli v dodávkách pokračovat, volů bylo v Čechách vždycky dost.

Někteří profesori se začali schovávat za různé předpisy nebo pokyny svých nadřízených, a tím se u nás dokonale vyřídili. Ba najdou se takoví, kteří při vstupu do třídy, kdy se dříve obvykle vyhýbali mokré houbě vržené náhodou směrem ke dveřím, sklaponou teď hlučně podpatky a zdvihají pravici k árijskému pozdravu, což je koneckonců jejich věc, ale oni totéž vyžadují také od nás. Pomalu nikdo nechce sedět v předních lavicích, protože my vzadu se vždycky můžeme škrábat za uchem nebo si upravovat účes právě tou pravičkou, která má pozdravit.

Těch, kteří tenhle odporný rituál odfláknou, je mezi profesory čím dál míň a pouze výjimečně se najde takový, co na to kašle a jeho předměty jsou teď nejoblíbenější, ačkoli dřív třeba patřily k nejobávanějším.

Prim mezi těmi dobrými hraje náš třídní Vojta Ježek.

Profesor češtiny a francouzštiny Vojtěch Ježek byl 2. listopadu 1943 zatčen pro ilegální činnost. Po vyšetřování na plzeňském gestapu byl převezen do borské věznice a poté do Drážďan. Rozsudkem tzv. lidového soudu byl dne 8. prosince 1944 odsouzen pro přípravu velezrady, podporování nepřítelů a válečnou špionáž ke ztrátě cti a trestu smrti. Byl popraven 16. dubna 1945 v Drážďanech-Mišni, tři dny před dobytím města Rudou armádou.

(ze vzpomínek Jirího Rumla Znamínko na duši)

Tschechischer Landesschulrat
für Böhmen in Prag .
Prag III., Magdeburger Strasse 4.
Tel.Nr. 633 - 51.

Zahl: III - 4617 ai 1940.
Prag den 22.November 1940.

Runderlass für die

Mittelschulen Nr. 288.
Bezirksschulsausschüsse Nr. 305.

An die Direktionen.
Bezirks-(Stadt-)Schulsausschüsse .

Betreff: Verwendung des jüdischer
Schrifttums und der jüdischen Kunst
beim Unterricht.

Laut Zuschrift des Herrn Reichs-
protektors in Böhmen und Mähren vom
4.September 1940, Zahl XIV E I - J 3-
112/40, hat das Ministerium für
Schulwesen und Volkskultur mit dem
Erlasse vom 13.September 1940, Zahl
115.412/40-I/1, mit sofortiger Gültig-
keit bestimmt :

1. Es ist nicht erlaubt, beim Unter-
richt Werke (Auszüge aus Werken,
Leseproben) von jüdischen Schrift-
stellern und Autoren zu verwenden.
Dasselbe gilt von Abhandlungen über
die Kunst jüdischen Ursprungs jed-
weder Art.

2. Die Erwähnung jüdischer Wissen-
schaftler, Künstler und Schrift-
steller, wenn sie beim Unterricht
^{zu umgehen ist, muss mit}
absolut nicht zurückgezogen-
heit erfolgen. Hierbei ist die nega-
tive Seite des jüdischen Charakters
und des Judentums überhaupt gehörig
zu beleuchten und auf den zersetzenden
Einfluss der jüdischen Rasse in
Kunst, Wissenschaft und Schrifttum
hinzuweisen.

3. Wenn es nicht möglich ist, beim
Unterricht oder in den Lehrbüchern
die Erwähnung eines Juden zu vermeiden,
muss er immer als Jude bezeichnet
werden . -

Hiervon setze ich Sie in Kenntnis.

V i z e p r ä s i d e n t :

Dr. D v o ř á k .

Česká zemská školní rada
pro Čechy v Praze.
Praha III., Magdeburská 4.
Tel.čís. 633-51.

Číslo: III - 4617 z r. 1940.
V Praze dne 22.listopadu 1940.

Oběžník pro

střední školy čís.288.
okres.škol.výb.čís.305.

Ředitelství .
Okresní (městský) školní výbor.

rode pripisu pana risskeno pro-
tektora v Čechách a na Moravě ze
dne 4.září 1940,čís.XIV E I - J 3
112/40, stanovilo ministerstvo
školství a národní osvěty výnosem
ze dne 13.září 1940,č.115.412/40-
I/1, s okamžitou platností toto:

1. Používání při vyučování děl
(výpisů z děl, ukázky četby) židov-
ských spisovatelů a auto-
Totéž platí o
li druhu umění židovského
původu.

2. Zmínka o židovských vědcích,
umělcích a spisovatelích, nelze-
se jí při vyučování vyhnouti vůbec,
musí býti učiněna s největší zdržen-
livostí. Při tom jest třeba patřič-
ně osvětliti negativní stránku
židovského charakteru a židovství
vůbec a poukázati na rozkladný
vliv židovské rasy v umění, vědě
a písemnictví.

3. Není-li možno vyhnouti se při
vyučování anebo v učebních pomůckách
zmínce o židu, pak je jej nutno vždy
jako žida označiti.

O tom uvědomuji.

V i c e p r e s i d e n t :

Dr. D v o ř á k .

28. 11. 1940 čís.

805

V době od března 1939 do listopadu 1941 vychází řada protizidovských výnosů.

Jiří Schanzer v květnu úspěšně skládá maturitní zkoušku.

Jiří Stein a Hanns Löw přestávají studovat a stávají se pomocnými dělníky.

Eva Brummelová v červenci odjíždí s "Kindertransportem" do Velké Británie.

1. září
1939

Nacistické Německo přepadlo Polsko. Začátek druhé světové války.

Po zasažení gestapa opouští v září školu Emil Ehrlich.

Zákaz prodeje českých novin Židům

Praha: Svaz nakladatelů českých denních listů a jiných periodických časopisů v Čechách a na Moravě upozorňuje, že se Židé vy'učují z odběru českých novin a časopisů. Je tedy zakázáno doručovati Židům české noviny a české časopisy všeho druhu donáškou, poštou nebo jakýmkoliv jiným způsobem a rovněž je zakázán prodej novin a časopisů Židům v prodejních kioscích nebo pouličními prodáváči (kamcloty). Pokud Židé mají některé noviny nebo časopisy předplaceny, musí jejich dodávka být zastavena ihned, jakmile se předplatné končí, nejpozději však koncem ledna 1942. Každé neuposlechnutí tohoto zákazu bude stíháno a jmenovitě bude stíhán každý Žid, který by se pokusil toto ustanovení jakýmkoliv způsobem obcházeti.

Zákaz výdeje některých druhů zboží Židům

Ministr zemědělství a lesnictví vyhláší podle § 11 vládního nařízení ze dne 18. září 1939, č. 206 Sb., kterým se zmocňuje ministerstvo zemědělství k úpravě hospodaření některými potravinami a krmivly, ve znění vládního nařízení ze dne 21. listopadu 1940, č. 414 Sb.:

§ 1.

Každý úplatný nebo bezplatný výdej ovoce, zeleniny a hub všeho druhu a jakéhokoli pšvodu, čerstvých, sušených anebo jinak konservovaných, včetně sušených plodů a ořechů, vín a ovocných šťáv a ovocných syropů všeho druhu a lihovin, dále marmelády, jamů, sýrů, cukrovinek, ryb a výrobků z ryb všeho druhu, jakož i drůbeže a zvěřiny všeho druhu, také konservované, Židům se zakazuje. Tento zákaz

Židem podle tohoto ustanovení je ten, kdo je Židem podle nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě ze dne 21. června 1939, Věst. ř. prot. č. 6, str. 45, o židovském majetku, a podle policejního nařízení o označování Židů ze dne 1. září 1941 (Ř. zák. I., str. 347), jakož i kdo podle prováděcí úpravy, platné v Protektorátu Čechy a Morava, podléhá označení jako Žid.

§ 4.

Vyhláška ministra zemědělství ze dne 23. října 1941, č. 362 Sb., o zákazu vydávati určité zboží Židům, ve znění vyhlášky ministra zemědělství ze dne 27. listopadu 1941, č. 406 Sb., se zrušuje.

§ 5.

Přestupky ustanovení této vyhlášky trestají podle § 9 vl. nař. č. 206/1939

Židovští zaměstnanci ve státní správě a státních institucích včetně soudů a škol jsou zproštěni služby, židovští advokáti nesmějí dále vykonávat své povolání, zákaz disponovat s majetkem všeho druhu.

Zákaz prodávat nemovitý majetek a hospodářské podniky.

Zákaz výuky židovských dětí na obecných a středních školách.

Zákaz navštěvovat hostince a kavárny. Zákaz přístupu na městské plovárny a veřejná koupaliště. * V nemocnicích, sanatoriích a chudobincích musí židé pobývat ve zvláštních místnostech.

Zákaz přístupu na vysoké školy. Povinnost odevzdat rozhlasové přijímače. Zákaz vycházení po 20. hodině.

Naprosté vyloučení židů z hospodářského života, firmy jsou arizovány.

Zákaz navštěvovat sportovní hřiště.

Zákaz návštěvy divadel a kin.

Občanské legitimace musí být označeny písmenem J.

Všechny cennosti se musí odevzdat do banky.

Zákaz chování holubů.

Zákaz používání nájemných aut.

Zákaz jízdy na parnicích.

Nákupy povoleny od 11 do 13 hodin a od 15 do 16:30. Později jen od 15 do 17 hodin.

Zákaz používání jídelních a spacích vagónů.

Zákaz jízdy v tramvajových soupravách o jednom voze, ve dvouvozevých soupravách smí pobývat na poslední plošině.

Zákaz odebírání poukázek na šaty, holicího mýdla.

Zákaz měnit bydliště a opouštět obvod.

Odebrání telefonů, rybářských lístků a řidičských průkazů. Zákaz navštěvovat autoškoly a rybařit.

Zákaz odebírání přidělů cukru, luštěnin, marmelád a džemů.

Návštěvy holiče omezeny na dobu mezi 8. až 10. hodinou.

Zákaz vstupu do všech lesů. Zákaz veřejného provozování nebo reprodukování hudby židovských autorů.

Zákaz vstupu do veřejných knihoven.

Zákaz kouřit a obstarávat si tabákové výrobky.

Zákaz nakupovat či dostat darem čerstvé či konzervované ovoce, sýry, cukrovinky, ryby, drůbež a zvěřinu.

Zákaz prodeje či darování zbylého majetku.

Zákaz přijímání židů jako učňů.

Zákaz odebírání cibule.

Zákaz používání autobusů s výjimkou válečných invalidů a slepců. Naprostý zákaz používání trolejbusů.

* V Plzni byl židům vyhrazen rybník
při silnici na Třemošnou. Dodnes
se mu říká Židovák.

**Židům nutno odejmout
arijská jména.**

V řadě protizidovských opatření stále postrádám nařízení, které by Židům poručilo, aby opětně přilali zpět svá židovská jména, která v posledních letech vyměnili za jména arijská. Sami jste psali o Židovi Kárném, který se před dvaceti léty jmenoval Karpeles. Jindy se zase Abeles přejmenoval na Alfery, Kohn na Kofka, Beck na Bendu atd. I v této věci by byla potřeba co nejdříve nápravu, aby již na jméno bylo znát o koho jde.

V. Zounek, Kostelec n. Č. lesy.

**Na školách stále uží
Položidé.**

Jako učitelka těžce nesu, že i náš stav nebyl dosud důkladně očištěn od všech nečistých živil, kteří se mezi nás — vychovatele mládeže, nádeje národa — vetřeli. Je mezi námi dosud řada Položidů, kteří stále otravují duši mládeže a kteří jsou pravými viníky toho, že část našich učitelů a profesorů žije stále duchem minulých let a že jejich duchovním vedoucím jest stále onen ufašený velezrádce Dr. Beneš. Kdyby to nebylo vhodné, aťv Položid byl členem některé redakce, tím méně by to bylo vhodné, aťv Položid byl učitelem našich dětí!

Božena Vornayová-Pokorná,
učitelka Praha VII]

Zákaz výdeje vepřového masa Židům.

Vyhláškou ministerstva zemědělství v Úředním listě ze dne 19. ledna 1942 se zakazuje okamžitou účinností vydávati vepřové maso Židům. Obce označí před výdejem lístků na porávniny Židům všechny ústrižky lístků na maso lístků pro cestující a hostince na maso písmenem „J“. Na tyto ústrižky nesmí se vepřové maso vydávati. Přestupky budou stíhány.

Zákaz používání veřejných telefonních hovorů Židy.

Praha, 10. února. Ředitelství pošt, Praha, sděluje:

Židům povinným nositeli židovskou hvězdu jest zakázáno používat veřejných telefonních hovorů (veřejných hovorů u poštovních úřadů, veřejných smluvních telefonních hovorů, veřejných mincovních telefonních automatů).

Z tohoto důvodu nelze také dopravovati a doručovati Židům telefonní výzvy a předběžná telefonní hlášení pro Židy.

Emil Ehrlich, Jiří Stein, Hana Fantová, Egon Löbner, Hana Porgesová, Hanuš Deiml a Hanuš Lóu, stejně jako jejich rodiny a všichni židé starší šesti let v Protektorátu Čechy a Morava začínají nosit na oděvu šestiúhelnou žlutou hvězdu s nápisem Jude.

Boj proti Židovstvu jde dál. (značka Mch.)

(...) Mnoha českým lidem otevřely se oči nad zamořením Židovstvem teprve toho dne, kdy se tato rasa objevila poprvé s hvězdou. Kdyby všem bylo jasno, co židovských semen bylo skrytě zaseto do vlastního českého prostředí a kolik plevele bují ještě teď na každém kroku, měli bychom u nás mnohem blíže k úplné likvidaci židovského problému. Židů a jejich vlivu se nezabýváme úvahami nebo netečným přihlížením. Neplatí to jen o Židech, poznamenaných matrikou nebo rasovými příznaky, o míšencích, ale o všech, kteří dlouholetým stykem nasákli jejich způsobem života a mravy, o kastě židozедnářů a v neposlední řadě o židomilech, kteří z naprosto nemístného soucitu se domnívají ještě teď, že bychom si se Židy mohli poradit jinak. Těmto židomilům dostalo se již sdostatek poučení, rad a varovných slov. Musí se konečně rozhodnout, neboť veřejný zájem nesnese tu polovičatost. Buď půjde s duchem probuzeného arijského uvědomění a pak také s Čechy, nebo se Židy. V tom případě ale i s nimi tam, kam patří.

1941
Arnošt Epstein je přes svůj položidovský původ připuštěn k maturitní zkoušce a úspěšně ji skládá. Jeho sestra, kvintátnka Lotka bude v roce 1943 ze školy vyloučena.

22. června 1941
Útok německé armády na Sovětský svaz (tzv. operace Barbarossa). Začíná vraždění židů na dobytých územích prostřednictvím tzv. Einsatzgruppen.

19. září 1941
24. listopad 1941
Příjezd prvního transportu, tzv. komanda výstavby, do Terezína

S rancem přišli, s rancem odejdou

ODPLATA

Jar. Pelíšek.

Kresba: Přik

Tak ovšem mohou uvažovat
krisi a nezaměstnanost přičítají
jako se v přírodě střídají různé
létem. Praví vinníci těchto
sociálních válek zůstávali
"V tom mají prsty Židy"
na ně přihnula nějaká poh

Drzé počínání Židů

-mr. V posledních dnech vy-
kupují Židé v pražských spor-
tovních obchodech sportovní
potřeby jako tlumoky, chlební-
ky, lovecké nože, jídelní příbo-
ry a podobně. Při těchto náku-
pech dožadují se vydání zboží
jž i prodaného a vůbec počíná-
jí si tak drzým způsobem, že by
bylo na místě, aby obchodník
Židy jako nežádoucí kupující
z obchodu prostě vykázal. Po-
třebují-li Židé ke svému krato-
chvilím tlumoků, nechť si je sa-
mi ušijí z prostěradel a neza-
šantročují opět to, co jim ne-
patří a na co nemají nárok.

(Pražský list - 16.10. 1941)

(Soucit na nesprávném místě.) Dochází
nás zpráva, že po pražských obchodech, že-
jména v předměstích, běhají neznámí arij-
ští muži a kupují různé předměty na stěho-
vání, hlavně kufry a tlumoky. Říkají, že je
to pro »chudáky Židy«. Tito nakupovači se
vydávají za bývalé důstojníky někdejší ar-
mády a naleznou-li u prodavačů ochotné uši,
vedou židofilské řeči. Jde tu o jasný případ
obcházení předpisů o prodeji Židům pře-
dáváním a za druhé o velmi nebezpečnou propa-
gandu, která by se mohla strašně vymanit
nejenom na těch, kdož ji rozšiřují, nýbrž i na
těch, kdož jí trpí. Rovněž tak je trestné zne-
uživat bývalých armádních hodností k ne-
místným nákupům. Soucit, který tu některí
arijci projevují (jde-li ovšem o soucit) je roz-
hodně nemístný a kdo jej projevuje, vydává
se nebezpečí, že bude prohlášen za Žida a po-
stihne ho všecken osud, který nyní stihá Ži-
dy.

(České slovo - 18.10. 1941)

ODPLATA (kráceno)

Jar. Pelíšek

Židé se stěhují z našich zemí. Tím jsou pro nás navždy vyřizení.
Rozcházíme se s nimi a při tomto rozchodu, který bude ještě nějaký
čas trvat, si můžeme znovu připomenout, zač jim máme být vděč-
ní, musíme si to připomenout, protože je u nás část těch, kteří jsou
stěhováním Židů s lidského hlediska jaksi zaraženi. Vždyť Židé byli
všude a ve všem. Za posvátnou oponou, za vlajkami a prapory, ať již
byly jakékoliv barvy, provozovali nejhnušnější hru o život a existenci
národů. Jen si vzpomeňte, jak to bývalo. Když taková Praha jásala
národnostním nadšením pod prapory ověncenými třídami na židov-
ských domech, málokdo si uvědomoval, že z celé té slávy nám patří
jen ty barvy.

Mnohem horší byly však průvodní zjevy vysoké hry Židů za opona-
mi trnů a presidentských stolců, kde přechovalo o osudy celých ná-
rodů a práci několika generací. Výsledkem jejich snah na tomto poli
bylo rozdrobení Evropy na mrňavé státečky, které se dusily u vědomí
vlastní bezmoci. Ba co více, lidé v nich žijící byli neschopní skutečné
budovatelské práce z obav před sousedy a tak místo práce se dělaly
paktů o vzájemné pomoci a kupovaly kanony v židovských zbrojov-
kách.

Ztracená doba posledních dvaceti let, v nichž se Evropa nemohla
uplatnit na světovém dějišti a která vychovala v mnohých národech
poraženeckou mladou generaci trampů a harmonikářů, jež svoji bez-
nadějí vyzpívávala v ubřečených písních, je toho svědectvím.

Čas od času se však Židovstvo dostává na spravedlivý soud. V na-
šem století je to Říše, která pomáhá celé Evropě z osudové smyčky,
kterou jí Židé chystali, a tak tedy dnes tito škůdcové lidstva dostávají
u všech národů nové Evropy zaslouženou odplatu.

Nelze mítí slitování s jejich osudem. A jestliže lid israelský od nás
odchází s prázdnýma rukama, pak je to jen spravedlivé: s rancem
na zádech k nám přišli a s rancem na zádech ať odejdou. A s nimi
i jejich pomahači!

(Zlín - 5.11. 1941)

LIKVIDACE PLZEŇSKÝCH ŽIDŮ Radovan Kodera

Před více než šedesáti lety došlo v Plzni k události, která nemá v dějinách města obdoby. V rozmezí deseti dnů mezi 17. a 26. lednem 1942 byly ve třech velkých skupinách deportovány z města více než dva tisíce plzeňských občanů všech sociálních vrstev a profesí od dělníků, řemeslníků, živnostníků, učitelů až po lékaře, právníky, bankéře a úředníky. Vyvezeny byly celé rodiny, staří lidé i velmi malé děti. Jediné, čím se na pohled odlišovali od ostatních obyvatel města, byla žlutá šesticípá hvězda velikosti dlaně, přišitá na levé straně kabátu.

Tito lidé byli na základě genealogického původu a nacistických kritérií a bez ohledu na jejich vlastní národnostní či konfesní cítění definováni jako židé. Podle tzv. norimberských rasových zákonů platných od r. 1935 na území Velkoněmecké říše a po německé okupaci zbylého území Československa i v Protektorátu Čechy a Morava byli jako osoby právně i lidsky méněcenné postupně zbavováni všech občanských práv a svobod, postavení, majetku, zaměstnání a vystaveni vzrůstajícímu administrativnímu, psychickému i fyzickému útlaku. Nucený transfer byl jen další etapou v hrůzném procesu nazvaném nacistickými strůjci eufemisticky „konečné řešení židovské otázky“.

Cílem tří zvláštních vlakových souprav vypravených z plzeňského hlavního nádraží 17., 22. a 26. ledna bylo pevnostní město Terezín, vybrané na podzim 1941 Reinhardem Heydrichem k soustředění všech osob židovského původu z území protektorátu. Spolu s plzeňskými odjelo dalších 540 mužů, žen a dětí z blízkého či vzdálenějšího okolí, z Rokycanska, Kralovicka, Radnicka, Zbirožska, Blovicka, Manětínska, Hořovicka. V dlouhé řadě vlaků směřujících do Terezína z území protektorátu a později z dalších měst Němci obsazené Evropy od listopadu 1941 do poloviny dubna 1945 byly tři plzeňské transporty mezi prvními.

Před samotnou deportací byli všichni její účastníci internováni několik dní v budově Sokola Plzeň 1 v dnešních Štruncových sadech. Stovky lidí, mužů, žen a dětí, trávily dny a noci společně v hlavním sále i v přilehlých prostorách sokolovny. Spali na slammících na zemi, tísnil se, šlapali po sobě. V určené dny odjezdu je k vlakům po skupinách seřazených do čtyřstupů odváděly ozbrojené strážní

Snímky z transportů plzeňských židů do Terezína (leden 1942)

Lidé připravení k deportaci do Terezína prvním plzeňským transportem 17. 1. 1942.

V první řadě stojí rodina Rosenbaumových z Pražské ulice č. 12. Z Terezína byli deportováni už 9. 5. 1942 transportem Ax vypraveným do lublinské oblasti východního Polska. Během zastávky na nádraží v Lublinu bylo z transportu vybráno několik desítek práce schopných mužů včetně Oty Rosenbauma. Muži byli odvedeni do tábora Majdanek na lublinském předměstí. Erna Rosenbaumová a dcery Helena a Charlotta dojely s ostatními do Sobibóru a tam byly zavražděny v plynové komoře. Ota Rosenbaum zahynul v Majdanku 7. 7. 1942

oddíly německé okupační armády už jako vězně. Každý měl na krku cedulku se jménem, s písmenem označujícím transport a osobním číslem v transportu. Stejně označení měla i příruční zavazadla, kufrы a batohy, ve kterých si deportovaní vezli všechn svůj poslední majetek – teplé oblečení, pár osobních věcí a potraviny na několik dní. Vše do váhy padesáti kilogramů na osobu.

Po mnoha hodinách jízdy dojel vlak na nádraží v Bohušovicích, vzdálených od Terezína asi dva a půl kilometru. Odtud šli deportovaní se zavazadly pěšky do Terezína doprovázeni českými četníky; vlečka do města tehdy ještě nestála. Někteří staří a nemocní byli odvezeni nákladními auty. Po příchodu do Terezína byly rodiny rozděleny – město ještě nebylo „otevřeným ghettem“ a k ubytování sloužily některé vyklizené kasárenské objekty. Zvlášť byli ubytováni práceschopní muži, zvlášť ženy a děti do dvanácti let, zvlášť staří lidé a nemocní. Ubikace ale nebyly ještě na nové obyvatele dostatečně připraveny; lidé spali často na slámě na holé zemi, problémy byly s hygienou i se stravováním. Takto obydlená kasárna se stala novým „nájemníkem“ věznic; byla strážena četnictvem, volný pohyb nebyl možný. To se změnilo až 27. června 1942, kdy po dokončeném vystěhování civilního obyvatelstva byly strážní četnické oddíly podléhající komandatuře SS staženy od kasárenských objektů ke strážení obvodu města a vjezdových bran.

Plzeňské transporty byly označeny písmeny R, S a T. Přímo z Plzně v nich odjelo 2064 osob; z území současného okresu Rokycany 220 osob, z okresů Plzeň – jih 93, Plzeň – sever 100, Beroun 84, Rakovník 35, Příbram 6 a Domažlice 2 osoby. Nejstarší byla devadesátiletá Marie Ebenová z Litohlav zařazená do třetího transportu T. Zemřela čtvrtý den po příjezdu do Terezína. Ještě do konce ledna zemřelo dalších 21 osob vysokého věku: osmdesátiletá Luisa Schwarzová z Plzně zařazená do druhého transportu 23. ledna. Nejmladší deportovanou osobou byla osmiměsíční Eva Fischerová ve třetím transportu T. Přežila s matkou v Terezíně.

Už 11. a 18. března 1942 vypravil Hlavní úřad říšské bezpečnosti (RSHA), jemuž terezínské ghetto podléhalo, z Terezína dva transporty označené Aa a Ab, každý s 1000 osobami, do ghetta ve východopolském městečku Izbica. Do transportů bylo zařazeno 620 mužů, žen a dětí z plzeňských transportů.

Izbica leží v lublinské oblasti východního Polska, jež byla nacistickým establišmentem nazývána Generální gouvernement. V r. 1940 bylo v Izbici zřízeno ghetto

pro místní i okolní polské židy. Další podobná ghetta byla zřízena v mnoha městech a městečkách všude tam, kde byla početnější židovská komunita. Ghetta byla obvykle ohrazena dřevěnou hradbou s ostnatým drátem a měla několik vstupních bran. Střežena byla jednotkami SS a ukrajinskými strážemi. V ghettech internovaní židé byli využíváni na otrockou práci v zemědělství i v okolních průmyslových závodech. Jejich už tak nelidské životní podmínky se zhoršovaly s měnící se situací německé armády na východní frontě.

Do několika ghatt a koncentračních táborů v lublinské oblasti bylo během první poloviny roku 1942 vypraveno z Terezína celkem 14 transportů českých židů – 14 tisíc mužů, žen a dětí, tedy těch, kteří byli do Terezína postupně soustřeďováni z území Protektorátu. V těchto transportech odjelo z Terezína 1320 účastníků tří plzeňských transportů, tj. víc než polovina. Další transporty do Generálního gouvěrnementu směřovaly z Německa a některých jiných zemí nacisty obsazené Evropy.

Další Plzeňané byli z Terezína během následujících osmi měsíců roku 1942 postupně deportováni do ghatt, koncentračních a vyhlazovacích táborů ve východním Polsku, Bělorusku, Estonsku a Lotyšsku. 26. října 1942 byl z Terezína vypraven první transport do Osvětimi; tábor KL Auschwitz II – Birkenau (Osvětim II – Březinka), jak zněl oficiální název, se stal cílem všech pozdějších transportů odjíždějících z Terezína.

Z osob zařazených do tří plzeňských transportů jich během roku 1942 zemřelo přímo v Terezíně 208 (do osvobození v květnu r. 1945 dalších 71). Do konce roku 1942 za zvlášť otřesných okolností zahynuli – až na několik jednotlivců – v ghettech a ve vyhlazovacích táborech všichni účastníci východních transportů. V prosinci 1942, jedenáct měsíců od chvíle, kdy Plzeňané odjížděli budovat „židům Vůdcem darované město“, byla z účastníků plzeňských transportů naživu již jen necelá třetina; více než tisíc osm set mužů, žen a dětí bylo po smrti. Z více než dvou tisíc lidí deportovaných v roce 1942 z Plzně do Terezína se konce války dožily 204 osoby.

TŘÍDA III. A.

- 1, BALDA MILAN Z PLZENĚ. 2, BENEŠ JAN ZE STARÉHO PLZENCE.
 3, BERAN STANISLAV Z PLZENĚ. 4, BRABEC JAN Z PLZENĚ. 5, CAJTHANL
 Z OLEŠNÉ (PLZEŇ). 6, ČERNÝ VÁCLAV Z ŽÁKAVÉ. 7, ČERVENKA
 MIROSLAV Z PLZENĚ. 8, ČIPERA JOSEF Z CHRASTU.
9, *EHRlich ENIL Z PLZENĚ. 10, FEURICH VLADIMÍR Z CHABAROVSKA
 V SSSR (ST. PLZENEC). 11, FIALA VÁCLAV Z PLZENĚ. 12, HAUK PAVEL Z PRAHY
 (PLZEŇ). 13, *CHVOJKA BOHUMIL Z PLZENĚ. 14, *JANKOVEC MIROSLAV Z PLZENĚ.
 15, KEGLER ZDENĚK Z BOŽKOVA. 16, KOLONAŽNÍK MIROSLAV Z PLZENĚ. 17, KRAUS
 MIROSLAV Z PLZENĚ. 18, KROC VLADIMÍR Z PLZENĚ. 19, KRĚTĚ KAMIL
 Z PLZENĚ. 20, KUBA JOSEF Z PLZENĚ. 21, *KUGLEROVÁ MIROSLAVA
 ZE ŠTĀHLAVIC. 22, *KUNZL JAROSLAV Z PLZENĚ. 23, [KŮŽEČKA JAROMÍR
 Z NÝŘAN, VYSTOUPIL.] 24, *LANGOVÁ JIŘINA Z PLZENĚ (BOŽKOV). 25, *LOJDA
 FRANTIŠEK Z PLZENĚ. 26, *LOUDA ZDENĚK Z DOBŘAN.
 27, LUKEŠ LUDMÍR Z NOVÝCH ZÁMKŮ (PLZEŇ). 28, MAŠÍN FRANTIŠEK Z CHUSTU
 (PLZEŇ). 29, MATĚJKA KAREL ZE ZBIROHU (PLZEŇ). 30, MUŠEK JAROSLAV
 Z PLZENĚ. 31, *MUŠKOVÁ SVATAVA Z BRNA (PLZEŇ). 32, MYSLÍK JAROSLAV
 Z RADOBYČIC (ST. PLZENEC). 33, NĚMEČEK MILOŠ Z PLZENĚ. 34, *NEŽÁDAL
 JAROSLAV ENIL Z PLZENĚ. 35, NOVAK LUDMÍR Z PLZENĚ. 36, MUSKA JAN
 Z PLZENĚ. 37, *PANZER BOHOUS Z PLZENĚ. 38, PELÍŠEK VÁCLAV Z CHLUMČAN
 (NEPONUK). 39, RIEHS JIŘÍ Z OLOPOUCE (PLZEŇ). 40, *ŘÍHA JAROMÍR
 Z PLZENĚ. 41, ŘÍŠSKÝ LIBOR Z ČISTÉ (PLASY). 42, SKOLEK ZDENĚK Z PLZENĚ.
 43, SOPR VOJTECH Z LIBLÍNA. **44, STEIN JIŘÍ Z PLZENĚ.**
 45, STRUSKA JAROMÍR Z PLZENĚ. 46, JIŘÍK ŠVEC Z MOSTU (CHRAST).
 47, *THOR ZDENĚK Z PLZENĚ. 48, TOMÁŠEK KAREL Z KLATOV (PLZEŇ).
 49, *VAŇA JAROSLAV Z DOMAŽLIC (Z PLZEŇ). 50, *VIMMER ARNOŠT Z PLZENĚ.
 51, ZAVITKOVSKI JAN Z PLZENĚ.

(ZBYLO 50 ŽÁKŮ)

STAT. PROF. ANTONÍN HECHT,
TRÍDNÍ.

(z výroční zprávy 1937/38; *označuje žáky, kteří prospěli s vyznamenáním)

EMIL EHRlich

(24. 12. 1923 Plzeň - ? 18. 5. 1944 Osvětim)

Formularius deportačního úřadu s osobními údaji Emila Ehrlicheho.

Příjmení: Ehrlich
Jméno: Emil
Zaměstnaní: pom. dělník
Registr. čís.: 53350

Posl. adresa: Plzeň, Bendova 5
Dat. nar.: 24. 12. 1923
Vrátil(a) se a bydlí:

D e p o r t o v á n (a) :					
Dne	K a m ?	Transp. čís.	Dne	K a m ?	Transp. čís.
26. 1. 1942	Terezín	T 115			
18. 5. 1944	Osvěčim	Eb 2173			

Z e m ě l (a) : dne: kde: Pramen: Písař: Kontr. Lw.

A6 - 58 - VIII/2 • 30 m VIII. 45 - Tisk Novotný

Oznámení o povolání k transportu roznášeli do jednotlivých rodin zástupci plzeňské Židovské obce. Několik málo dní předem byli lidé určeni k odsunu shromáždění ve Štruncových sadech, kde v přilehlé budově probdělali noc na seně. 26. ledna 1942 odejel Emil a jeho rodiče posledním ze tří transportů vypravených z Plzně do Terezína. Během seřazování mu byla na krk navlečena cedulka s označením T 115. Do téhož transportu byl zařazen matčin bratr a otec, kteří stejně jako prarodiče z otcovy strany, odsunuti 18. ledna 1942 transportem R, v Terezíně zahynuli.

Prošívání přikrývky,

poplaky (kapny), peřiny,
matrace, slunníky atd.

nejlevněji přímo u známé firmy

Ehrlich v Plzni,

Třída českosl. legionářů 46.
Přílůčka: Sedláčkova 8, u rohu Říšské ul.

Dům v Sedláčkově ulici,
v němž měli Ehrlichovi
obchod.

Emil se narodil 24. prosince 1923 Josefu (nar. 29. 8. 1893) a Hermíně (roz. Weissové, nar. 28. 3. 1896 v Předenicích) Ehrlichovým. Jeho rodiče byli oddáni v červnu 1920. Bydleli v Bendově ul. č. 5 a vlastnili dva obchody s prádlem – jeden v soušední Hálkově a druhý na rohu Říšské (dnes Dominikánské) a Sedláčkovy ulice.

R. 1935 nastoupil Emil na II. státní čsl. reálku v Plzni, kde studoval až do okupace v r. 1939. Se spolužákem Karlem Matějkou se doučoval francouzštinu.

„Erlíšek s námi chodil od primy. Byl z nás nejmenší, drobné postavy a měl nejvíce absencí.“

(p. Libor Říšíský, spolužák)

„On byl celkem takový tichý chlapec. Nebyl nijak moc fyzicky vybavený, byl spíše slabší. Dost často marodil. Měl i nějakou vyrážku na ruce a za uchem ekzém, to si léčil dlouho, celou tu dobu, co jsem ho znal, a myslím, že se mu to nepodařilo vyléčit.“

(p. Karel Matějka, spolužák)

„Byl to tichý milý hoch menšího vzrůstu, bezproblémový, nenápadný, vždy upravený a slušného vystupování.“

(p. Zdeněk Thoř, spolužák)

„V obličejí byl bledý s četnými narůžovělými flíčky, dále trpěl chronickou rýmou. Do školy se snažil chodit, ale tyto neduhy jej silně trápily. Snažil se vše dohnat, a tak se vždy vyptával, co všechno jsme za jeho nepřítomnosti probrali, ale po poměrně krátké době se situace opět opakovala. Jinak chodil velmi pěkně upraven, rodiče o něho vzorně pečovali a snažili se o to, aby ve studiích obstál. Často jej do školy doprovázeli.“

(p. Josef Čipera, spolužák)

„V tercii jsem se s ním začal učit francouzštinu a on byl, dá se říct, tak lepší průměr na to učení, ale ta francouzština mu nešla. Proto jeho rodiče požádali paní profesorku Endrýsovou, která nás měla na francouzštinu, aby jim doporučila někoho, kdo by se s ním učil. A ona jim doporučila mě. Čili já jsem se s ním celý ten rok učil dvakrát týdně francouzsky. Učili jsme se tak, že po škole buď jsme šli k nám, já jsem bydlel v Dobrovského ulici, nebo jsme šli k nim do krámu, ten byl v dnešní Prešovské ulici. Prodávali tam prádlo, košile, svetry, vázanky – takovýto sortiment – a za krámem měli malou kancelář. Dostával jsem pět korun za hodinu. Tenkrát stála legitimace na tramvaj dvacet korun, takže jsem to měl na tu legitimaci. Na co si vzpomínám často, že na Vánoce v tom roce 1938 jsem od jeho maminky dostal dvě košile. A ty jsem dlouho měl a když jsem je nosil, tak jsem si na něj vždycky vzpomněl.“

(p. Karel Matějka, spolužák)

„Když německá armáda zabrala tehdejší budoucí Protektorát Čechy a Morava, chodil část školního roku do školy, ale pak byl ze studií vyloučen. Na to vyloučení se stále pamatují. Toho dne jsme seděli při vyučování ve školních lavicích, na dveře zaklepal p. ředitel, vešel do učebny, pohovořil s vyučujícím profesorem a ten dále předal příkaz Emilovi, aby si sklídl věci do tašky a šel s nimi. Dveře se otevřely a za nimi stáli dva muži v kožených kabátech – tajná německá policie – gestapo. Od té doby jsem Emila neviděl. Se spolužáky jsme tuto věc tajně prodiskutovali, příčinu vyloučení jsme tušili, poněvadž již v novinách byly v této době uveřejněny články o řešení židovské otázky. Nikdo ale ještě netušil, jaký hrozný osud tyto lidi čeká.“

(p. Josef Čipera, spolužák)

„Vlasy měl hezké, dlouhé nehty. Chodil v pumpkách a měl podkolenky a ty mu stále padaly. Pamatuju si jasně, jak se je furt snažil natahovat, ale po chvíli mu zase spadly. Takový hacafráček ještě nosil a pruhovaný svetr.“

(p. Pavel Hauk, spolužák)

„Byl, dá se říci, nenápadný, ale kamarádský, takže s ním nebyly zkrátka žádné problémy. Všichni, co s námi chodili do třídy, my jsme tam měli čtyři děvčata, jinak to byli samí kluci, tak podle mě se k němu chovali všichni dobře. To tenkrát vůbec nás nenapadlo něco o nějakém rasismu. Prostě byl to jeden z nás.“

(p. Karel Matějka, spolužák)

Emilovi spolužáci na srazu v roce 2004. Šipkou označen pan Karel Matějka.

Iméno a příjmení: Emil
Posudky o žákovi (žákyni)
v chování
v náboženství (možná...)
československé

Dobrovskou na šk. r. 1937/38 a 1938/39
rozř. ud. z 21. října 1937 o. j. 525.

Vážená slečno,
děkuji Vám za Váš obšírný dopis, který mi sdělil i pro mě neznámé údaje o našich někdejších spolužácích z bývalé reálky. Jemí velice líto, že potvrzujete smutný osud obou našich spolužáků, o kterých jsme od kvarty t. j. r. 1939 nevěděli vůbec nic.

Snad lépe pochopíte, že si vybavujeme jen sporadicky nějaké zážitky o těchto chlapcích, kteří nevybočovali svým chováním nebo studijními výsledky ve třídách do kvarty, které měly dnes těžko pochopitelných 52 žáků!

Vzpomínám jen na malého Emila Ehrlicha, drobného, neduživého hochy, jak jako nejmenší ze třídy v hodinách tělocviku rázoval jako první při úvodní rozcvičce. Bylo až hodné obdivu, že se nesnažil při svém zdravotním stavu vyhnout se tělesné výchově, která musela být pro něho víc, než náročná.

Chci ještě dodat, že i další spolužáci zmizeli z našeho obzoru, když po ukončení kvarty přešli na některou z mnoha odborných škol.

Je mi líto, vážená slečno, že nemohu dál poskytnout potřebné informace pro Vaši pozoruhodnou a záslužnou práci a přeji Vám upřímně, úšech v dalším pátrání!

S pozdravem Miroslav Červenka

V Plzni 14. března 2004.

Po vystoupení z reálky pracoval Emil jako pomocný dělník. Jeho otec nadále, i když v podřadnější funkci, dohlížel na výrobu prošívaných dek a matka byla zaměstnána v domácnosti. Po dvou letech a třech měsících v Terezíně, kde ztratili ostatní příbuzné, byli všichni tři 18. 5. 1944 deportováni na východ. V transportu Eb dorazilo do Osvětimi 1062 mužů a chlapců a 1437 žen a dívek. Byli umístěni v BIIb, tzv. terezínském rodinném táboře.

Terezínský rodinný tábor v Auschwitz-Birkenau

6. září 1943 vyjely z Terezína dva deportační transporty: D1 s 2 479 a Dm s 2 528 lidmi. Cílem bylo Birkenau, konkrétně nově vytvořený „terezínský rodinný tábor“, který byl v táborovém systému označován jako BIIb. Transportované čekalo na osvětlimské poměry neobvyklé přijetí: neprošli obvyklou selekcí, nebyli ostříhání, rodinní příslušníci se mohli setkávat (bydleli v různých barácích, ale ve stejné táborové sekci), pro děti byl dokonce zřízen zvláštní dětský blok, kde si mohly společně hrát a jejich vychovatelé je i tajně učili. Na dětské hry se občas chodili dívat i esesáci včetně doktora Josefa Mengeleho. Ve všech ostatních ohledech byly životní podmínky stejně kruté jako ve zbytku Birkenau – vězňové trpěli hladem, zimou, byli vyčerpáni těžkou fyzickou prací, sužovaly je nemoci i otrěsné hygienické podmínky. Osvětlimské podzemní hnutí zjistilo, že v dokumentech obyvatel BIIb je poznámka „SB“, „Sonderbehandlung“, česky „zvláštní zacházení“. Tímto termínem nacisté označovali osoby určené k likvidaci.

15. a 18. prosince byly z Terezína vypraveny další dva transporty směřující do „rodinného tábora“ – přijelo jimi pět tisíc vězňů. 8. března 1944 bylo téměř 5 000 vězňů ze zářijových transportů nejprve odděleno od ostatních a v noci pak zavražděno v plynových komorách.

15., 16. a 18. 5. 1944 vyjely z Terezína do „rodinného tábora“ další tři transporty s celkem 7 500 lidmi. Vězňové z prosincových a květnových transportů během svého pobytu procházeli selekcemi – někteří se tak dostali pryč z Birkenau do jiných koncentračních táborů. Na počátku července zbývalo v BIIb více než šest tisíc lidí. Všichni byli mezi 10. a 12. červencem 1944 povražděni plynem.

Ze 17 500 vězňů „terezínského rodinného tábora“ se konce války dočkali pouze 1 294 lidé. Ehrlichovi ani příbuzní Evy Brummelové mezi ně nepatřili.

TRÍDA III. A.

- 1, BALDA MILAN Z PLZENĚ. 2, BENEŠ JAN ZE STARÉHO PLZENCE.
3, BERAN STANISLAV Z PLZENĚ. 4, BRABEC JAN Z PLZENĚ. 5, CAJTHANL
Z OLEŠNÉ (PLZEŇ). 6, ČERNÝ VÁCLAV Z ŽÁKAVÉ. 7, ČERVENKA
MIROSLAV Z PLZENĚ. 8, ČIPERA JOSEF Z CHRASTU.
9* EHRlich ENIL Z PLZENĚ. 10, FEURICH VLADIMÍR Z CHABAROVSKA
V SSSR (ST. PLZENEC). 11, FIALA VÁCLAV Z PLZENĚ. 12, HAUK PAVEL Z PRAHY
(PLZEŇ). 13* CHVOJKA BOHUMIL Z PLZENĚ. 14* JANKOVEC MIROSLAV Z PLZENĚ.
15, KEGLER ZDENĚK Z BOŽKOVA. 16, KOLONAŽNÍK MIROSLAV Z PLZENĚ. 17, KRAUS
MIROSLAV Z PLZENĚ. 18, KROC VLADIMÍR Z PLZENĚ. 19, KRĚTĚ KAMIL
Z PLZENĚ. 20, KUBA JOSEF Z PLZENĚ. 21* KUGLEROVÁ MIROSLAVA
ZE ŠTĀHLAVIC. 22* KUNZL JAROSLAV Z PLZENĚ. 23, [KŮŽIČKA JAROMÍR
Z NÝŘAN, VYSTOUPIL.] 24* LANGOVÁ JIŘINA Z PLZENĚ (BOŽKOV). 25* LOJDA
FRANTIŠEK Z PLZENĚ. 26* LOUDA ZDENĚK Z DOBŘAN.
27, LUKEŠ LUDMÍR Z NOVÝCH ZÁMKŮ (PLZEŇ). 28, MAŠÍN FRANTIŠEK Z CHUSTU
(PLZEŇ). 29, MATĚJKA KAREL ZE ZBIROHU (PLZEŇ). 30, MUŠEK JAROSLAV
Z PLZENĚ. 31* MUŠKOVÁ SVATAVA Z BRNA (PLZEŇ). 32, MYSLÍK JAROSLAV
Z RADOBYČIC (ST. PLZENEC). 33, NĚMEČEK MILOŠ Z PLZENĚ. 34* NEŽÁDAL
JAROSLAV ENIL Z PLZENĚ. 35, NOVAK LUDMÍR Z PLZENĚ. 36, MUSKA JAN
Z PLZENĚ. 37* PANZER BOHOUS Z PLZENĚ. 38, PELIŠEK VÁCLAV Z CHLUMČAN
(NEPONUK). 39, RIEHS JIŘÍ Z OLOMOUCE (PLZEŇ). 40* ŘIHA JAROMÍR
Z PLZENĚ. 41, ŘIŠSKÝ LIBOR Z ČISTÉ (PLASY). 42, SKOLEK ZDENĚK Z PLZENĚ.
43, SOPR VOJTECH Z LIBLÍNA. **44, STEIN JIŘÍ Z PLZENĚ.**
45, STRUSKA JAROMÍR Z PLZENĚ. 46, JIŘÍK ŠVEC Z MOSTU (CHRAST).
47* THOR ZDENĚK Z PLZENĚ. 48, TOMÁŠEK KAREL Z KLATOV (PLZEŇ).
49* VAŇA JAROSLAV Z DOMAŽLIC (Z PLZEŇ). 50* VIMMER ARNOŠT Z PLZENĚ.
51, ZAVITKOVSKI JAN Z PLZENĚ.

(ZBYLO 50 ŽÁKŮ)

STAT. PROF. ANTONÍN HECHT,
TRÍDNÍ.

JIRÍ STEIN

(16.1.1923 Plzeň - 2.1.9.1942 Raasiku)

1	2	3	4
Příjmení: Stein			
Jméno: Jiří			
Pošt. adresa: Plzeň, Chebská 20			

viz v

Obydlí otcovo:

Otto S. obchodník
Plzeň, Klabovka 40*

Bydliště žákov, nebydlí-li u rodičů:

Školné:

I. pol.

II. pol.

plati

ditto

Poznámky:

(Zprávy rodičům, chování žákov, změny v studiu, opravné a jiné zkoušky a růz. j.)

Can.

1. břez 2/12 37. zř.

* změna byt: Husova 20. H.

„Když jsem byl v primě, Jiří chodil do třídy 2.C, kde byl třídní profesor Julius Lenk. Tercii žák Stein opakoval a je zapsán ve výroční zprávě tedy dvakrát, i ve třídě, kam jsem chodil já. Třídní profesor byl Antonín Hecht, byl to školní rok 1938/1939.

Vím, že byl celkem nenápadný, silnější střední postavy, tmavých vlasů. Nebyl výrazný studijní typ.“

(p. Zdeněk Thoř, spolužák)

Jiří se narodil 16. ledna 1923 Ottovi (nar. 24. 7. 1890 v Horních Sekyřanech) a Hedvice (roz. Hellerové, nar. 13. 8. 1893 v Lounech) Steinovým. Jeho rodiče byli oddáni v únoru 1922 v Teplicích. Měli ještě dceru Hanu (7. 11. 1926). Bydleli v Husově 20 a vlastnili obchod s oděvy.

V září 1934 nastoupil Jiří do primy II. státní čsl. reálky v Plzni. Při opakování tercie se Jiří ocitl ve třídě s Emilem Ehrlichem.

Školu opustil již na konci školního roku 1938/1939 a stejně jako Emil „vstoupil do praktického života“ jako pomocný dělník. Podobným způsobem se těsně před transportem do Terezína živil i jeho otec; matka pracovala v domácnosti a sestra Hanka pomáhala jako služka.

22. ledna 1942 byli Jiří, Hanka i jejich rodiče odvezeni do Terezína. 1. září téhož roku byli deportováni transportem Be do estonské Raasiku. Zde bylo asi 200 mladých lidí z jejich transportu vybráno na práci – zda mezi nimi byl i Jiří a jeho sestra Hanka, není známo. Ostatní byli odvezeni na písečnou planinu Kalevi Liiva a tam postřeleni a pohřbeni v hromadném hrobě. Nikdo z rodiny Steinových válku nepřežil.

Slečno Dvořáková!

Vzpomínali jsme s ing Červenkou na oba naše bývalé spolužáky, ale byli velmi nenápadní. Erlíšek s námi chodil od primy. Byl z nás nejmenší, drobné postavy a měl nejvíce absencí. Vzpomínám si jen, že byl náboženství mojžíšského. Stein přišel asi až v tercii. Byl střední postavy a rozený obchodník. Na kreslení nosil zásobu čtvrtek, které nám se ziskem 5 haléřů prodával. Vzájemný poměr mezi námi byl přátelský, nevzpomínám si, že by měli bližší kamarády. Stein byl členem skautského oddílu STOPA. Víc už nevím.

14.12.2003

S pozdravem

L. Růsňký

Fotografie
Jirkovy
sestry
Kanky

pořízená
v ghettn
Terezín.

| Kateri Liiva

Transport Be do Estonska (ze studie Lukáše Příbyla)

V úterý 1. září 1942 ráno je tisíc židů se zavazadly o maximální váze 50 kilogramů na malých vozících a s čísly na krku odvedeno z Terezína na bohušovické nádraží, kde už stojí připravený osobní vlak. Staří a nemocní jsou k vlaku odvezeni nákladními automobily. Druhý den ráno je vlak už daleko za Drážďanami, další cesta vede přes Posen, Bromberg, Marienburg a Tilsit. Deportovaní netrpí hladem, na cestu dostali v Terezíně konzervy a chléb, při několika zastávkách i vodu. Ve vagoněch je však horko a málo místa a lidem z dlouhého sezení otékají nohy. Čtvrtý den vlak přijíždí do Rigy, ale po několika hodinách se znovu pohne. Mezi deportovanými se rychle rozšiřuje zpráva, že ghetto v Rize je plné a že Riga nedobrovolné cestující vlaku odmítla přijmout. Další cesta vede hustými severskými lesy a malými železničními stanicemi s jazykolamnými názvy, až vlak 5. září dopoledne zastavuje na nádražičku s nápisem Raasiku. Tam se dveře vagonů s třeskem otevírají a lidé začínají po jednotlivých vagoněch vystupovat na perón, kde už transport očekávají estonští příslušníci SD, mladí estonští strážníci s puškami a holemi a několik německých SD a SS.

Když si čeští židé po dlouhé cestě na nádraží v Raasiku protahovali údy, neměl nikdo z nich tušení, že během pár hodin budou čtyři pětiny nedobrovolných pasažérů vlaku zavražděny.

Deportované z Čech, vystupující z vlaku v Raasiku, začala skupinka důstojníků a poddůstojníků okamžitě třídit. Silné a mladé posílali na jednu stranu. Děti a starší lidé byli odváděni jinam, k přistávaným autobusům. Židé se pohledem na moderní, modré autobusy s lesklým chromováním poněkud uklidnili a objevily se názory, že když je připraven tak dobrý transport, situace nemůže být zlá. Brzy před autokary dokonce nastala tlačence, protože všichni si, unaveni po dlouhé cestě, chtěli sednout. Mladým bylo řečeno, že mají vykládat z vlaku zavazadla a nakládat je na nákladní vozy. Cestující, kteří se od sebe navzájem nechtěli odloučit, byli ujišťováni, že ač dočasně rozdělení, všichni se sejdou v táboře. Mladší byli upozorněni, že mají místa v autobusech přenechat starším nebo dětem, pomáhat s nakládáním a jet na nákladních vozech, se kterých by starší lidé mohli spadnout. Vždy po naložení nákladního auta zavazadly vybrali několik děvčata, která s kufry hned odjela. Mladší muži zůstávali v Raasiku až do odjezdu dívek a žen. Současně nastupovaly starší osoby spolu s dětmi do autokarů. Ty se po chvíli vracely pro novou skupinu židů. V té chvíli nikdo nemohl tušit, že modré autobusy znamenají smrt a kdo s nimi odjede, už nebude nikdy spatřen.

Jeden z velitelů masakru vypověděl: „V Kalevi Liiva bylo vše připraveno ke střelení. V dřívě vyhloubené jámě se už nacházeli příslušníci popravčího komanda se samopaly. U autobusu se nacházeli tři Estonci a tři Němci, kteří rozkázali vězňům vystoupit a svléknout se donaha. Mnozí, nebo většina účastníků střelby, měla v rukou hole, kterými bili ty vězně, kteří se svlékali příliš pomalu nebo neochotně. Já sundával náušnice, prsteny a hodinky z vězňů procházejících kolem mne, které hnali do jámy. Z jámy se ozval zvuk střelby. Potom se z jámy začaly ozývat srdcervoucí křik a sténání. Vězni svlékající se u autobusu se začali znepokojovali. Vězni, kteří prošli kolem mne a už mnou byli obrání, nechtěli jít do jámy. Začali je bít holemi. Potom výkřiky z jámy ustaly a vše šlo normálně. Bylo jen slyšet křik: schneller, schneller, schneller! To hnali vězně do jámy.“

Jak se potom ukázalo, příčinou strašného křiku z jámy bylo to, že dva účastníci popravčího komanda začali trhat kleštěmi zuby živým vězňům před odstřelem. Střelení vězňů trvalo celý den do večera s nedlouhými přestávkami mezi příjezdy skupin vězňů. V přestávkách se pila vodka a jedly zákusky.“

Incident s trháním zubů se potom dokonce oficiálně vyšetřoval, neboť takové počínání mohlo narušit „klidný“ průběh vraždění. Případnému vzednutí soucitu strážných a vrahů bylo předcházeno litry vodky a zlatem vražděných.

Během exekuce prvního transportu nebyl zaznamenán žádný pokus o útěk. Zatímco cestující z modrých autobusů umírali v Kalevi Liiva, dohromady asi dvě stě mladých lidí bylo krásnou severskou přírodou po skupinkách odváženo na nákladních vozech se zavazadly do několik kilometrů vzdáleného tábora v Jägale.

Válku přežilo necelých padesát účastníků transportu Be.

TŘÍDA N.B.

- 1, *BARTOŇKOVÁ JARMILA Z BRNA-KRAĀLOVA POLE (PLZEŇ). 2, BLAĀHA JOSEF Z NÝŘAN. 3, *BRUMELOVÁ EVA Z PLZEŇ. 4, *ČERNÁ ŠÁRKA Z POŘÍČAN (PLZEŇ). 5, FAJT JIŘÍ Z PLZEŇ. 6, *FANTOVÁ HANA Z PLZEŇ. 7, GRUBER VÁCLAV ZE ZBŮCHU. 8, *HÉVR ANTONÍN Z VĚHORODU (PLZEŇ). 9, HOLOUBKOVÁ KVĚTOSLAVA Z PLZEŇ. 10, HOLÝ MIROSLAV Z PLZEŇ. 11, HRDINA KAREL Z PLZEŇ. 12, KABAŤ KAREL ZE ZAĀLUŽÍ. 13, KOHOUT RUDOLF Z VELKÝCH HYDČIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 14, LAUTERSTEIN MIROSLAV Z PLZEŇ. 15, *LODLOVÁ JARMILA Z DLOUHÉHO HRADIŠTĚ (TYMAĀKOV). 16, *LÖBNER EGON Z PLZEŇ. 17, MARĀÍK MIROSLAV Z PLZEŇ. 18, MORAVEC JAROSLAV Z KOŘČINA. 19, NEBESARĀ MILAN Z NEZVĚSTIC (PLZEŇ). 20, NOVÝ VRATISLAV Z PLZEŇ. 21, PECHOVÁ MIROSLAVA Z TRNAVY (PLZEŇ). 22, PEŠEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 23, PETŘÍK JIŘÍ Z PLAS. 24, PROCHAŠKA VLADIMĀR Z PLZEŇ. 25, RÍŠ HUBERT Z PODMOKEL, OKR. ROKYCANY (PLZEŇ). 26, SOUČEK JAN Z PLZEŇ. 27, STRAKA MIROSLAV Z PLZEŇ (DÝŠINA). 28, STREJC JAROSLAV Z BUKOVCE. 29, SUCHÁ ŠÁRKA Z NOVÉ HUTI. 30, SUCHÝ JAROSLAV Z CHRÁSTU. 31, SÝKORA JAROSLAV Z PLZEŇ. 32, *ŠEDIVÝ FRANTIŠEK Z PLZEŇ (ŪJEZD). 33, ŠLOUF JAN Z KOTORNA (PLZEŇ). 34, ŠNĀD MIROSLAV Z LIPNICE (PLZEŇ). 35, ŠTEFNER LADISLAV Z PLZEŇ. 36, ŠTORNER ADOLF Z PLZEŇ (ČERNICE). 37, ŠUCH JAROSLAV ZE ZDEMYSLIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 38, *TĚŠKA JIŘÍ Z OBORY. 39, VACEK VLADIMĀR Z PLZEŇ-DOUBRAVKA. 40, VALEČKA MIROSLAV Z DOBRĀN (PLZEŇ). 41, VALEŠ JIŘÍ Z PLZEŇ. 42, VOPÁĀKOVÁ MARIE Z PLAS. 43, VURŇ KAREL Z DRUSTOVĚ. 44, WALDMANNOVÁ BOHUMILA Z PLZEŇ. 45, ZAĀLESKÝ JAROSLAV Z NÝŘAN (PLZEŇ SKVRŇANY). 46, ZAWITKOVSKI JAROSLAV Z PLZEŇ.

(ZBYĀLO 46 ŽÁĀKŮ)

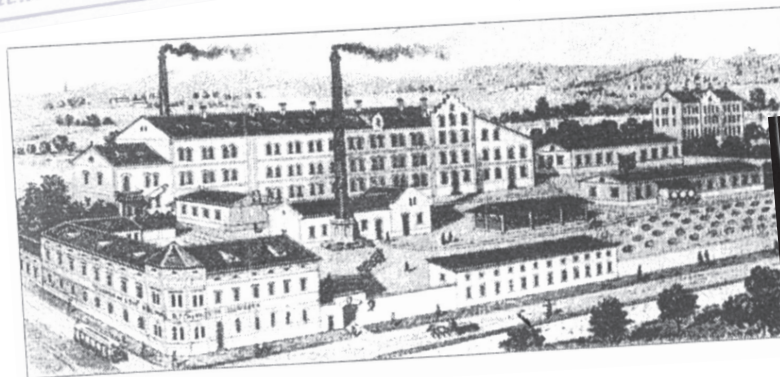
STAT. PROF. JULIUS LENK,
TĚDŇNĀ.

EVA BRUMMELLOVÁ

(15.6.1923 Plzeň)

Eva Anna se narodila 15. července 1923 jako první dcera Lea (nar. 10. 3. 1890) a Gertrudy (roz. Liebsteinové, nar. 22. 9. 1899) Brummelových. Druhá dcera Eliška Sofie Karolína, přezdívaná Lilly se narodila o tři roky později (14. 3. 1926). Bydleli v Klatovské ulici č. 100. Otec byl spoluvlastníkem koželužny Brummel, Bloch a Waldstein, která stála na rohu Kalikovy a Přemyslovy ulice. Stálým členem domácnosti byla také chůva Beta z Bručné.

Rodina Brummelových pocházela z Nové Vsi na Rakovnicku. Dědeček Mořic se v Kozlanech vyučil koželužstvím a odešel do Klatov, kde rodina žila do r. 1905. Otec Leo absolvoval v Klatovech c.k.reálné a vyšší gymnázium. Po návratu z ruského zajetí převzal koželužnu v Plzni, po zániku firmy v době hospodářské krize pracoval v Sušici. Bratři Jan a Leo si vzali sestry Liebsteinovy – Janu a Gertrudu (Jan a Jana Brummelovi se z Osvětými vrátili). Markéta Brummelová, Leova sestra, se provdala za Leo Eisenschimla z Klatov (zahynula v Birkenau).

**BRUMMEL,
BLOCH a WALDSTEIN**

Továrna na kůži podešvové,
řemenové a hlazenice.

Plzeň, Přemyslova ul.

Brummel, Bloch a Waldstein.

Tento podnik vznikl z továrny fy Joachim Kohn a syn, založené v roce 1862 a patří k nejstarším koželužnám v Čechách. Dřívější majitelé vyráběli téměř výhradně svrškové kůže a dodávali dřívějšímu vojenskému eráru vydelané teteliny na torby. Firma Brummel, Bloch & Waldstein vyrábí tříslončiný podešev (t. zv. české třetíce), tříslokombinovaný podešev, řemenové kůže (dubovým tříslém a a chromo-činené) hlazenice na postroje, jakož i kůže pro galanterii a veškeré technické účely. K závodu jest připojena moderně zařízená řemenárna, v níž se zhotovují chvalně známé strojní, hnací řemeny veškerých druhů. Továrna jest vypravena veškerými technickými vymoženostmi, neboť byly opatřeny nejmodernější speciální stroje pro zpracování kůží. Parním strojem o 250 PS vyrábí se pomocí generátoru

vlastní elektrická síla, která prostřednictvím četných motorů provádí pohon jednotlivých strojních oddělení. Pracovní síně jsou prostorné a světlé a zařízení k ochraně dělnictva jsou všude s největší pečlivostí provedena. Pro byty dělnictva byl zvláště zakoupen velký obytný dům v blízkosti továrny. Výrobky firmy Brummel, Bloch & Waldstein jsou pro své výborné vlastnosti všude známy a oblíbeny a byly také vyznamenány na četných výstavách. Firma nalézá pro své zboží odbyv v celé Československé republice, kde dodává všem významným kožním firmám, průmyslovým podnikům a továrnám na obuv. Avšak také vojenský erár, československé státní dráhy a četné jiné státní ústavy jsou stálými jejími odběrateli. Též v zahraničí jest tato firma chvalně známá, neboť exportuje nejen do následnických zemí dřívější monarchie, nýbrž i do Německa, Angie a USA.

U Brummelů se vždy mluvilo česky, jen při společném jídle se na přání rodičů oprašovala němčina. Té se měla Eva také přiučit v obecné škole – II. měšťance pro dívky na Chodském náměstí. Mimo to občas s matkou konverzovaly francouzsky. R. 1934 vstoupila Eva do ústavu II. státní čsl. reálky. Mezi svými spolužáky byla uznávána jako „velmi nadaná studentka, jejíž vědomosti dosahovaly nad průměr, často byla pány profesory dávana za vzor, vždy však vystupovala velice skromně“ (slovy pana Václava Grubera, jednoho z těchto spolužáků). Po dokončení kvarty v roce 1938 však Eva z reálky vystoupila a na rok se uchýlila ke studiu obchodní akademie na Petákově náměstí. V červenci 1939 zásluhou Nicholase Wintona odcestovala do Velké Británie.

Eva s Lilkou a tetou Markétou z Klatov

Vypráví pí Jarmila Bartůňková-Kreysová, spolužačka:

„Chodily jsme se s Evou procházet do Borského parku. Celkem nás bylo asi pět spolužaček, co jsme si spořily a pak jsme si u Brummelů udělaly mejdan. Kuchařka nám upekla dort, tak jsme hodovaly. Jejich rodiče byli pořád někde pryč a Eva s Lilkou bývaly večer většinou samotné doma.

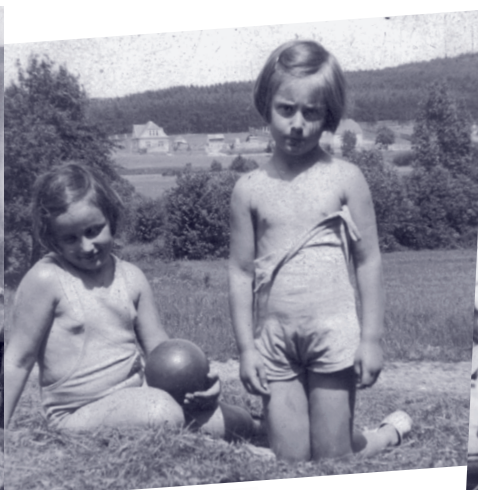
Učila jsem Evu, ale i další dívky tancovat, to když měli chlapi tělocvik, já už jsem totiž uměla. Vyba-vují si onu melodii... Eva měla tetičku, která bydlela ve vile v Husovce, byla tam plochá střecha a my se tam chodily s Evou slunit. Ta teta měla všelijaké desky staré a na ty jsme rovněž tančily.

Půl roku před odjezdem do Anglie Eva chodila na obchodku s mým (budoucím) manželem. Tehdy se Eva učila soukromně angličtinu, čili se asi připravovala, že odejede.

A pokud se pamatují, její tatínek byl zde v Plzni dlouho. Vidávala jsem ho odklízet sněh u nádra-ží. V době, kdy už museli nosit hvězdu, Lilka kamarádila s Honzínou. To byla chudší holka a oni Brummelovi ji předtím dost podporovali. Když už Lilka nemohla mamince zajít do krámu, nakoupila to za ní Honzina a nesla to paní Brummelové.“

matka Gertruda

Eva a Lilka

otec Leo

Eva (v době odjezdu)

Pomoc německým uprchlíkům před Hitlerem organizovaly v Praze Marie Schmolková a Hanna Steinerová, na základě jejichž upozornění Winton na počátku roku 1939 přijel do ČR. Odpor části společnosti k uprchlíkům provázený vlnou antisemitismu vedl k organizaci záchranné akce. Vedle Nicholase Wintona se na záchraně dětí podílela řada dalších neprávem zapomínaných aktivistů. Patřili mezi ně například Doreen Warrinerová a Trevor Chadwick, dále Martin Blake, Bill Barazetti, Beatrice Wellingtonová, Josephine Pikeová a řada dalších spolupracovníků. Museli překonat řadu byrokratických překážek, sháněli víza, lékařská vysvědčení, a především lidi, kteří by byli ochotní se jednotlivých dětí ujmout. Díky mimořádnému osobnímu nasazení se jich podařilo zachránit 664. Poslední vlak už nevyjel, bylo 1. září 1939 a začala druhá světová válka.

Evini rodiče dlouho zvažovali, zda využít možnosti emigrace samotných dětí a nakonec nechali rozhodnutí na nich. Zatímco Eva se bez váhání rozhodla odjet, Lilka nechtěla a matka byla tímto rozhodnutím v podstatě potěšena – byla ráda, že alespoň jedno z dětí zůstane doma s rodiči.

Kratce po příjezdu do Birminghamu napsala Eva dopis domů (vzájemná korespondence probíhala bez většího omezení do r. 1940, během války pak přes červený kříž)

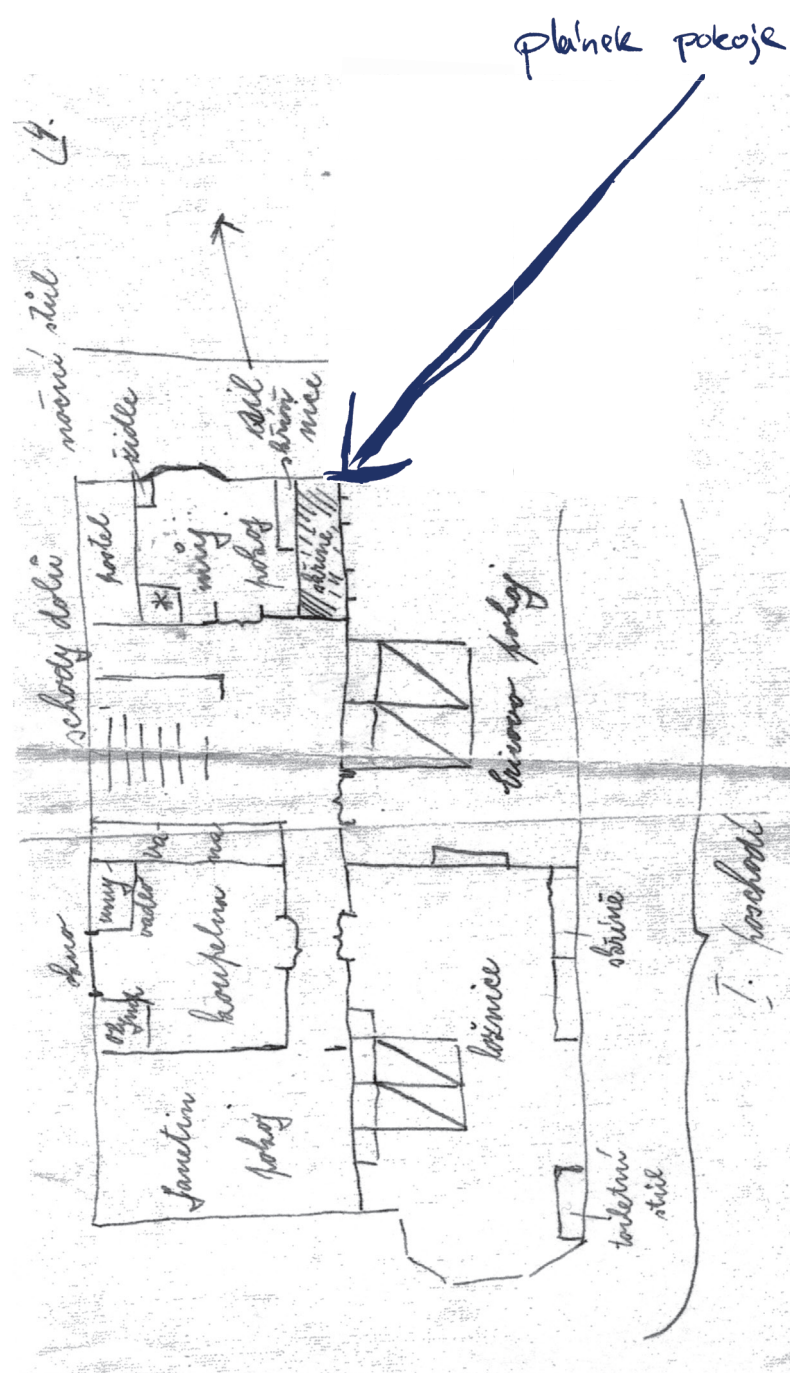
„Milí všichni!

Zajisté již máte můj telegram, který pan Pamment odeslal hned jak jsem přijela a víte, že jsem dobře došla. Také teď jsem velmi šťastná a Beckenham je tak božsky krásný, že si to sotva dovedete představit. Budu Vám tedy teď líčiti své dojmy a vše tak jak to bylo za sebou.

Z Prahy jsme vyjeli s hrozným zpožděním a děti už byly hrozně ospalé a unavené. Mamko, svlékla jsem si ihned boty, jak jsi mi to řekla. V našem oddělení byly tyto děti (na ty jsem měla dávat pozor a také jsem dávala; pomáhala mi jedna hrozně milá žába, Ruska jménem Taťána Bogosová) 5ti letá Renata Kressová, 9ti letá Lia Blumová, potom ta malá Rita Hackerová z Plzně, tu nám tam dali hned po odjezdu z Prahy. Dále dvě asi 12tileté žáby, ale ta jedna nepatřila do našeho kupé a byla tam jen na návštěvě. A pak Táňa a já; to stačí ne? Tak napřed jsme vše urovnaly a pak jsme uložily ty 3 menší děti a my jsme podřimovaly v sedě, ale nespaly jsme. Rita asi 1/2 hodiny děsně řvala, ale pak usnula a spala děsně dlouho. Tak jsme dojeli do Terezína na česko-německou hranici. Tam jsme stáli 4 hodiny, poněvadž ta dáma, která s námi jela, zapoměla v Praze lístky. Myslím aspoň, že to byly lístky. Přes den jsme se pak střídali v sezení na sedadlech (přikryté kabáty a podložené vším možným), ale já jsem neusnula. Velmi dobře jsme se bavily s Táňou, která je moc chytrá a byla už v Rusku, Francii, Anglii (2x), Švédsku, Norsku, Jugoslávii a nevím kde ještě. Mluvily jsme také trochu anglicky, ona umí moc dobře, má zde strýčka. Také jsem trochu předčítala Puntu Brunerovic dětem. Na německo-holandské hranici byla prohlídka (německá) a v prvním holandském městě byla holandská, obě velmi mírné. V Holandsku jsme dostali teplé kakao a pak výborný chléb s máslem a sýrem. Ale ne takový chléb jako je u nás; byl docela bílý jako sandwich (je to dobře napsané?). Pak jsme jeli až do 11 hodin v noci a měli jsme se dobře. Mluvila jsem s bratrance od Gusti Fantla, Robertem Fantlem. Je to moc milý asi 17tiletý chlapec, který nám pak pořád i na lodi pomáhal nosit, hlídat a krmit děti. Holandsko je velmi krásné. Všude je taková čistota, že jsme si ani

netroufali vyhodit z okna do té krásy papír. Všude samé veliké louky a na nich černo a hnědobílé krávy a telátka. Větrné mlýny jsem viděla jen asi 3. Domečky jsou všude jako ze stavebnice (a to i ve městě) a nevidí se ani jednoho člověka (skoro) jít pěšky. Vše jezdí na kolech. Ale ne tak skrčeně a rychle jako u nás. Krásně rovně a pomalu, pomaloučku, proč chvátat; v Holandsku je na vše asi času dost. Musí se tam krásně žít v těch čistých domečcích s rozkošnými záclonkami a zahradami plnými květin – Tedy asi v 11 jsme byli v Rotterdamu. Tam jsme naposled viděli před Londýnem své batohy. Nechali jsme je ve vlaku a oni nám je pak dali na loď a starali se o ně až do Londýna. Pak jsme šli do přístavu; byla to hrozná cesta. Tma byla, přšelo, museli jsme nést Ritu a dávat pozor na ty ostatní. Ale asi za 10 minut jsme byli na lodi. Tam jsme dostali kabiny (až dole v lodi, ale byly docela dobré, jenom byl hrozně slyšet motor té lodi). Tak jsme se tam tedy usadili. Chtěly jsme jít 4 do jedné kabiny: Táňa, Renata, Rita a já. Šla jsem se zeptat jednoho nového, ale on mi po delší době hroznou anglickou hantýrkou sdělil, že to nejde, protože „your life is lost“, že jsou tam jen 2 záchranné pásy a „good bye, Miss.“ Tak jsem zůstala sama s Ritou, ta zase děsně řvala, že „ce mamičku“, tak jsem jí honem umyla, položila do té dolní postele a ona pak brzy usnula. Pak jsem se také umyla, bez žínky, bez mýdla a beze všeho, co zůstalo v batohu a vyšplhala jsem se do té hořejší postele. To bylo asi 12 hodin v noci. V jednu jsem se vzbudila a po druhé hodině taky, ale vždy jsem hned zase usnula. Pak jsem spala až do 3/4 na 6, kdy nás vzbudil jeden navy a řval „come on!“ načež jsem se naštvala a řekla mu, že nemůžeme come on, když máme na sobě košile a jsme ospalé, že ani nevidíme. Doufám, že té lámané angličtině rozuměl. Pak byl na lodi děsný „rajt“. Nesla jsem Ritu ke snídani, boxovala jsem lidi, kteří do mě vráželi jako slepi, potkala jsem nějakou ubohou „old lady“, která táhla dva kufry a asi 20 jiných věcí (když ne mří) na palubu. Té jsem pomohla a ona mi blahorečila a nadávala na neochotné lidi, kteří jí nepomohli. Pak jsem zoufale hledala Ritu, nebo aspoň mastný flek, který po ní zbyl, když už ji zašlápli. Našla jsem ji ale celou a odtáhla k dlouhému stolu, kde sedělo děsně moc dětí a stály koflíky s horkým čajem a ležely sáčky s chlebem s máslem, jablky a banány. Najedli jsme se a šli pak na palubu. Jo, zapoměla jsem říct, že nikdo z nás neměl mořskou nemoc. Na palubě jsme usadily s Táňou děti, zabalily jsme je a courali jsme po celé lodi a bavily se s námořníky a stewardy a čišníky, dívaly jsme se na moře a na racky a bylo to božské. To už jsme přistáli v Harwicku. Pak byla lékařská prohlídka, při které nás filmovala jedna mladá Američanka a nějaký Angličan. Asi do týdeníků. Ty malé prohlížel ten doktor hodně, ale nám se jen koukl do krku a trochu nám poslechl srdce. Jen některým, mně zrovna ne, viděl zřejmě, že mi nic není. Pak jsme měli vyplnit takové bílé cedulky. Skoro nikdo to nedovedl dobře, protože to bylo holandské. Mně to udělal jeden steward. Moc milý a hezký. Pak jsem pomohla těm ostatním. Pak jsme šli do takového sálu, napřed jen dívky. Tam jsme byly jedna za druhou volané a oni přikládali ty bílé lístky k nějakým listinám s naší fotkou. Nato jsme odevzdali naše pasy, které teď leží v Bloomsbury-house a můžeme si je vyzvednout, až budeme potřebovat. Pak jsme šli na palubu a přišli na řadu kluci.

Měli jsme velký hlad, ale neměli jsme batohy. Pak jsme jedli ještě ty zbytky od snídani. Pak jsme asi do 1 hodiny chodily po palubě s Táňou

a dívaly se, jak jeřáb zdvíná pytle s brambory a dává to na pevninu. Asi v jednu nás seřadili na nádraží po dvou a dostali jsme chléb s máslem a marmeládou. Nastoupili jsme do vlaku třetí třídy. Jsou tu ale hrozně nóbl. Jeli jsme dvě hodiny, umyly jsme s Táňou děti a už jsme byli na Liverpool street Station. Tam na některé už čekali lidi, ale nesmělo se k nim jít. Pak nás odvezli do nějaké velké tělocvičny, kde byly židle. Tam jsme seděli hrozně dlouho. Ve vedlejší místnosti byli naši příští „rodiče“. Trvalo to hrozně dlouho, než jsme byli rozdělení. Já jsem byla asi tak ve prostřed (z těch, co šli pryč) pan Pamment už tam stál u dveří. Pak něco podepisoval a já jsem zatím spatřila Gusti Fantla. Mluvila jsem s ním chvíli a vyřídila mu pozdrav od pí. Doktorové Fantlové. Čekal asi na Roberta, ale ten s námi nejel ani do Londýna. Byl přidělen k nějaké zvláštní skupině a ta zůstala v Harwicku (snad to bude zajímat Fantlovic). V další místnosti čekala teta Marianne. Pak jsme tedy vylezli a zeptali se, co je s mými kufry. Řekli nám, že nám je mohou dát až zítra. Pak jsem se šla s tetou trochu umýt a na Olymp. Pan Pamment mi dal 6 d. Pak jsme hledali nějaký „tea – room“, ale byla sobota a poledne a vše bylo zavřeno. Dorozumím se s Pammentovým velmi dobře. Jsou všichni velmi milí a obě děti jsou moc hezké. Myslím, že byste mohli koupit Erikovi to auto od Růžičků, které nepadne se stolu a pak snad ještě nějaké letadlo. Má zde jedno a to dnes rozbil a moc rád si s ním hraje.

Pak jsme šli s tetou, totiž teta šla s námi na naši stanici od autobusu. Po cestě mi Mr. Pamment ukazoval různé zajímavosti a řekl mi též, že je dobrovolník (v armádě). Já jsem tomu slovu to se ví nerozuměla, ale on mi to našel ve slovníku. To je milé, ne? Vůbec tak zdvořilé lidi, jako jsou zde, si vůbec nedovedete představit. Každému (cizím lidem) pomáhají do kabátu a nosí kufry a v každé větě je „please“. Zde mě uvítala paní Pammentová, děti už spaly. Dům je dosti malý, ale velmi roztomilý. Nakreslím ho příště.

Po večeri jsem si trochu odpočinula a pak jsem se šla koupat. Spala jsem velmi dobře. Ráno jsem byla brzy (první) oblečená. O dnešním dnu vám napíšu až příště, už mi bolí ruka. To doufám věříte, po devíti stránkách, že? Telefonovala jsem už se Zuzi a velmi se divila, že sem Lilli nechce přijít. Že prý je hloupá. Ale doma je doma, vid', Lilli. Isn't it? Zuzi sem přijde příští neděli. Dnes dopoledne jsme byli s dětičkami a Mrs. Pamment na procházce. Bylo to moc hezké. Je tady golf – club a zrovna se hrálo. Teď je tu teta Marianne. Mr. Pamment přivezl kufry, ale jeden není můj, tak se musí zítra vyměnit. Oni v tom Committee spletli čísla.

Prosím vyřídte tetě Hani k dnešním narozeninám mé nejsrdčnější blahopřání. Také tetě Gretě přeji vše nejlepší k narozeninám.

Prosím buďte tak hodní a pošlete tento dopis co nejdříve Šarce. Nemohu jí popsat všechny ty věci znovu slíbila jsem jí to. Tak prosím určitě nezapomeňte.

Mnoho, mnoho pusinek Vám všem a mnoho pozdravů všem známým a Růžence posílá Eva“

LILKA

VIKY
STEIN

FRANTIŠEK
PŘIBYL

KAREL
KUPPERA

HANZI
BEINSCHOVA'

MIMKA
EHRLICOVA'

LILKA
PENIŽKOVA'

ERICH
ORDNER

POLDA
WEISSKOPF

FRANTIŠEK
PŘIBYL

Brummelovi nebyli povoláni ani do jednoho z plzeňských transportů, odjeli do Terezína z Prahy v červenci 1943. V Terezíně byla Lilka spolu s tetou Janou vyslána na lesní práci na Křivoklátsko. V té době neda-leko tábořil Karel Kumpera se svými kamarády. Mohli se zde tajně setkávat, a dokonce si i předávat balíky s potravinami.

6. září 1943 byli Leo, Gertruda a Lilka deportováni do terezínského rodinného tábora v Osvětimi. O Vánocích 1943 se zde Leo Brummel setkal s rodinou Sachselových (Hana Sachselová se po válce provdala za Karla Kumperu) a dal jim několik „cenných rad“. Upozornil je na to, že v Osvětimi nikdo déle než půl roku nevydrží. 8. března 1944 (půl roku po svém příjezdu do Osvětimi) byli Lilka, Gertruda i Leo zavražděni při hromadné likvidaci terezínského rodinného tábora.

Po skončení války usilovali zbylí příbuzní o to, aby se Eva vrátila a studovala medicínu, o níž se zajímala již v Anglii. Domů přijela v létě 1947 a pak až na pohřeb strýce Jana v r. 1960. Po válce existovaly nejdříve obavy, zda jí britské úřady umožní návrat, a po r. 1948 zase hrozilo nebezpečí, že by jí československé úřady nemusely dovolit vycestovat (přestože již měla britské občanství). Po celé poválečné období udržovala Eva písemný styk s příbuznými z Plzně a zhruba od r. 1970 Československo pravidelně navštěvovala. Ze spolužáků udržovala styk se Šárkou Černou a Egonem Löbnerem.

V r. 1955 se Eva provdala v Birminghamu za Michaela Briana Nelsona a po narození dětí se přestěhovala rodina do Bristolu. Starší dcera Susan (nar. 11. 6. 1958) žije v Bristolu. Mladší Gillian (nar. 19. 11. 1959) žije se svojí rodinou ve Worthingu (West Sussex). Eva měla čtyři vnoučata: Richarda, Kieru, Adama a Chloe. Zemřela 8. srpna 2013.

→ viz Emil Ehrlich

Pani Eva se svým manželem Michalem Brianem Nelsonem.

many
Le died?
had to
lived at
year.
you.
good.
Eva Nelson

TŘÍDA N.B.

- 1, *BARTOŇKOVÁ JARMILA Z BRNA-KRÁLOVA POLE (PLZEŇ). 2, BLAHA JOSEF Z NÝŘAN. 3, *BRUMMELLOVÁ EVA Z PLZENĚ. 4, *ČERNÁ ŠÁRKA Z POŘÍČAN (PLZEŇ). 5, FAJT JIŘÍ Z PLZENĚ. 6, *FANTOVÁ HANA Z PLZENĚ. 7, GRUBER VÁCLAV ZE ZBŮCHU. 8, *HÉVR ANTONÍN Z VĚHORODU (PLZEŇ). 9, HOLOUBKOVÁ KVĚTOSLAVA Z PLZENĚ. 10, HOLÝ MIROSLAV Z PLZENĚ. 11, HRDINA KAREL Z PLZENĚ. 12, KABAŤ KAREL ZE ZA'LUŽÍ. 13, KOHOUT RUDOLF Z VELKÝCH HYDČIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 14, LAUTERSTEIN MIROSLAV Z PLZENĚ. 15, *LODLOVÁ JARMILA Z DLOUHÉHO HRADIŠTĚ (TYMAKOV). 16, *LÖBNER EGON Z PLZENĚ. 17, MARÍK MIROSLAV Z PLZENĚ. 18, MORAVEC JAROSLAV Z KOZČINA. 19, NEBESÁŘ MILAN Z NEZVĚSTIC (PLZEŇ). 20, NOVÝ VRATISLAV Z PLZENĚ. 21, PECHOVÁ MIROSLAVA Z TRNAVY (PLZEŇ). 22, PEŠEK MIROSLAV Z PLZENĚ. 23, PETŘÍK JIŘÍ Z PLAS. 24, PROCHAŽKA VLADIMÍR Z PLZENĚ. 25, RÍŠ HUBERT Z PODMOKEL, OKR. ROKYCANY (PLZEŇ). 26, SOUČEK JAN Z PLZENĚ. 27, STRAKA MIROSLAV Z PLZENĚ (DÝŠINA). 28, STREJC JAROSLAV Z BUKOVCE. 29, SUCHÁ ŠÁRKA Z NOVÉ HUTI. 30, SUCHÝ JAROSLAV Z CHRASTU. 31, SÝKORA JAROSLAV Z PLZENĚ. 32, *ŠEDIVÝ FRANTIŠEK Z PLZENĚ (ÚJEZD). 33, ŠLOUF JAN Z KOTORNA (PLZEŇ). 34, ŠNÍD MIROSLAV Z LIPNICE (PLZEŇ). 35, ŠTEFNER LADISLAV Z PLZENĚ. 36, ŠTORNER ADOLF Z PLZENĚ (ČERNICE). 37, ŠUCH JAROSLAV ZE ZDEMYSLIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 38, *TŘÍŠKA JIŘÍ Z OBORY. 39, VALEK VLADIMÍR Z PLZENĚ-DOUBRAVKA. 40, VALEČKA MIROSLAV Z DOBRĀN (PLZEŇ). 41, VALEŠ JIŘÍ Z PLZENĚ. 42, VOPA'LKOVÁ MARIE Z PLAS. 43, VURŇ KAREL Z DRUSTOVÉ. 44, WALDMANNOVÁ BOHUNILA Z PLZENĚ. 45, ZA'LESKÝ JAROSLAV Z NÝŘAN (PLZEŇ SKVRŇANY). 46, ZAWITKOVSKI JAROSLAV Z PLZENĚ.

(ZBYLO 46 ŽÁKŮ)

STAT. PROF. JULIUS LENK,
TŘIDNÍ.

HANA FANTOVÁ

(18. 11. 1923 Pheň - ? 19. 8. 1942 Izbica)

jméno, data
o narození dítěte

Poslední

„Chodila jsem s ní i s tou hvězdou a jezdily jsme na kole na rybník Židovák. Měla typické židovské vlasy, černé a kudrnaté. Já jsem byla taková, že jsem si myslela, že se mi nemůže nic stát. Nikdo nás nikdy nekontroloval. Pan Fanta mi říkával: ‚nesmíš se s námi stýkat,‘ ale já jsem toho nedbala. Byla i u nás v Tymákově... a potom v kvintě, když jsme chodili do tanečních, tak ona chodit nesměla, ale je tady na fotce. My jsme tam chodili společně s vyšší zemědělskou – s hnojárnou. Spala jsem pak vždycky u nich, když mi nejelo nic do Tymákova.

Musela se učit na švadlenu. Šila mi šaty na maturitu. Ale už nevím, v jakým salóně šila. Tak jsem se od ní naučila. A pomáhala mamince, měli obchod a tam upravovali prádlo. Někdy se taky šilo do večera, i v sobotu.

Všechno jim sebrali, když jsem je znala, tak už měli jenom malý krámk v Poděbradově ulici. Opravovali košile. Nesměli být nikde zaměstnaní. Neměli z čeho žít. To byla hrozná katastrofa. V jednom bytě bydlely třeba tři rodiny. Nikam nesměli. V zimě asi bruslila. Byla veselá, společenská. Bylo jí škoda. Hodný děvče to bylo.

Otce zavřeli předem, ještě než je transportovali, a zmlátili ho. Šla jsem je navštívit, to bydleli pod divadlem, jak je teď Dům techniky. Pan Fanta přišel z výsledku na gestapu. Poslal všechny ven a říkal mi, abych jim to neříkala, ale že se oni už nikdy nevrátí, že ho tam tak ztloukli a tak se k němu zachovali, že už ví, že to nepřežijí, ale abych jim to neříkala, aby měli alespoň nějakou naději. A potom druhý nebo třetí den už museli odjet. Mohli si sbalit dvacet kilo. To bylo hrozně smutný. Nic jsme nemohli dělat, nijak pomoci.

Posílala jsem jí balíčky do Izbici. Víím, že se mohlo posílat ¼ kila. Udělala jsem jim karamel, aby měli ten cukr. Nic jiného se tam vlastně ani nesmělo. A byl to ten balíček na tiskopisy. Obálka jenom stisknutá pérkem.“ (pí Jarmila Lodlová-Brychcinová, spolužačka)

Hana se narodila 18. listopadu 1923 Adolfu (nar. 24. 11. 1889 v Horním Ročově u Loun) a Regině (roz. Glaserové, nar. 14. 1. 1887 v Čivčích u Planě) Fantovým. Rodiče se vzali v únoru 1923 v Plzni. Bydleli v Nádražní 12, Koperníkově 22 a 25, Skréťově 36, Pražské 16, Saské 3 a Kramářových sadech 6. V Poděbradově ulici měli zařízení menší opravnu oděvů, v níž matka sama šila. Otec pracoval jako obchodní příručí. V době, kdy bydleli v ulici pod Hlavním nádražím, zaměstnávali Marii Balickou, chůvu katolického vyznání.

V roce 1935 přestoupila Hana po absolvování primy z I. na II. státní čl. reálku v Plzni. Klausuli na odchodnou obdržela 20. června 1938, ale nakonec ústav opustila až v prvním pololetí následujícího školního roku.

Během studia patřila Hana mezi nejbystřejší studenty. Po vyloučení se nejprve učila na švadlenu a později pomáhala s šitím matce. Stýkala se s Jarmilou Lodlovou z Tymákova, bývalou spolužačkou z reálky. Část pomaturitního setkání Haniny třídy v r. 1941 se odehrálo právě v hospodě, kterou spravovali kamarádčini rodiče.

22. ledna 1942 byla Hana Fantová a její rodiče odvezeni do Terezína (S 35, S 36, S 37).

Izbicou prošlo mezi 13. březnem a 15. červnem 1942 celkem devatenáct zahraničních transportů, které převezly přes 18 395 vězňů. Fantovi dorazili v pořadí druhým transportem z území Protektorátu, tzn. ještě před vysídlením tamějších polských židů. Přímo v ghettu zemřelo více než 3 000 lidí v důsledku špatných hygienických a bytových podmínek a nedostatku potravin. Z dostupných informací nelze další osud rodiny Fantových určit. Pokud nezemřeli již v ghettu, byli zavražděni v některém z nedalekých vyhlazovacích táborů – v Bežčici nebo Sobibóru.

Fotografie z tanečních pořizena v Měšťanské besedě
(Hana označena žipkon, vlevo od ní Šárka Černá, upravo Jarmila Lodlová.)

U Ledli na zahradě v Týrnákově
(zleva: Šárka Černá, Hana Fantová, Jarmila Lodlová.)

U rybníku Židováků
(vlevo Hana Fantová,
uprostřed Hana Weinerová.)

Izbica

Městečko Izbica leží 20 kilometrů severně od Zamošče při silnici vedoucí do Lublinu. Až do druhé světové války mělo většinovou židovskou populaci, dnes už tady ale židé nežijí. Do jara 1943 zahynuli všichni dílem v plynových komorách v Belžeci či v Sobiboru, dílem byli postříleni buď přímo v ghettu, nebo ve vlastnoručně vykopaných hromadných hrobech na židovském hřbitově. České židy, kteří sem přijeli v předjaří r. 1942 z Terezína, čekal stejný osud.

Na izbickém židovském hřbitově je pohřbeno několik set českých židů. Mezi nimi mnoho desítek mužů, žen a dětí deportovaných z Plzně a okolí.

masové hroby na židovském hřbitově v Izbici

BELŽEC

Vyhlažovací tábor Belžec vznikl v listopadu 1941. Komplex tábora měl dvě části: jednu pro obslužný personál složený z vězňů vybraných z transportů, druhá byla určená k vraždění. V první fázi měl Belžec tři plynové komory, do kterých byl hnán plyn produkovaný naftovým motorem. 17. března 1942 se vyvražďovací program rozjel naplno. Ostraha tábora byla tvořena zhruba 30 příslušníky SS a přibližně 100 ukrajinskými dozorcí.

SSman Karl Alfred Schluch strávil v Belžecu asi 16 měsíců a popisuje, co se dělo dál uvnitř tábora: „Odbavování transportů provádělo jedno pracovní komando, vedené kápem. Bylo na ně dohlíženo dvěma nebo třemi Němci z tábora. Během odbavování jsme Židům řekli, že jsou zde kvůli přerozdělení, ale že se půjdou nejdříve vykoupat a vydesinfikovat. Hned poté byli vedeni do svlékárny. Jedna byla pro muže, druhá pro ženy a děti. Když opustili svlékárnu, vedl jsem je přímo do plynové komory. Věřím, že jsem jim tu cestu zlehčoval, musel jsem používat slova a výrazy, které by je přesvědčily, že se jdou opravdu koupat. Židé vešli do plynové komory, Ukrajinci dveře bezpečně zamknuli. Poté nastartoval motor, kterým bylo plynování prováděno. Po 5-7 minutách, tento čas však pouze odhaduji, se někdo podíval dovnitř kukátkem, jestli už jsou všichni mrtví. Až potom byla otevřena zadní venkovní brána a pustil se dovnitř čerstvý vzduch. Když byla komora vyvětrána, komando vedené kápem začalo vytahovat mrtvé ven. Židé byli velice těsně namačkáni jeden k druhému. Proto neleželi na zemi, ale byli propletení do sebe. Přinejmenším několik z těl bylo špinavých od výkalů a moči, ostatní částečně pozvracení. Mohl jsem vidět, že rty a konečky nosů byly zbarveny do modrého odstínu. Někteří měli oči zavřené, jiní v sloup. Těla byla vytažena z komory a prohlédnuta „zubařem“, který je zbavoval zlatých zubů nebo prstenů. Věci vhazovali do kartónové krabice, která stála opodál. Těla byla potom zakopána do hromadných hrobů. Mezi prosincem 1942 a v průběhu 1943 byly masové hroby otevřeny, těla byla exhumována a spalována. Poté byl tábor rozebrán a zbývajících asi 600 Židů bylo posláno do Sobiboru. Nacisté území přetvořili na farmu, kterou předali jednomu ukrajinskému dozorcí.“ Celkem bylo v Belžecu zavražděno něco kolem 600 000 lidí.

TŘÍDA N.B.

- 1, *BARTOŇKOVÁ JARMILA Z BRNA-KRÁLOVA POLE (PLZEŇ). 2, BLAHA JOSEF Z NYŘAN. 3, *BRUMELOVÁ EVA Z PLZEŇ. 4, *ČERNÁ ŠÁRKA Z POŘÍČAN (PLZEŇ). 5, FAJT JIŘÍ Z PLZEŇ. 6, *FANTOVÁ HANA Z PLZEŇ. 7, GRUBER VÁCLAV ZE ZBŮCHU. 8, *HÉVR ANTONÍN Z VĚHORODU (PLZEŇ). 9, HOLOUBKOVÁ KVĚTOSLAVA Z PLZEŇ. 10, HOLÝ MIROSLAV Z PLZEŇ. 11, HRDINA KAREL Z PLZEŇ. 12, KABAŤ KAREL ZE ZA'LUŽÍ. 13, KOHOUT RUDOLF Z VELKÝCH HYDČIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 14, LAUTERSTEIN MIROKO Z PLZEŇ. 15, *LODLOVÁ JARMILA Z DLOUHÉHO HRADIŠTĚ (TYMA'KOV). 16, *LÖBNER EGON Z PLZEŇ. 17, MARÍK MIROSLAV Z PLZEŇ. 18, MORAVEC JAROSLAV Z KOZČINA. 19, NEBESÁŘ MILAN Z NEZVĚSTIC (PLZEŇ). 20, NOVÝ VRATISLAV Z PLZEŇ. 21, PECHOVÁ MIROSLAVA Z TRNAVY (PLZEŇ). 22, PEŠEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 23, PETŘÍK JIŘÍ Z PLAS. 24, PROCHAŽKA VLADIMÍR Z PLZEŇ. 25, RÍŠ HUBERT Z PODMOKEL, OKR. ROKYCANY (PLZEŇ). 26, SOUČEK JAN Z PLZEŇ. 27, STRAKA MIROSLAV Z PLZEŇ (DÝŠINA). 28, STREJC JAROSLAV Z BUKOVCE. 29, SUCHÁ ŠÁRKA Z NOVÉ HUTI. 30, SUCHÝ JAROSLAV Z CHRAŠTU. 31, SÝKORA JAROSLAV Z PLZEŇ. 32, *ŠEDIVÝ FRANTIŠEK Z PLZEŇ (ÚJEZD). 33, ŠLOUF JAN Z KOTORNA (PLZEŇ). 34, ŠNÍD MIROSLAV Z LIPNICE (PLZEŇ). 35, ŠTEFNER LADISLAV Z PLZEŇ. 36, ŠTORNER ADOLF Z PLZEŇ (ČERNICE). 37, ŠUCH JAROSLAV ZE ZDEMYSLIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 38, *TŘÍŠKA JIŘÍ Z OBORY. 39, VÁCEK VLADIMÍR Z PLZEŇ-DOUBRAVKA. 40, VALEČKA MIROSLAV Z DOBRÁN (PLZEŇ). 41, VALEŠ JIŘÍ Z PLZEŇ. 42, VOPA'LKOVÁ MARIE Z PLAS. 43, VURŇ KAREL Z DRUSTOVÉ. 44, WALDMANNOVÁ BOHUNILA Z PLZEŇ. 45, ZA'LESKÝ JAROSLAV Z NYŘAN (PLZEŇ SKVRŇANY). 46, ZAWITKOVSKI JAROSLAV Z PLZEŇ.

(ZBYLO 46 ŽÁKŮ)

STAT. PROF. JULIUS LENK,
TŘIDNÍ.

MIRKO LAUTERSTEIN / Lánský

(24.7.1923 Plzeň –

– 1996 Plzeň)

Mirko se narodil 24. července 1923 manželům Hugovi (nar. 14. 10. 1888) a Anně (roz. Kuralové, nar. 1892) Lautersteinovým. Měl starší sestru Helenu. Bydleli v Jungmannově a Havlíčkově ulici a spolu s nimi také dědeček z matčiny strany, o nějž rodina pečovala. Otec byl zaměstnán jako obchodní cestující firmy Stolwerck.

V září 1934 nastoupil Mirko do primy plzeňské reálky (do stejné třídy byla zařazena Eva Brummelová, Hana Fantová, Hana Porgesová a Egon Löbner).

Mirko mohl studium bez přerušení dokončit – maturoval v r. 1941. Pracoval v třemošenské papírně a do r. 1944 jako dělník ve Škodových závodech.

Mirkův otec byl podle Terezíské pamětní knihy povolán 4. 2. 1945 k uzavření pracovnímu nasazení (transport AE 2 z Prahy do Terezína). S koncem války byl v Terezíně osvobozen.

Po válce přijal Mirko jméno Lánský a stal se členem Svazu bojovníků za svobodu. Se svou ženou Dagmar – vzali se v roce 1949 – měli tři děti. Mirko Lánský zemřel po dlouhé nemoci v roce 1996.

„Jednu dobu byl můj sousedem v lavici Mirko Lauterstein (my jsme ho přejmenovávali ‚Mirko Lautrkámen samý stein‘). Bydlel v Havlíčkově ul. č. 21. Jeho otec byl obchodním zástupcem (asi žid), jeho matka – takový pravý maminkovský typ; bylo to smíšené manželství. Několikrát jsem ho v souvislosti s učením navštívil. Rád jezdil na kole, měl závodní kolo s přehazovačkou, což v té době nebylo běžné, byl i několikrát u nás ve Zbůchu, prý aby se projel, jak říkal. Po válce, někdy začátkem června 1945, jsem ho chtěl navštívit, ale vizitka u zvonků nebyla a nějaký pán z domu mi řekl, že se během války Lautersteinovi ‚odstěhovali‘ a dodnes ani to není jasné, protože mně pak kdosi říkal, že viděl Mirka s Davidovou hvězdou na kabátě.“

(p. Václav Gruber, spolužák)

„Setkala jsem se s ním po válce – byl s dcerkou na Sokolu II., kam se tenkrát chodilo. Nemluvíli jsme spolu, ale já ho poznala, protože se vůbec nezměnil. Tam jsem zjistila, že už se nejmenuje Lauterstein.“

(pí Jarmila Bartůňková-Kreysová, spolužačka)

„Seznámili jsme se, když měl manžel sloužit jako ‚aspirán‘ na vojně v Chebu, ale místo toho byl v plzeňské vojenské nemocnici kvůli zílám na nohou. Tam si ho nechali v kanceláři, poněvadž uměl psát na stroji. Byl to skvělý žák, ve škole měl samé jednotky. Chtěl jít na vysokou, ale pak se to všechno uza-vřelo...“

Ke konci války byl rovněž v koncentráku v Postoloprtech, kde lakoval mašiny. Podařilo se mu odtamtud utéci. Dětem jsem ani neřekla, že byl žid. Dozvěděly se to z vysvědčení, když hledaly, jak se jejich táta učil. Nechtěla jsem jim tím zatěžovat hlavy. Vždyť už když jsme se s Mirkem brali, vyčítali mi známí jeho židovský původ.

Abychom byli v době komunismu někde činní, manžel byl členem turistického výboru. Tak jsme alespoň procestovali některé sousední státy. Nejmladší syn se pak odstěhoval do Německa a to byla další rána do vazů komunistům.“

(pí Dagmar Lánská, manželka)

Opis.

Správa Židovských Matrik v Plzni.
Telefon 1941.

Smetanovy Sady 5.

Číslo: 153-IV/41.

Podpsaná matriční správa potvrzuje, že
Helena Lautersteinová, nar. v Plzni dne 7. IX. 1919 a její
bratr
Mirko Lauterstein, nar. v Plzni dne 24. VII. 1923, děti
Hugo Lautersteina a Anna roz. Kuralové,
nebyli zapsáni v židovské rodné matrice při
narození, ani v roce 1935 židovského oznamení nebyli.
Po této době do Česka také k židovské věci nepřistou-
pili.

Podpis:
Jed. matriční úřad
v Plzni
Žid. Správa Matrik
v Plzni.

Rabbi Erich Weiner v. r.
7/IV. 1941

Opis tento souhlasí doslovně s prvopisem,
jeným opisem - o...^{1/2}... archu, opatřeným
číslem za... K

... kancelář okresního soudu v Plzni.
dne 17. LIST 1942

Handwritten signature

Tímto výpisem prokázal Hugo
Lauterstein, že jeho děti nejsou
židy ve smyslu norimberských
zákonů.
Mirko Lauterstein byl na konci
vátky (od 15. 7. 1945) vězněn
v Postoloprtech, pracovním táboře
určeným také pro takzvané
židovské míšence.

O p i s .

Okresní Národní Výbor
ve Falknově nad Ohří

Falknov n.O., dne 26. září 1946.

Čís.jedn.: K č.j. 1006/46

Osvědčení.

Dle předloženého osvědčení Okresního národního výboru v Plzni, vydaného dne 14. června 1945, N.V.práv.odbor čis.145/45 se osvědčuje, že podle provedeného šetření nebylo proti

Mirku Lánském,
narozeném 24.7. 1923 v jeho politické činnosti a chování za německé okupace nic závadného shledáno a že není námitek proti jeho národní a politické spolehlivosti.

Za Okresní národní výbor :

razítko

Okresní národní výbor
ve Falknově n.O.

v.r. Šrom.

...to souhlasí doslovně s prvopisem
... sestávajícím z 1/4
... a opatřený kolíčkem za ... K ... h
... kancelář okresního soudu ve Falknově n.O.,
dne 27. IX. 1946

Šrom

Mirko s nevěstou Dagmar

Mirkovi rodiče na svatbě

TŘÍDA N.B.

- 1, *BARTOŇKOVÁ JARMILA Z BRNA-KRÁLOVA POLE (PLZEŇ). 2, BLAHA JOSEF Z NÝŘAN. 3, *BRUMELOVÁ EVA Z PLZEŇ. 4, *ČERNÁ ŠÁRKA Z POŘÍČAN (PLZEŇ). 5, FAJT JIŘÍ Z PLZEŇ. 6, *FANTOVÁ HANA Z PLZEŇ. 7, GRUBER VÁCLAV ZE ZBŮCHU. 8, *HÉVR ANTONÍN Z VĚHORODU (PLZEŇ). 9, HOLOUBKOVÁ KVĚTOSLAVA Z PLZEŇ. 10, HOLÝ MIROSLAV Z PLZEŇ. 11, HRDINA KAREL Z PLZEŇ. 12, KABAŤ KAREL ZE ZAĽUŽÍ. 13, KOHOUT RUDOLF Z VELKÝCH HYDČIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 14, LAUTERSTEIN MIRKO Z PLZEŇ. 15, *LODLOVÁ JARMILA Z DLOUHÉHO HRADIŠTĚ (TYMAKOV). 16, *LÖBNER EGON Z PLZEŇ. 17, MARÍK MIROSLAV Z PLZEŇ. 18, MORAVEC JAROSLAV Z KOZČINA. 19, NEBESÁŘ MILAN Z NEZVĚSTIC (PLZEŇ). 20, NOVÝ VRATISLAV Z PLZEŇ. 21, PECHOVÁ MIROSLAVA Z TRNAVY (PLZEŇ). 22, PEŠEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 23, PETŘÍK JIŘÍ Z PLAS. 24, PROCHAŠKA VLADIMÍR Z PLZEŇ. 25, RÍŠ HUBERT Z PODMOKEL, OKR. ROKYCANY (PLZEŇ). 26, SOUČEK JAN Z PLZEŇ. 27, STRAKA MIROSLAV Z PLZEŇ (DÝŠINA). 28, STREJC JAROSLAV Z BUKOVCE. 29, SUCHÁ ŠÁRKA Z NOVÉ HUTI. 30, SUCHÝ JAROSLAV Z CHRÁSTU. 31, SÝKORA JAROSLAV Z PLZEŇ. 32, *ŠEDIVÝ FRANTIŠEK Z PLZEŇ (ÚJEZD). 33, ŠLOUF JAN Z KOTORNA (PLZEŇ). 34, ŠPÍD MIROSLAV Z LIPNICE (PLZEŇ). 35, ŠTEFNER LADISLAV Z PLZEŇ. 36, ŠTORNER ADOLF Z PLZEŇ (ČERNICE). 37, ŠUCH JAROSLAV ZE ZDEMYSLIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 38, *TŘÍŠKA JIŘÍ Z OBORY. 39, VACEK VLADIMÍR Z PLZEŇ-DOUBRAVKA. 40, VALEČKA MIROSLAV Z DOBRÁN (PLZEŇ). 41, VALEŠ JIŘÍ Z PLZEŇ. 42, VOPALKOVÁ MARIE Z PLAS. 43, VURŇ KAREL Z DRUSTOVÉ. 44, WALDMANNOVÁ BOHUNILA Z PLZEŇ. 45, ZALESKÝ JAROSLAV Z NÝŘAN (PLZEŇ SKVRŇANY). 46, ZAWITKOVSKI JAROSLAV Z PLZEŇ.

(ZBYLO 46 ŽÁKŮ)

STAT. PROF. JULIUS LENK,
TŘIDNÍ.

EGON LÖBNER

(24. 2. 1924 Plzeň -

- 30. 12. 1989 Palo Alto, Kalifornie)

I. polok 1/2 20/11/1924	II. polok 1/2
Poznámky: Zprávy rodičům, chování žákov, změny v studiu, opravné a jiné zkoušky a růz. j.)	

Egon se narodil 24. února 1924 Emilovi (nar. 26. 4. 1897 v Heřmanově Huři u Stříbra) a Josefíně Kláře (roz. Köserové, 23. 11. 1897) Löbnerovým. Rodiče byli oddáni v květnu 1923. Druhý syn Vilém se narodil o dva roky později (13. 3. 1926) než Egon. Bydleli v domě U Červeného srdce na dnešním náměstí Republiky v Plzni a později si nechali postavit vilu ve Schwarzově ulici (č. p. 50). Otec byl obchodník s exotickými potravinami a jinými vzácnostmi (firma se jmenovala podle původního vlastníka R. E. Erbeny), mimo to obstarával na dvě stě čerpacích stanic v západních Čechách a byl členem židovské obce a místní sionistické organizace. Děti vyrůstaly v bilingvním prostředí – po roce se u nich střídala česky a německy mluvící chůva.

Egon

Na počátku školního roku 1934/35 nastoupil Egon do primy II. státní čsl. reálky v Plzni, kde po dobu následujících čtyř let studoval s vynikajícím prospěchem. Vedl skupinu skautů junáckého oddílu Stopa a snil o práci diplomata. V roce 1938 školu na otcovo přání opustil a začal studovat praktičtější strojírenský obor na odborné škole.

Ředitel školy známých pro které by mělo být i na jinou školu. Školní...
Egon (vlevo) s bratrem Vilémem a matkou Josefínou

„Byl otevřený a veselý, dovedl se zasmát. Rád přednášel – vždy s takovou vervou! Jednou ho pan profesor Devetter vyvolal, aby přednesl báseň Bouře. Egon držel knížku, a jak říkal: ‚Ať člunek jeho jak liška běží po těžkých vlnách tam...‘, naznačil rukou pohyb loďi. Dovedete si představit, jak jsme všichni leželi smíchy na lavici.“

(pí Jarmila Bartůňková-Kreysová, spolužačka)

„Löbner byl ctizádstivý chlapec. Pamatuji si, jak jsem si jednou zapomněla úlohu z matematiky a dopisovala jsem si ji o přestávce na záchodě, byla tam taková truhla. On číhal přede dveřmi a potom na mě šel žalovat. Chtěl mít zkrátka samé jednotky.“

(pí Bohumila Wildmannová-Červenková, spolužačka)

„To byl šikovný kluk, šikovný! Zachránil mě z němčiny, seděli jsme spolu v lavici. Uměl perfektně německy a potom taky – jak se to jmenuje? Hebrejsky! Předčítal mi z hebrejských knih a ovládal rovněž francouzštinu.“

(bývalý spolužák, p. Karel Kabát)

„V květnu 1938 jsme se připravovali na válku a otec trval na tom, abych změnil školu. Ačkoliv mi jeho naléhání na to, abych se stal inženýrem, v budoucnu mnohokrát zachránilo život, drze jsem jeho zásahy do svých cílů ve vzdělání a snů o budoucnosti odmítl.“

(Egon Löbner)

Emil Löbner
společník fy A.Erben
Plzeň
Vrchní 3. 17.

V Plzni dne 15. července 1939.

Tit.

Okresní úřad,

V Plzni.

Žádám o svolení prodeje nákladního auta firmy
Adolf Steiner, Mariánské Lázně, Praga A.N., rok výroby 1930,
čtyřválec, vrtání 75, zdvih 110, 14 HP výrobní číslo 24718,
č-88.226, nákupní cena byla cca 50.000 K.

Kupující jsou manželé Josef a Marie Dür, po-
voznictví, Plzeň v Doubravce, Zábělská 23.

Prodejní cena je 9.500 K + 3%ní daň z obrátu.

Mám na vůz majetkové právo, následkem mých pohledávek u fy
Adolf Steiner, Mar. Lázně. Byl jsem zmocněn k prodeji tohoto
vozu a inkasi, abych tím z části kryl své pohledávky.

Příkládám zároveň svůj dopis ve stejné zále-
žitosti z l./IV. na Gestapo v Plzni, a prosím o Vaše schválení
a navrácení příložených dokladů.

S veškerou úctou:

Emil Löbner

Plzeň	
Doslo	17. VII. 1939
Číslo	56809
Příl.	keř.

V 16/50

Proš. b.u. Proš. teau. vnd. K formu... 1. 8. 39

26.7.39 847

V roce 1939 prodali Löbnerovi výrazně pod cenou své auto a klavír.

Josefina Löbnerová

„Matka byla vystrašená a chtěla zemi co nejdříve opustit, ale otec byl proti. Byla připravená odjet jen se mnou a s bratrem do Holandska, ale nakonec od toho upustila.“
(Egon Löbner)

Rodiče

Příbuzní z Karlových Varů a Mariánských Lázní byli po zabrání Sudet nuceni se vystěhovat, odešli do Prahy. V dubnu 1939 byl strýc Walter označen za člena ilegální protinacistické organizace a uvězněn v Terezíně. Egonův mladší bratr Vilém v prosinci 1939 opustil zemi a odešel do Palestiny. V roce 1940 bylo židům znemožněno pokračovat ve studiu na středních školách. Egon se nadále scházel se svými přáteli – nejčastěji v Křížkových sadech. Na podzim nastoupil v továrně na letecké součástky, ale byl propuštěn, když vyšlo najevo, že je žid. Nastoupil jako kreslíř v elektrotechnické firmě. Rodina Löbnerových se přestěhovala do Kollárovy 18, z jejich domu se později stal důstojnický klub Luftwaffe.

„V Plzni byli bratři Mizelové, jejich prací bylo hledat vhodné byty pro nacisty, kteří se stěhovali do města.“

(Egon Löbner)

Příjmení: L ö b n e r		Zaměstnání: dělník		Registr. čís. 54467
Jméno: Egon		Dat. nar. 24.2.1924		Vrátil(a) se a bydlí: <i>Struškova 50</i>
Pošt. adresa: Plzeň Kollárova 18				
D e p o r t o v á n (a) :				
Dne	K a m ?	Transp. čís.	Dne	K a m ?
18.1.1942				
28.9.1944	Terezín	R 405		
	Osvětim			

Mr (Mrs Miss) *Egon Löbner*
 born on the *24 February 1924*
 in *Plzeň*

„Tři týdny po rozdělení s otcem se naše jména roznesla po celé mužské sekci tábora Březinka. Walter domluvil s komandantem tábora Janina, že najde mezi novými příchozími jeho bratra a synovce. Našli jen mě. O pár dní později jsem skákal z nákladního auta Walterovi do náručí. Bylo to mimořádné setkání po pěti a půl letech odtržení.

Walter, kterého jsem zde popsal, se od toho, kterého jsem znal, dosti lišil. Byl silný a drsný. Měl na sobě lékařský plášť. Byl druhým velícím po Dr. Erichu Orlikovi, vedoucím ošetrovny (Krankenbau) v Janině – malém uhelném dole náležícím Osvětimu, který patřil I. G. Farben, západně od Krakova. Esesáci mu říkali „die Grube der guten Hoffnung“ – důl Dobré naděje. Walter se za mě přimluvil u velitele tábora. Byla mi prominuta zhoubná práce v dole a byl jsem přiřazen na práci na povrchu, kde jsem opravoval vagony na uhlí. Walter mi pomohl mnoha způsoby. Sehnal mi více chleba k jídlu a zařídil, že jsem se mohl na marnodce po nějakou dobu zotavovat z těžké práce.

Od 18. ledna 1945 jsme strávili tři týdny na pochodu smrti. Podařilo se nám nerozdělit, k tomu však stejně došlo později v Gross-Rosenu, kde jsme se dobrovolně přihlásili na práci zámečníků. Jak jsme nazí procházeli kolem doktora SS, Walter byl vyřazen. Neviděli jsme se dalších pět měsíců.“ (Egon Löbner)

←
Emil Löbner

18. ledna 1942 byli Egon, Josefina a Emil Löbnerovi odvezeni do Terezína. Egon zde pracoval v technickém oddělení, kde pomáhal s výkresy vodovodního systému v ghettu. Bydlel na pokoji číslo 127 (L218 Jugendheim). Studoval na „podzemní univerzitě“, hrál divadlo, byl členem sionistického hnutí Hechaluc a pomáhal v nemocnici (v rámci organizace Yad Tomekhet, ve které působil také Fredy Hirsch, se podílel na péči o staré a opuštěné).

Otec získal díky známosti s členem židovské samosprávy místo u tzv. špedice – přebíral chleba dovážený z pekárny v nedalekých Bohušovicích a předával jej dále do skladů v Terezíně.

28. 9. 1944 byli Egon a jeho otec deportováni na východ, transport Ek s 2 499 osobami dorazil do Osvětimi o den později. Při vstupní selekci bylo do tábora (Durchgangslager BIIc) vybráno asi 20% práce schopných mužů a žen. Ostatních 80%, přibližně 2 000 osob, mezi nimi i Egonův otec, Emil Löbner, bylo usmrceno v plynových komorách v Březince.

Z transportu se konce války dožilo 371 lidí.

19. 10. 1944 byl z Terezína vypraven transport Es s 1 600 osobami, kterým do Osvětimi přijela Josefina Löbnerová. Po selekci bylo do tábora vybráno 173, resp. 169 práce schopných mužů a žen. Ostatních 1 158 mužů, žen a dětí bylo usmrceno v plynové komoře krematoria č. III v Březince. O osudu Egonovy matky se prakticky nedá zjistit cokoli bližšího, ale jedno je jisté, mezi 51 osob z tohoto transportu, které se dožily konce války, nepatřila.

Poté, co se Egon krátce po svém příjezdu do Osvětimi setkal v pobočném pracovním táboře Janina se svým strýcem Walte-rem, absolvovali společně tzv. pochod smrti až do Gross-Rosenu, kde byli každý zařazen na jinou práci, 14. února 1945 byl Egon převezen do bavorského Flossenbürgu. Díky svému strojnickému vzdělání zde mohl pracovat jako kontrolor v továrnách firmy Messerschmidt. V květnu 1945 byl tábor osvobozen armádou generála Pattona.

Osvobození vězňové z Flossenbürgu.

Po návratu do Plzně Egon nejprve dokončil střední školu a v prosinci 1945 odešel do zahraničí.

„...Vydal jsem se do Paříže (i přesto, že takový výlet byl ilegální), kde jsem zažádal britské velvyslanectví o vízum, abych mohl navštívit nemocného bratra v Jeruzalémě...“

(Egon Löbner)

Egon s bratrem Vilémem v Palestině.

date: 14 Febr. 19

„Pokusil jsem se znovu získat majetek po rodičích a obnovit své zdraví. Věci, které rodiče schvalovali u svých nežidovských známých, se mi získat nepodařilo – nechtěli mi je zkrátka vydat. Jediný navrácený majetek se sestával z rodinných fotografií a cenných papírů, které uložil otcův advokát. Nepokoušel jsem se pokračovat v otcově podnikání a musel jsem prodat náš dům, jelikož hypotéka zdaleka přesahovala mé příjmy...“

... Zamiloval jsem se do mladé uprchlice z Podkarpatské Rusi. Pomohl jsem jí a její sestře překročit hranice a dostat se do deggen-dorfského utečeneckého tábora v Bavorsku. Po odchodu americké armády mi bylo vydáno „válečné maturitní vysvědčení“ a já utekl za svou dívkou, protože jsem se dostal do konfliktu s novým starostou Hrbkem tím, že jsem ho před jeho podřízenými nazval antisemitou. Setkali jsme se v Deggendorfu, kde jsem se stal učitelem a tajemníkem místní sionistické organizace. Když odjela za svými nejbližšími příbuznými do Buffala ve státě New York, dal jsem jí svá vysvědčení, protože jsem žádal o zahraniční stipendium u nadace B'nai B'rith Hillel ve Spojených státech.“

(Egon Löbner)

V roce 1950 se Egon oženil se Soňou Sajovicovou, rovněž přeživší, se kterou měli tři děti – Garyho (1953), Bena (1955) a Mindy (1952). Natrvalo se usadili ve Spojených státech, kde v r. 1952 získali státní občanství. Egon si postupně splnil svůj sen o diplomacii, ba co víc, stal se uznávaným vědcem v oblasti optoelektroniky. Většinu svého profesionálního života spojil s firmou Hewlett-Packard.

← Egon se svou manželkou Soňou.

„Technická fakulta na Buffalské univerzitě nespĺnila má očekávání. Za přispění Alberta Einsteina jsem dostal povolení přestoupit na Princeton a tam jsem se zapsal na fyziku“

(Egon Löbner)

1946 - odchod do USA
 1950 - bakalářský titul na Univerzitě v Buffalu
 1954 - stěhování z Buffala do Bostonu
 1955 - doktorský titul (Princeton)
 1955-61 - člen Vývojového centra
 1959 - počátky optoelektroniky, přispění k její akreditaci jako vědy
 1967-74 - učitel v Princetonu, převzetí Projektu Knoll's Storage Light Amplifier, polovodičová revoluce, LED diody
 1974 - stěhování do Kalifornie
 1974-76 - atašé pro vědu a výzkum na americké ambasádě v Rusku
 70. léta - práce pro Hewlett-Packard v Silicon Valley, spolupráce na přenosu poznatků z optoelektroniky do lékařství
 celkem bylo Egonovi Löbnerovi patentováno více než 40 vynálezů.

Extra

ORDINARY PEOPLE

Egon Loebner—scientist, engineer, inventor—was having his picture taken for *Measure*.

Glancing at the soft-light equipment arched overhead, he asked, "Did you know that one of your lights is bluer than the other?" The photographer, instantly concerned, wanted to know more. In the world of cameras, blue light is bad.

It turns out, of course, that early in his richly varied career Egon was the first researcher to measure changing color in photo flash bulbs. "You're probably one of the few people in the world who could spot this," said the photographer, awestruck.

Egon, who is the counselor for science and technology at HP Laboratories, has a way of astounding people.

The constant whirring of his mind has produced inventions of his own—he holds more than 40 patents—and stimulated other members of the technical staff at several companies.

Egon has been characterized as "a high-risk guy" who works at the fringes of an emerging field—or preferably 10 emerging fields at one time. In his constant pursuit of the unknown, he's not afraid to "win a few and lose a few," says longtime associate Paul Greene of HP Labs.

He adds that Egon "is a great inventor, one of the few people who can capture on paper the essence of an invention." Often Egon is inventing a new technology: something that is possible but hasn't yet been done.

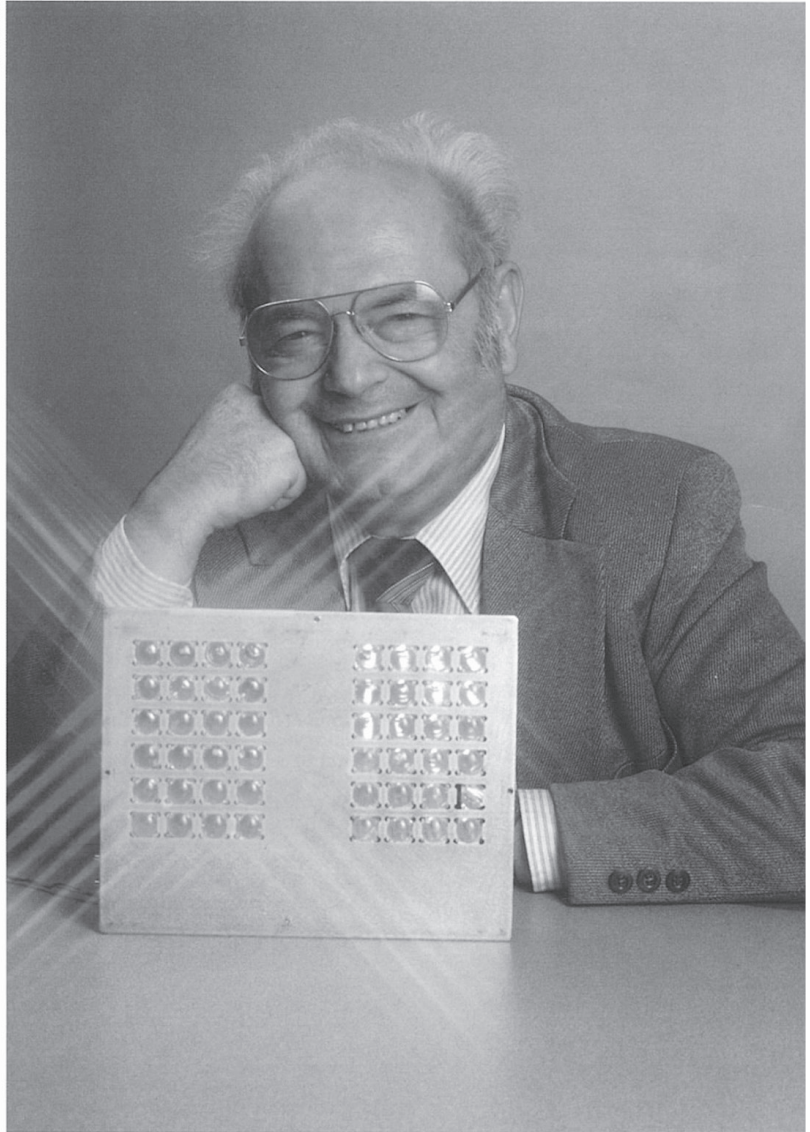
For 25 years Egon was a pioneer researcher in the field of optoelectronics, both in the generation of light and optical sensing in solids. On record, he was the first to use the term "optoelectronics" (see page 26).

But that's just the first part of the story. The citation which accompanied his election this January as a Fellow of The Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) reads:

"For contributions to optoelectronic materials, devices, and networks, and for transdisciplinary research across life, social and computer sciences."

"Transdisciplinary" is another Loebner-coined term and one dear to Egon's heart. He firmly believes—and has proved it repeatedly—that pre-

LARRY BOGUL

Egon Loebner, a pioneer in optoelectronics, holds an array of today's showy light-emitting diodes—descendants of early LEDs that couldn't be seen in daylight.

Egon (vpravo) se strýcem Walterem.

„Holocaust z naší rodiny nepřežilo 27 osob – můj otec, matka a mladší bratr, kterého čekala, tety, strýcové, sestřenice a bratřenci. Zůstal jsem já, strýc Walter a bratr Vilém, který v r. 1953 spáchal sebevraždu.“

(Egon Löbner)

Egonovi synové Gary a Ben žijí se svými rodinami v Palo Alto v Kalifornii a vedou firmy zabývající se informačními technologiemi.

Mindy Löbnerová je lékařka a se svými dvěma syny Alexem a Joshuou bydlí v Minnesotě.

„Špeditér chleba v Terezíně“ Egon Löbner

18. ledna 1942 byl transportován do ghetta Terezín Emilek L. Byl sedmatisícím sedmistým sedmdesátým prvním židem z Protektorátu Čechy a Morava, který byl uvězněn v prostoru $\frac{3}{4}$ čtvereční míle, obklíčen zmi města, které se stalo 24. 11. 1941 židovským ghettem.

V době příjezdu bylo Emilkovi čtyřicet čtyři let. Doprovázela ho manželka, s níž žil už osmnáct let, a sedmnáctiletý syn. Každý z nich si s sebou přinesl povolených 50 kilo majetku, většinou jídla. Zbytek nechali doma v Plzni. Každý kousek nábytku, oblečení, kuchyňského náčiní, osobní drobnůstky a tretky, náradí a nástroje, akcie, životní pojistky a bankovní konta, to vše muselo být vyjmenováno na formulářích, které odevzdávali při příjezdu do Střeleckého klubu, který byl shromaždištěm plzeňských židů určených k deportaci. Pod ostřížím zrakem úředníka byl všechen jmenovaný majetek přepsán na úřad SS, který financoval zničení evropského židovstva. Emilek, prominentní a vážený obchodník, byl předvídavější než většina ostatních. Movitý majetek své rodiny neodevzdal, ale spálil a všechna sériová čísla uložil ke svému nežidovskému právníkovi. Úřady SS se o tom nikdy nedozvěděly.

Egon Löbner po celý život svědčil o své zkušenosti s holocaustem. Krátce po válce se v Německu účastnil procesu s příslušníkem SS, strážcem osvětlimského satelitního tábora Janina. Prováděl vlastní pátrání, v němž si kladl otázku, proč spojenecká vojska nebombarbovala Osvětim.

30. prosince 1989, několik hodin před svou smrtí, stihl Egon napsat dopis Václavu Havlovi, novému prezidentu svobodného Československa.

V době, kdy židé už dlouho postrádali bílý chleba, maso, vejce, mléčné výrobky, drůbež a přiděly uhlí, Emilek prodal svoje auto českému řezníkovi a jeho žena prodala své piano obchodníkovi s uhlím. Tyto obchody pod rukou jim zajistily maso a palivo na mnoho měsíců. Vtipkovali o tom, že „snědli auto a topili pianem“. Toho dne, kdy Emilek navždy opouštěl svůj domov, ukázal svůj vzdor tím, že nočník plný moči umístil doprostřed obývacího pokoje, pečlivě byt zamkl a o hodinu později odevzdal klíče esesáckému úředníkovi ve Střeleckém klubu.

Při příjezdu do Terezína byli muži oddělení od žen a dětí a ubytováni v oddělených kasárnách. Některé rodiny se znovu sešly pohromadě až při transportu na východ.

Pár týdnů po příjezdu do Terezína bylo z domova přivezené jídlo snědeno a v lidech se usídlil neodbytný a trýznivý hlad. Některé to dohnalo ke krádežím. Mnoho žen všeho věku se ze zoufalství uchýlilo k prostituci s muži, kteří měli pracovní povinnosti v ženských kasárnách. Společné soužití bylo zakázáno a trestáno a touhu po tělesné lásce zvyšoval i strach a nejistota.

Objevovaly se tahanice o vlivná místa a pozice – ty mohly ochránit některé jednotlivce a jejich rodiny před dalšími deportacemi na východ nebo jim poskytl možnost, jak získat přilepšení k hladové dietě. Boj o přežití měl mnoho podob. Například práce v kuchyních a pekárnách poskytovala další jídlo, které bylo možno získat bez překročení pravidel. Slovo „krádež“ bylo používáno jedině tehdy, když se vězni navzájem připravovali o svoje nutné majetky. To se stávalo velmi zřídka. Další typy nelegálního přivlastňování se nazývaly Schleusse, „šlojzka“. Tento výraz byl odvozený z německého označení místa, kde byly prohledávány a okrádány příchozí transporty. Šlojzování v kuchyních nebo pekárnách připravovalo ostatní vězně o jejich plnohodnotný podíl. Šlo o zoufalou snahu zahnat hlad a prodloužit si život na úkor neprivilegované většiny.

Byl ještě druhý způsob šlojzování, který spoluvězňům neškodil, protože je nepřipravoval o jejich přiděly, a tím bylo okrádání SS. Jednalo se o velmi nebezpečnou činnost a přistiženým hrozily přísné tresty. Ten, kdo dokázal obelstít české četníky i strážce SS, byl považován za hrdinu. Takto se šlojzovala rajčata nebo brambory ze zahrad, které zásobovaly zeleninou a ovocem kuchyni SS.

Nežádánější byly také práce, které poskytovaly ochranu před zahrnutím do transportů na východ. Chráněni byli do určité míry například tesaři, strojníci a také všichni ti, kdo se nějakým způsobem podíleli na práci židovské Rady starších. Její pravomoci byly minimální, fungovala v přísné podřízenosti velitelství SS, ale i přesto mohlo mnoho vysokých představitelů rady de facto rozhodovat o životě a smrti ostatních.

Při Emilkovi stálo štěstí – zajistil si velmi zvláštní práci. Jeden ze starších, pan Schliesser, ho ustanovil terezínským špeditérem chleba. Část chleba pro Terezín se dovážela z nedalekých Bohušovic, někdo velmi důvěryhodný musel být zodpovědný za převzetí a potvrzení těchto dodávek. Jen několik dní po příjezdu do Terezína začal tuhle práci dělat Emilek. Práce sčítače chleba sestávala z počítání každého bochníku, který byl vyložen z nákladáku a který převzali skladníci v šesti skladech po celém Terezíně. Emilek podepisoval příjmové doklady řidiči, chleba přepočítal, předal jej skladníkům a dostal od nich potvrzení.

Emilek, který byl malé postavy (měřil méně než 165 cm), to měl těžké, když musel šplhat na nákladák. Jako žid se žlutou Davidovou hvězdou na kabátě neměl povoleno jet v kabině, tam mohl sedět jen český četník. Emilek nemohl opustit své místo ani na chvíli. Byl plně zodpovědný za správnou dodávku většiny chleba pro ghetto. Jeho život závisel na správných počtech.

Proč měl Emilek také štěstí, že sehnal tak prominentní práci? Prvních 1 300 mužů, kteří připravovali ghetto, byli dobrovolníci. Mnozí z nich byli vedoucími představiteli pražské sionistické organizace. Také pan Gora Schliesser, který se stal

starším židovské samosprávy, k nim patřil. Emilek se angažoval ve vedení plzeňských sionistů a pan Schliesser ho znal velmi dobře jako přesvědčeného funkcionáře a důvěryhodného obchodníka.

Chléb byl terezínské zlato. Byl nejen pokrmem, ale také prostředkem směny. Za bochník chleba se dalo koupit téměř vše. Spolu s nelegálními cigaretami byl měnovým standardem v ghettu. Každý třetí den obyvatelé obdrželi přiděly chleba. Pracující dostali půl bochníku, nepracující třetinu a staří lidé čtvrtku. Emilkova práce se podobala práci pokladníka v bance a nákladáky dopravující chleba byly přísně sřeženy. Během vykládání bylo Emilkovou povinností počítat každý kus nahlas. Počítal česky, tak, aby ho čeští četníci mohli sledovat a kontrolovat celkovou sumu, když bylo vykládání dokončeno.

Po několika týdnech si Emilek vypracoval úspěšný systém, díky němuž opravdový počet přivezených chlebů rozšířil přibližně o šest kousků proti oficiálnímu počtu, který měl být do ghetta dodán z české pekárny.

Když nákladák přijel, řidič potichu zašeptal do Emilkova pravého ucha (Emilek byl na levé hluchý) počet chlebů navíc. Emilek pak pečlivě sledoval čteníka. Když si myslel, že čteník nedává pozor na monotónní mumlání dlouhého sčítání, udělal schválně chybu. Zopakoval stejné číslo dvakrát, nebo dokonce třikrát: 43, 44, 45, 46, 46, 47, 48, 49, 49, 50 atd., dokud mu řidič nepředal všechny chleby navíc. Tak se chleby, které se nesměly započítat, dostaly do skladů. Tento chleba navíc, který vynalézavý sčítač „připočítal“ do Terezína, byl rozdělen mezi skladníky a Emilek obvykle během polední přestávky přicházel, aby posbíral podíl.

Nejpozoruhodnější částí této historie je, že Emilek nepoužíval tento zdroj bohatství k osobnímu prospěchu. Přirozeně že nenechal hladovět ženu a syna, ale největší část té nečekané nadílky se rozdávala zadarmo a nezávazně přátelům v nouzi i cizím lidem. Emilek se stal „sociální službou jednoho muže“ a držel dlouhou dobu při životě víc než dvanáct lidí. Jeden z Emilkových „klientů“, který dostával pravidelný přísun chleba, byl jeho osmdesátiletý středoškolský profesor Vlastimil Kraus. Po válce se Kraus, rabín, který se vzdal svého místa v synagoze, aby se stal učitelem, vrátil do Plzně a zde zemřel jako svobodný člověk o pár měsíců později. Řekl mi, že to, co ho kromě Emilkova chleba drželo při životě, byla silná touha přežít Hitlera. Emilek „adoptoval“ mladou matku z Berlína a nosil jí mléko pro její nemocné dítě, které leželo v podkrovi na troše slámy. A bylo mnoho dalších, kteří dostávali chléb po měsíce a léta. Znal je jenom Emilek. Někteří možná přežili, ale jsem si jist, že většina ne. Ani Emilek.

Vlak, který vezl 2 400 lidí (transport Ek), opustil Terezín 28. září 1944. V jednom z dobytčáků jel Emilek a jeho syn. Cílem byla Osvětim. Den před odjezdem byl Jom Kipur a Emilek se postil celý den, přestože věděl, že musí podstoupit nesnáze dlouhé a nepřijemné cesty. V tom dobytčáku si Emilek dobrovolně sedl přímo ke kýblu s exkrementy. Jak vlak projížděl zatačkami, cákal obsah kyblíku ven. Po několika dnech vlak dojel do Osvětimi. Emilek, kterému bylo jen čtyřicet sedm, vypadal nemocný, vyčerpaný a zestárlý. Když se muži sešikovali do řad po pěti, spatřili děsivou surrealistickou scénu: vězni odění v pruhovaných pyžamech vykládali zavazadla z vlaku. Jejich pohyby byly spíš kočičí nežli lidské. Připomínali tygra z Kiplingových příběhů. Nedaleko stála budova s komínem, z něho stoupal dým, který planul stejně, jako planou naftové vrty. Ve vzduchu se vznášel odporný zápach. Emilkův syn se otočil na stráž SS, ukázal na budovu a zeptal německy: „Co to je?“ Strážný odpověděl bez zaváhání: „Továrna na svíčky“.

Vepředu se něco dělo. SS důstojník posílal muže ve dvou směrech. Emilek se otočil ke svému synovi a řekl: „Já půjdu tudy a ty tou druhou cestou.“ Syn rozuměl. Jeho otec často citoval Bibli, když vysvětloval, proč rozdělil rodinu, radši než aby jí držel pohromadě v době ohrožení. Jako Jákob rozdělil svou rodinu i majetek, když se bál zlosti svého bratra Ezaua. Když přišli na řadu, neměli na vybranou. Esesák, dnes neblaze proslulý jako Dr. Mengele, oddělil Emilka od jeho syna. Já jsem ten syn.

TŘÍDA N.B.

1, *BARTŮŇKOVÁ JARMILA Z BRNA-KRÁLOVA POLE (PLZEŇ). 2, BLÁHA JOSEF Z NÝŘAN. 3, *BRUMELOVÁ EVA Z PLZEŇ. 4, *ČERNÁ ŠÁRKA Z POŘÍČAN (PLZEŇ). 5, FAJT JIŘÍ Z PLZEŇ. 6, *FANTOVÁ HANA Z PLZEŇ. 7, GRUBER VÁCLAV ZE ZBŮCHU. 8, *HÉVR ANTONÍN Z VĚHORODU (PLZEŇ). 9, HOLOUBKOVÁ KVĚTOSLAVA Z PLZEŇ. 10, HOLÝ MIROSLAV Z PLZEŇ. 11, HRDINA KAREL Z PLZEŇ. 12, KABAŤ KAREL ZE ZAĽUŽÍ. 13, KOHOUT RUDOLF Z VELKÝCH HYDČIC (PLZEŇ-DOUBRAVKA). 14, LAUTERSTEIN MIROSLAV Z PLZEŇ. 15, *LODLOVÁ JARMILA Z DLOUHÉHO HRADIŠTĚ (TYMAKOV). 16, *LÖBNER EGON Z PLZEŇ. 17, MARÍK MIROSLAV Z PLZEŇ. 18, MORAVEC JAROSLAV Z KOZČINA. 19, NEBESÁŘ MILAN Z NEZVĚSTIC (PLZEŇ). 20, NOVÝ VRATISLAV Z PLZEŇ. 21, PECHOVÁ MIROSLAVA Z TRNAVY (PLZEŇ). 22, PEŠEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 23, PETŘÍK JIŘÍ Z PLAS. 24, PROCHAŠKA VLADIMÍR Z PLZEŇ. 25, RÍŠ HUBERT Z PODMOKEL, (PLZEŇ). 26, SOUČEK JAN Z PLZEŇ. 27, STRAKA MIROSLAV Z BUKOVCE. 29, SUCHÁ ŠÁRKA Z CHRÁSTU. 31, SÝKORA JAROSLAV Z PLZEŇ (ÚJEZD). 33, ŠLOUF JAN Z KOTORNA PRNICE (PLZEŇ). 35, ŠTEFNER LADISLAV Z PLZEŇ. 37, ŠUCH JAROSLAV ZE ZDEMYSLIC (PLZEŇ). 39, VACEK VLADIMÍR Z PLZEŇ. 41, VALEŠ MIROSLAV Z DOBRÁN (PLZEŇ). 43, VALEŠ JARIE Z PLAS. 45, ZAĽESKÝ JAROSLAV Z NÝŘAN (PLZEŇ). 47, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 49, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 51, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 53, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 55, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 57, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 59, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 61, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 63, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 65, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 67, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 69, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 71, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 73, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 75, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 77, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 79, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 81, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 83, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 85, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 87, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 89, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 91, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 93, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 95, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 97, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ. 99, ZEMEK MIROSLAV Z PLZEŇ.

HANA PORGESOVÁ

VE ŠKOLNÍM ROCE 1937/38
JIŽ NA REÁLCE NESTUDOVALA.
ŠKOLU OPUSTILA V PRIMĚ,
V ROCE 1935.

STAT. PROF. JULIUS LENK,
TĚDŇNÍ.

HANA PORGESOVÁ

(11.3.1923 Plzeň - 13.6.1942 ?)

Hana se narodila 11. března 1923 Emilovi (nar. 28. 7. 1887) a Hedvice (roz. Spitzové, nar. 18. 5. 1887 v Buštěhradě u Kladna) Porgesovým. Rodiče se brali v únoru 1914 v Praze - Karlíně. Brzy na to se jim narodila první dcera Gerta (20. 4. 1915). Bydleli v okrese Příbram a po přestěhování do Plzně v ulicích Zbrojnická 3, Husova 6 a Bendova 9. Otec byl řeznickým mistrem.

Pololetí

V září 1934 nastoupila Hana ke studiu na II. státní čsl. reálce v Plzni. Ještě téhož školního roku z ústavu vystoupila - klausule na odchodnou jí byla vydána 1. 7. 1935. Důvody, pro které opustila školu, neznáme.

Poznámky o chování

Prospěch v jed

náboženství: *israel.*

dolní řada (zprava):

jazyku *český slovenským:*

Hana Porgesová,
Eva Brummelová,
Sárka Černá

jazyku *německém:*

prostřední řada (zprava):

jazyku *francouzském:*

Jarmila Bartůňková,
Sárka Suchá,
Květoslava Holubová

dějepis:

nahore:

zeměpis:

Bohumila Wildmannová

matematice:

přírodopise (.....):

Porgesová Hana
Plzeň *v peni*

Školní výlet primy B na hrad Buben (rok 1935)

Hanina starší sestra Gerta se provdala za Kurta Schneidera (nar. 19. 5. 1910). Bydleli v Praze a v Hlinsku. Na počátku roku 1942 obývali plzeňský byt v Saské 2. V době těsně před transportem byl Kurt zaměstnán jako dělník a Gerta pracovala v domácnosti. 26. ledna 1942 byli odvezeni do Terezína a po necelých třech letech dále na východ. Transport Ev s 2 038 osobami (949 mužů a chlapců a 1 089 žen a dívek) přijel do Osvětimi 30. 10. 1944. Po selekci bylo do tábora (Durchgangslager BIIc) zařazeno 217 + 132 praceschopných mužů a žen. Ostatních 1 689 mužů, žen a dětí bylo usmrceno v plynových komorách v Březince. Jednalo se o poslední transport, který byl po příjezdu do Birkenau zplynován. Gerta ani Kurt se z Osvětimi nevrátili.

I. sem. osvob. od cel., pol., plati
yn. z. š. r. čís. *116635/ai 1934* ze dne *21/12*

II. sem. osvob. od cel., pol., plati
yn. z. *116635/ai 1934*

Hana se spolu s rodiči přestěhovala do Fodermayerovy (Smetanovy) 15. 22. ledna 1942 byla rodina poslána do Terezína. 13. června téhož roku byli pod čísly 290, 291 a 293 zařazeni do neznámého transportu AAi, který přepravoval 1 000 osob do pracovního tábora Trawniky. Podle posledních zjištění dojel tento transport až do Sobibóru, kde byla naprostá většina včetně Hanky a jejích rodičů usmrcena v plynové komoře.

6/11
6/I.
8./II. muthke
9./III. muthke: St.
klausule na odškodnou
dána dne 1. července
1935.

Ed. Neva,
ředitel.

V Terezínském pamětní knize je uvedena Jana Porgesová, dívka stejného data narození jako naše Hana. Protektorátní úřady často zaměňovaly jména Hana a Jana, která obě přepisovaly jako Johanna.

Sobibór

Vyhlažovací tábor Sobibór ležel východně od Lublinu. Začal fungovat v březnu 1942, v dubnu téhož roku se jeho velitelem stal Franz Stangl (později byl převelen do Treblinky), který tábor uspořádal po vzoru nedalekého Bežce. Oba tábory měly jen jediný cíl – povraždit co nejvíce lidí, jejich organizační struktura proto nebyla složitá. Sobibór měl tři části: Tábor 1 s příjezdovou rampou a ubytovny pro německé a ukrajinské dozorce, Tábor 2, v němž byli příchozí svlečeni, ostříhání a okradeni o své věci, a Tábor 3 s plynovými komorami, masovými hroby a ubytovny židovských vězňů. Personál tvořilo asi 30 Němců a více než 100 ukrajinských dozorců. Z příjíždějících transportů bylo vybráno asi 1 000 vězňů, kteří byli zařazeni do pracovních skupin. Když zeslábli, byli zlikvidováni a stav byl doplněn nově příchozími. V říjnu 1943 v táboře vypuklo povstání, při kterém bylo zabito dvanáct Němců včetně velitele tábora a několik Ukrajinců. Asi 300 vězňů uprchlo, většina však na útěku zahynula. Válku přežilo asi 50 vězňů.

Do Sobibóru byli deportováni židé z Polska, Slovenska, Protektorátu Čechy a Morava, Německa, Holandska a Francie. Poslední transporty přijely do Sobibóru z likvidovaných ghatt ve Vilnius, Minsku a Lidě. Celkem zde bylo zavražděno asi 250 000 lidí.

TRÍDA IV.C.

- 1, BĚLOHLÁVEK MIROSLAV Z PLZNĚ 2, BLAŽEK OTTO ZE STRAČIC (PLZEŇ).
3, BROŽEK VÁCLAV Z PLZNĚ. 4, BURIANOVA JARNILA Z PLZNĚ. 5, ČEČIL FRANTIŠEK
Z PLZNĚ. 6, DOLEJŠ ZDENĚK Z BOLEVCE. 7, EISENTRICH LUBOMÍR Z PLZNĚ.
8, EPŠTEIN ARNOŠT Z NYŘAN (PLZEŇ). 9, ERHARD JAROSLAV Z PLZNĚ.
10, [GRUND BOHUSLAV Z KORNÍ BRĚZY, VYSTOUPIL.] 11, * HAVEL JAROSLAV
Z PLZNĚ. 12, * HRBKOVÁ JARNILA Z PLZNĚ. 13, KRUSKA JIŘÍ Z PRAHY
(PLZEŇ). 14, * CHODORA JAN Z PLZNĚ. 15, JÄGER MILAN ZE SPALENÉHO
POŘÍČÍ. 16, JINDRA JAROSLAV Z LOSINÉ (ST. PLZENEC). 17, KABAŤ VÁCLAV
Z BOLEVCE. 18, KLAPKA VÁCLAV Z PLZNĚ. 19, KOVÁŘÍK KAREL Z PLZNĚ.
20, KOVÁŘÍK MILOŠ ZE ŽDÍRCE (BLOVCE). 21, KRAINTR VLADISLAV Z KLATOV
(PLZEŇ). 22, [KRÁLOVSKÁ VĚRA Z MALOMĚŘIC (TRĚMOŠŇA), VYSTOUPILA.]
23, KRESINGER MIROSLAV ZE SIRÉ. 24, KŘIŠTÁL MILOŠ Z BOLEVCE.
25, KVASNIČKA OLDŘICH Z PLZNĚ. 26, LÁVIČKA VLADIMÍR Z VOLDUCH (PLZEŇ).
27, LUKEŠ FRANTIŠEK Z PLZNĚ. 28, MACH FRANTIŠEK Z PLZNĚ. 29, MALEC
MIROSLAV Z PLZNĚ. 30, MLEŽIVA JOSEF Z PRAHY (PLZEŇ). 31, PERGÁL VÍT
Z PLZNĚ. 32, POLÍVKA ZDENĚK Z BLOVIC. 33, PRŮCHA ROMAN Z PLZNĚ.
34, RIPP L VÁCLAV V PLZNĚ (BOLEVEC). 35, ŘEŠAŤ JAROSLAV Z PLZNĚ.
36, SOPR JAROSLAV Z LIBLÍNA (PLZEŇ). 37, ŠTEFL MIROSLAV Z HOŘEHLED
(TĚNOVICE). 38, * ŠIMANDLOVÁ MARIE Z OBORY (PLZEŇ). 39, ŠONSKÝ
JAROSLAV Z PLZNĚ (ZBŮCH). 40, ŠTECH JOSEF Z PLZNĚ. 41, ULČ VÁCLAV
Z BLOVIC (PLZEŇ). 42, VALEŠ FRANTIŠEK Z PLZNĚ.

(ZBYLO 40 ŽÁKŮ)

STÁT. PROF. EMILIE RYBIČKOVÁ - KŇOURKOVÁ,
TRÍBNÍ.

ARNOŠT EPSTEIN

(1.3.1923 Plzeň - 23.3.1999 Plzeň)

1. března 1923
25. března 1923
Arnošt se narodil 1. března 1923 Arnoštu (nar. 15. 12. 1892) a Aloisii (roz. Šperlové, nar. 22. 4. 1901) Epsteinovým. Bydleli nejprve v Nýřanech, později v Plzni na různých místech, naposledy v Palackého ul. č. 17. Otec pracoval jako obchodní jednatel. Byl původem žid, po svatbě konvertoval k římským katolíkům a nechal pokřtít také děti – Arnošta a druhorozenou dceru Charlottu neboli Lotku (4. 11. 1925).

Na II. státní čl. reálku nastoupil Arnošt v září 1934. Studium úspěšně zakončil v r. 1941 a nastoupil na Stavební průmyslovou školu. Opatření namířená proti tzv. polovičním židům byla podstatně umírněnější, patřilo k nim například vyloučení z veřejných škol v r. 1943, které se dotklo Arnoštovy sestry.

Ke konci války byl Arnošt vězněn v pracovním táboře Postoloprty, odkud v květnu r. 1945 utekl.

Arnošt po válce pracoval ve stavební firmě, nikdy se neoženil, zemřel v roce 1999.

t. j. tisíc

„Otec byl z devíti sourozenců a z těch se akorát dva zachránili. Jeden proto, že se usadil ve Francii – oženil se s Francouzku z Štrasburku. Ten druhý, to byl náš táta – protože žil ve smíšeném manželství. Táta nemusel, ale jeho sourozenci ve 42. roce odcházeli do transportu – Terezín, Osvětim a tak dále. Sedm sourozenců tam zůstalo a táta teprve na začátku r. 45, tedy když válka pomalu končila, byl odvezen to Terezína, ale nikoliv jako do vězení, nýbrž do ghetta. Tam byl tak čtyři měsíce. Nejprve byl pár dní na gestapu na Anglickém nábřeží. Tak maminka tam za ním šla a protože uměla perfektně německy, vždyť byla z Nýřan a Nýřany byly Sudety, drobet to s nimi jako upatřila, ale stejně to nebylo nic platné.

Arnošt jakožto míšenec mužského pohlaví šel v září 44 do pracovního tábora do Postoloprty. Poměry tam byly příjemnější, mohl dostávat i balíky s jídlem. Ovšem on to udělal tak, že ani ten balík nerozbalil a okamžitě přepsal adresu a posílal to tátovi do Terezína. Byl tam do května 1945 a pak utekl – tři týdny před koncem války. Byl uznán jako účastník národního boje za osvobození.

A ženy, to my jsme s maminkou tady zůstaly, ale také v 45. roku nás zaveleli do Prahy někam do Dejvic, kde nás registrovali. Zřejmě to byl takový začátek odsunu, potom už ale nezbyl čas – válka skončila.

Kromě toho židé museli nosit žluté hvězdy, kdežto my, míšenci, jsme nemuseli. Tak to byla jedna taková úleva. Přestěhovali jsme se do Prokopovy ulice, náš byt si vzali Němci. Ve čtyřpokojevém bytě žily tři rodiny. Za války byly potravinové lístky, takže táta dostával jen minimálně – třeba byl přiděl na maso, on ho nemohl dostat. Byly tabačky, táta sice nekouřil, ale prostě i kdyby byl kouřil, tak nesměl. Zametal ulice a maminka chodila k zedníkům, aby mi mohla koupit hodinky. Já jsem byla zaměstnaná jako poslíček. Po válce jsem se vrátila do školy, ale moje třída nematurovala – dostali jsme jen takové osvědčení, že můžeme jít studovat vysokou. Ono taky když se táta vrátil z koncentráku, první, co řekl, bylo: „Lotka bude studovat!“ Bratr na to učení moc nebyl.“

(pí Charlotte Epsteinová, sestra)

Jméno žal
eho rodiště

Polole

V období

Poznámky o

Arnošt
a Charlotte
s otcem
Arnoštem

v jaz. francouzsk

v dějepise:

v zeměpise:

v matematice:

v zeměpisu (....

v fyzice:

v deskript. geometrii

v filosofické prop

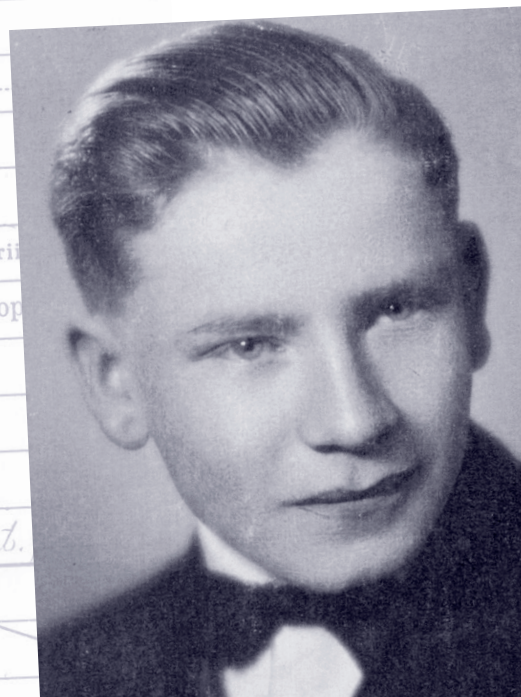
v kreslení:

v přírodopisu:

v zeměpisu (přehab.

Arnošt a Charlotte

„Tábor v Postoloprtech byl určen pro individua a pro ty, u nichž nacisté usilovali o nemožnost setkání se s okolím. Pracovní náplní byla výstavba letiště pro trysková letadla v Žatci. V nedaleké Bažantici byl umístěn další lág – skládal se z jedenácti nově postavených dřevěných baráků na kůlech.

Arnošt pracoval pro stavební společnost Strabach, která stavěla přistávací plochy a hangáry; vězni byli každý den na místo přiváženi vagony.

Pracovalo se jedenáct hodin denně; starší lidé zůstávali v táboře, vařili, uklízeli, přiváželi vodu a starali se o nemocné. Bedna uhlí přidělená na týden vydržela sotva dva dny – hodně se kradlo.

Utekli jsme spolu 21. dubna 1945 – na Děněšice, do bombardovaného Rakovníka a do Blatna. Posledním vlakem jsme dojeli do Třemošné a odtud už jsme pokračovali pěšky do Plzně.“ (p. Evžen Czinner, spoluvězeň z Postoloprť)

Arnoštova fotka
z maturitního tabule 1941

Z á p í s

konaný dne 3. IX. 1941 u okresního úřadu v Plzni s p. *Janem Krausem*
obchodníkem uhlím v Plzni, *Tradištské 10.*

P ř e d m ě t.

Vyřizování úředních záležitostí prostřednictvím žida Epsteinů.

1/ Používal jste služeb žida Epsteinů k pocházkám na okresní úřad z vlastního popudu, nebo se Vám sám nabízel ?

Epstein se mě sám nabídl

2/ Co Vám sliboval, aby získal vaši důvěru k službám ?

nikdy mě nic nesliboval.

3/ Jaké odměny jste mu nabídl, nebo jaké odměny si od Vás vyžadoval ?

*Jedné odměny jsem mu nenabídl a on také nikdy žádné nepožádal.
Byl spokojen pouze s tím, že jsem svoje objednávky poslal p. Křížku a Melundu*

4/ Dělal pro vás ještě jiné práce v obchodě mimo pocházky na okr. úřad ?

ne.

5/ Proč jste si nevyřizoval úřední záležitosti s okresním úřadem sám ?

Protože se mě p. Epstein sám nabídl a protože jsem s tím neměl žádné mimořádné vřelosti, bylo mě vhodné, když se mě E. bylo požádal vyřádit.

6/ Nedomníval jste se, že jste židovskými vydírán za vykonané služby ?

ne, protože p. Epstein ode mě nikdy žádné odměny nepožádal.

7/ Proč jste věc neoznámil úřadu a nepřestal používat jeho služeb ?

Protože mě nikdy nikdo z úřadu neoznámil.

8/ Hedláte používat jeho služeb i nadále ?

Je-li to úřadem dovoleno pak ano

9/ Máte ještě něco k po

řeknutí.

Arnoštův otec byl jako obchodní příručí ve službách hned několika obchodníků. Ti byli pak během okupace předvoláni na okresní úřad, kde se měli k jeho službám vyjádřit. Zde je zápis jednoho takového výslechu.

Jan Krause

TRÍDA V. B.

- 1, DEIML HANUŠ Z KOŽLÁN (PLZEŇ). 2, KABOŇ BOHUMIL Z PLZENĚ.
3, KOUBEK JAROSLAV Z BLOVIC (PLZEŇ). 4, *KRŮŠ JAN Z PLZENĚ.
5, KUTZENDÖRFER VÁCLAV Z PLZENĚ. 6, MEINER JAN Z PLZENĚ. 7, NĚMCOVÁ
MILADA Z HORAŽĎOVIC. 8, NĚMEČKOVÁ MILADA Z BUKOVCE (ST. PLZENEC).
9, *PAŠEK VLADISLAV Z LITIC. 10, PÍHRT KAREL Z PLZENĚ. 11, POLLAR ALEŠ
Z LEDEC (CHRAST). 12, RAÐL VÁCLAV Z PLZENĚ. 13, REITSCHLEGER JAKUB
Z TLUMAČOVA (PLZEŇ). 14, RESCH JAROSLAV Z PLZENĚ. 15, *RŮŽIČKA KAREL
Z PLZENĚ. 16, SAŽANA JAN Z MILAVČE (STOD). 17, SKALA MIROSLAV Z PLZENĚ
(TRENČIANSKÉ TEPLICE). 18, SKALICKÁ VĚRA Z PLZENĚ. 19, STOLÁK
JOSEF Z BOLEVCE. 20, *STULÍK JIŘÍ Z BEZDĚKOVA (PLZEŇ). 21, ŠEBEK
MIROSLAV Z PLZENĚ. 22, ŠKODA LUBOPIR Z PLZENĚ. 23, ŠPAT KAREL
ZE STŮŽOVIC (PLZEŇ). 24, ŠNEIBERG BOHUMIL Z PLZENĚ. 25, ŠVAICR VÁCLAV
Z PLZENĚ. 26, TOMÁŠEK JOSEF Z ÚJEZDA. 27, *TOMÁŠEK VRATISLAV Z KLATOV
(PLZEŇ). 28, TURČ JAN Z PLZENĚ. 29, VACEK JOSEF Z BOŽKOVA (PLZEŇ).
30, VANÍČEK VÍTEZSLAV Z CHOTĚŠOVA (PLZEŇ). 31, VANĚURA JAROMÍR
Z HRADCE KRÁLOVÉ (BÍLÁ HORA). 32, VENOLÍK JAROSLAV Z BRNA (PLZEŇ).
33, VONDRAK JAN Z VRANOVA (PLZEŇ). 34, *VRABEC ANTONIÍN Z VLČIC
(PLZEŇ). 35, ZAHRADNÍK VÁCLAV Z BLOVIC. 36, ZAJÍČEK JIŘÍ Z PLZENĚ
(ST. PLZENEC). 37, ZEMANOVA JIŘINA Z KOSTELCE MAD LABETI (KŘIMICE).
38, ŽALOUDEK ZDENĚK Z PLZENĚ. 39, [PAŽRAL EMIL ZE SULKOVA
(KLABAVA), privatista]

(ZBYLO 38 ŽÁKŮ)

STAT. PROF. VIKTOR SCHWINGL,
TŘÍDNIČ.

HANUŠ DEIML

(6.6.1922 Kozlany - 31.7.1972 Praha)

1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
Příjmení: Deiml						Zaměstnání: dělník						Registr. čís. 53290											
Jméno: Hanuš						Dat. nar. 6.6.1922						Vrátil(a) se a bydlí: Praha 8, Moravská 29											
Posl. adresa: Plasy 29																							
D e p o r t o v á n (a):																							
Dne		K a m ?		Transp. čís.		Dne		K a m ?		Transp. čís.		Dne		K a m ?		Transp. čís.		Dne		K a m ?		Transp. čís.	
18.1.1942		Terezín		R 760																			
18.12.1943		Osvěčím		Ds2392																			
		Bockhammer																					
		E. Rosen																					
		Buchenwald																					
Z e m ř e l (a):												Pisaf		Kontr.									
dne:		kde:		Pramen:								Str.											

A6 · 58 · VIII/2 · 30 m · VIII. 45 · Tisk Novotný

Hanuš se narodil 6. června 1922 Pavlovi (14. 10. 1891) a Olze (roz. Löblové) Deimlovým. Bydleli v Plachého ulici č. 8. Otec byl stavební úředník.

II. státní čl. reálku Hanuš opustil v únoru 1938, tj. v kvintě. Spolu s otcem nastoupil práci lesního dělníka, matka zůstala v domácnosti. Trvalým bydlištěm teď pro ně byly Plasy 29, dům otcova bratra. 18. ledna 1942 byli všichni Deimlovi odvezeni do Terezína, 18. prosince 1943 zařazeni do transportu Ds do Osvětimi. Otec, strýc Bedřich a jeho manželka Adele neprošli vstupní selekcí a byli zavražděni.

„Hanuše Deimla si pamatuji jenom z chodby, od vidění. Byl to výrazný hezký chlapec.“

(pí Jarmila Bartůňková-Kreysová, spolužačka z nižšího ročníku)

„Po návratu z koncentračního tábora žil krátkou dobu s bratřancem Jiřím v Plasích. Když získali byt v Praze a konečně se také vrátila jeho matka, která ke konci války v koncentračním táboře těžce onemocněla, žili všichni tři v Praze. Hanuš si našel zaměstnání u technicky založené firmy. Později pracoval jako úřadující člen závodní rady a jako vedoucí pracovník v oddělení hlavní mechanik.“

(pí Jarmila Coudková-Deimlová, manželka)

Hanuš byl s koncem války osvobozen v Altenburgu, městečtě ve středním Německu. Oženil se s Jarmilou Čoudkovou a dva roky na to, v r. 1951, se jim narodil syn Pavel.

Hanuš zemřel v roce 1972, jeho syn Pavel v roce 1995. Vnučata Katka a Petr Deimlovi žijí v Praze.

Bratranec Jiří Deiml se v r. 1968 vystěhoval do Izraele a vzal si Eriku Rott. Jejich vnuk Elon Deiml vystudoval Karlovu univerzitu v Praze.

li-li u rodičů:

II. polol.

Poznámky:

(Zprávy rodičům, chování žákovy, změny v studiu, opravy a jiné zkoušky a různé j.)

13. února
Hanus Deiml

se odlehnou
syndikát

s nevěstou

VI. B.

Hanus Dvornik

Posudky o žákovi (žákyni)

v chování

v náboženství (israel)

v jazyku

československém

německém

latinském

řeckém

francouzském

anglickém

v konversac

v dějepise — ve vlastivědě

v zeměpise

v matematice

v přírodopise

v chemii

ve fyzice

v praktických cvičeních přírodov
(.....)

v deskriptivní geometrii —

TŘÍDA V.C.

- 1, BELŠÁN VLADIMÍR Z PLZNĚ. 2, BENEŠ BEĎA Z PLZNĚ. 3, BERAN
FRANTIŠEK Z PLZNĚ. 4, BREJCHA JOSEF Z PŘEHÝŠOVA (NÝŘANY).
5, ČIMERA JAROSLAV Z PLZNĚ. 6, *JANDA FRANTIŠEK Z PLZNĚ.
7, JANDA MIROSLAV Z PLZNĚ. 8, JEDLIČKA JAN Z PLZNĚ. 9, JŮZEL IVAN
Z PLZNĚ. 10, KAŇÁK KAREL Z PLZNĚ DOUBRAVKY. 11, KAREL JAN Z PLZNĚ.
12, KLEMENT JAN Z BLOVIC. 13, KÖGLER MILOŠ Z PLZNĚ. 14, KRÁL
FRANTIŠEK Z PLZNĚ. 15, KRAHL VÁCLAV Z VLKOVA (PLZEŇ). 16, KRĪVANEČ
MIROSLAV Z PLZNĚ. 17, KUDLIČKA JIŘÍ Z BOROVAN (ŽDÍREC) 18, LAŠTOVIČKA
FRANTIŠEK Z PŘEŠTIC (ŠTĀHLAVY). 19, LENK JAN Z PLZNĚ (LHOTA U DOBRĀN).
20, LHOTSKÝ LUBONÍR Z PLZNĚ. **21, LÖW HANUŠ Z PLZNĚ.** 22, MANOUŠEK
JARONÍR Z PLZNĚ. 23, MAŠEK BOHUNIL ZE ZRUČE. 24, MAŠEK BOHUSLAV
Z VÍSEK. 25, NOSEK KAREL Z LITIC (PLZEŇ). 26, NOVOTNÝ JAROSLAV Z PLZNĚ.
27, POPOVSKÝ OTONAR ZE SVATÉ KATEŘINY (PLZEŇ). 28, SLADKÝ OTAKAR
Z PLZNĚ. 29, SLAVÍK JAN Z PLZNĚ. 30, STEJSKAL MIROSLAV Z PLZNĚ.
31, SUCHÝ JOSEF Z PLZNĚ. 32, ŠAFARÍK FERDINAND Z ČEPIC.
33, ŠAŠEK JAROSLAV Z PLZNĚ. 34, ŠÍLA JIŘÍ Z PLZNĚ. 35, TA'BORSKÝ
JAROSLAV Z PLZNĚ. 36, TICHÝ ZBYNĚK Z PLZNĚ. 37, ULM ZDENĚK
Z PLZNĚ. 38, *VOTAVA VÁCLAV Z PLZNĚ. 39, VRAŠTIL JARONÍR
Z HORAŽĚDOVIC (LHOTĚŠOV). 40, VÝSKOČ JOSEF Z PLZNĚ.

(ZBYLO 40 ŽÁKŮ)

STAT. PROF. JAN VESELÝ,
TŘÍDNÍ.

HANUŠ LÖW / Lamač

(14.2.1922 Plzeň)

Hanuš se narodil 14. února 1922 Vítězslavovi (nar. 21. 4. 1895) a Irmě (roz. Neubauerové, nar. 9. 12. 1895) Löwovým. Bydleli v Kramářových sadech 9 a v Sedláčkově ul. č. 19. Otec pracoval jako obchodní zástupce. Po absolvování německé školy v Jungmannově třídě nastoupil Hanuš ke studiu na II. státní čl. reálce na Petrohradě, v květnu 1939 ji však musel ukončit.

Hanuš Lamač vzpomíná: „Když přišli Němci, musel jsem jít pracovat. Nejdříve v jedné velké průmyslové zahradě, pak mě Němci poslali do kaolínky v Horní Bříže. To byla moc těžká práce, dostal jsem ‚Schwersterbeiter Lebensmitellkarten‘, to už něco znamenalo. Vstával jsem v pět ráno, v šest mi jel vlak a domů jsem se vracel až pozdě večer. Bydleli jsme ve vlastním bytě v Sedláčkově ulici, dokud nás Němci v lednu 1942 neodvezli transportem T do Terezína. Z domova jsme si mohli vzít jen malý kufr, všechno jsme museli nechat, jak bylo, včetně klíče ve dveřích. Zima roku 1942 byla studená, mrzlo, bylo 10 až 15 stupňů pod nulou.

V Terezíně jsem vystřídal nejrůznější práce, až jsem nakonec zakotvil v pekárně, což bylo výhodné. Neměli jsme hlad, byl jsem pohromadě s rodiči a život v ghettu byl tak nakonec docela snesitelný. Měl jsem tam dokonce známost s jednou moc hezkou slečnou, která se jmenovala Kitty Zentnerová.

Plzeň, Sedl.

1. transport

25. 1. 1942

ÚSTŘEDNÍ KARTOTÉKA — TRANSPORTY.

R. č. 54.477

Löw Hanuš

Rodná data: 14.2.1922

Adresa před deportací: Plzeň, Sedláčkova ul.č.19

HLÁŠEN OPĚT
DO
EVIDENCE

1. transport

dne: 25. 1. 1942

č. 271

1.

2. transport

dne: 18.5.1944

číslo: Eb - 835

do: Osvětím

Pocházela z Karlových Varů a v Terezíně byla s maminkou. Když mě v březnu 1944 zařadili do transportu na východ, Kitty se nějak povedlo mě vyreklamovat a já mohl zůstat v Terezíně. Jsem si jistý, že mi tím zachránila život, protože tenhle transport šel z osvětimské rampy rovnou do plynu. 18. května téhož roku mě do transportu zařadili znovu i s rodiči. I tentokrát vlak směřoval do Osvětimi. Několikrát jsme prošli selekcí a nakonec mě a otce poslali do pobočného osvětimského tábora v Blechhammeru, kde jsme pracovali v továrně na letecký benzín. Maminku poslali jinam – nikdy se mi nepodařilo zjistit, kde a za jakých okolností zahynula.

V Blechhammeru nás bylo 70 000 včetně anglických, francouzských a italských zajatců. Zdejší továrna na umělý benzín byla často cílem spojeneckých náletů.

Otec onemocněl a 13. října ho poslali do Birkenau, kde byl zavražděn v plynové komoře. Na konci roku 1944 jsem onemocněl také, dostal jsem zápal plic. Poslali mě do nemocnice, věděl jsem už ale, že nemoc je prvním krokem do plynové komory, proto jsem se ještě se dvěma českými vězni domluvil na útěku. Marodka byla od tábora oddělená a ležela v lese, nebyly zde skoro žádné strážce. Den po našem rozhodnutí, když jsme se ujistili, že kolem nikdo nehlídá, jsme se dostali ven a utekli do lesa. To bylo ve čtyři hodiny ráno. Ruská fronta už byla docela blízko. Měli jsme štěstí, překročili jsme frontovou linii a padli do rukou jedné ruské politické komisařce, také židovce, a ta nám dala jídlo a šaty. Šli jsme dál na východ, spali u sedláků, každou noc jinde, brodili se hlubokým sněhem a mrzli – bylo 20 – 30 stupňů pod nulou. Krátce jsme pobýli i v nějakém krakovském klášteře. Chtěli jsme jako dobrovolníci vstoupit

VYPLNTE HOLE	
1	PŘÍJMENÍ: XXXXXXXXXX nyní Lamáč
2	JMÉNO: Hanuš STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOST: 656
3	DATUM NAROZENÍ: 14.7.1922 NÁBOŽENSTVÍ: Mojž. hebr. (dív. sv.)
4	POSLEDNÍ ADRESA PŘED DEPORTACÍ: Nycm, Sedláčkova 19.
5	NYNĚJŠÍ ADRESA: do D. Keller Praha, XXXXXXXXXX a D. Praha X. Palačského 48, (S. D. 47)
2 1rst 1945	

A 611-5 m - IX. 45 - 5 m - De
a k. m. 75-77-46)

V roce 1945 si
Hanus Löw změnil
příjmení na
Lamač.

do Svobodovy armády, proto jsme museli překonat víc než 400 kilometrů až do Popradu, kde sídlilo její velitelství. Cestu jsme urazili zčásti pěšky a zčásti v ruských vojenských kamionech. Dorazili jsme do Popradu a po složitém vysvětlování toho, kdo jsme (neměli jsme žádné doklady), jsme byli nakonec všichni tři přijati.

Vrátil jsem se do Prahy jako voják a předtím jsem prošel několika boji. V Praze jsem našel svou nevěstu, která i s maminkou přežila v Terezíně, a dostudoval jsem tak jako řada jiných vojáků, kteří byli v Anglii, v Rusku nebo v Africe. V září roku 1945 nás propustili z vojska potom, co jsem sloužil krátce v Sudetech. Byl tam se mnou Honza Müller, se kterým jsem pak bydlel v pražském Karlíně.

Zkoušel jsem se dostat na univerzitu, ale místo toho jsem začal pracovat v právnické kanceláři, jejíž oba majitelé byli také vojáci, ale z Anglie. Později jsem dostal místo v Canadian Commercial Enterprises, což byla britská pobočka Bařových závodů, která se od té československé oddělila. Začínal jsem jako dopisovatel v anglickém, německém a francouzském jazyce a nakonec jsem se stal druhým vedoucím kanceláře. Ředitelem byl Angličan Mr. Maltby. Naše firma byla obviněna ze špionáže a naše kanceláře zavřeli v únoru 1948 během jedné hodiny.

Rok předtím, v únoru 1947 jsem se oženil s Kitty Zentnerovou. Po tom, co se stalo, jsem už nechtěl žít v Evropě a snažil jsem se o přeložení někam za oceán. Už druhý den jsem byl na cestě do Holandska a Anglie. Manželka Kitty zůstala v Československu a měla velké problémy, když za mnou chtěla odjet. Nakonec se ven dostala přes Dánsko, kam se po válce provdala její matka. To bylo v září 1948 – o čtyři měsíce později jsme odjeli lodí z Liverpoolu do Chile. V Chile žiji již 56 let, přijel jsem 14. února 1949 – právě v den svých narozenin. Tehdy jsem byl ještě stále mladý, bylo mi 27 let.

Hned se nám tu zalíbilo, měli jsme tady známé a našli krásnou zem evropského stylu. Zpočátku jsme dělali všechno možné, než jsme se naučili pořádně španělsky. Hodně nás podporovala řada Čechů a Slováků, kteří sem přišli před válkou nebo později.

Kitty měla nemocné srdce a v roce 1952 v Santiagu de Chile zemřela. Bylo jí šestadvacet let.

V roce 1955 jsem se znovu oženil, moje manželka se narodila v Německu, vyrostla v Anglii a během války odjela do Chile, kde žili její rodiče a bratr.

V roce 1973 jsme se vystěhovali do Vancouveru v Kanadě, protože jsme nechtěli žít v komunistické zemi a mít za prezidenta Allendeho – vypadalo to, že se Chile stane další Kubou. Situace se naštěstí změnila a my se do Chile vrátili v roce 1975, když náš syn Miguel v Kanadě dostudoval.“

92 16 13

1. Registrační číslo:

Dem. voják ze zahraničí

Jméno a příjmení: Haus' Löw

Státní příslušnost:

Pohlaví:

TŘÍDA VI. C.

- 1, BENES VÁCLAV Z KNIH (PLZEŇ). 2, BOHUSLAV EMMANUEL Z KLATOV (ROKYCANY). 3, ČERNÝ JAN Z PLZNĚ. 4, ČIHERA MILOSLAV Z PLZNĚ. 5, FENCL ZDENĚK Z PLZNĚ. 6, FIŠER BOHUMIL Z PLZNĚ. 7, GRÖSS MILOSLAV Z PLZNĚ. 8, HLADÍK JIŘÍ Z PLZNĚ. 9, HRUŠKA LADISLAV ZE ST. PLZENCE. 10, HUMMER JIŘÍ Z PROSTĚJOVA (PLZEŇ). 11, JENÍČEK FRANTIŠEK Z PLZNĚ. 12, JIRKA MILOSLAV Z TLUČNÉ. 13, JŮZEL JOSEF Z PLZNĚ. 14, *KRAĽOVSKÁ MILADA Z PALOPEŘIC U BRNA (TŘEMOŠNÁ). 15, [KŘEN JAROSLAV ZE SKOČIC (PLZEŇ), VYSTOUPIL.] 16, KUBAŤ KAREL Z BLOVIC (PLZEŇ). 17, KULE JAN Z BUKOVCE. 18, LAVIČKA FRANTIŠEK Z VOLDUCH (PLZEŇ). 19, *NACH ZDENĚK Z PLZNĚ. 20, MLEZIVOVA' VLASTA Z PRAHY (PLZEŇ). 21, POLÚKA MILOSLAV Z PLZNĚ. 22, PRESSL BOHUMIL Z PLZNĚ.

- 23, SCHANZER JIŘÍ Z DOLNÍ LUKAVICE. 24, SKAĽOVA' MILOSLAVA Z PĚTCHOVIC. 25, STRAKA ANTONÍN Z PLZNĚ. 26, STRUŽKA MIROSLAV Z PLZNĚ (SENEC). 27, SVÍTIL RUDOLF Z PLZNĚ. 28, ŠAŠEK LADISLAV Z PLZNĚ. 29, TRESCHL FRANTIŠEK Z PLZNĚ. 30, VENCLÍK FRANTIŠEK Z PLZNĚ. 31, *VÍŠEK JOSEF Z VOCHOVA (PLZEŇ). 32, VOJTA JOSEF Z NYŘAN. 33, WANKA ANTONÍN Z BOLEVLE. 34, ZYKMUND JIŘÍ Z PLZNĚ. 35, ŽENÍŠEK ADOLF Z KZÝR (PLZEŇ).

(ZBYLO 34 ŽÁKŮ)

STÁTNÍ PROF. KAREL KARAŠEK,
TŘÍDNÍ

Jiří SCHANZER

(22.10.1921 Dolní Lukavice - ? Osvětim)

Jiří se narodil 22. října Heřmanovi (nar. 28. 2. 1891) a Emilii (roz. Bendové, nar. 23. 2. 1898 v Nezvěsticích u Mirovic) Schanzerovým. Po matčině smrti se jeho otec oženil s Eliškou Wollnerovou, se kterou měl druhého syna Josefa. Bydleli společně s prarodiči v Dolní Lukavici 91 a přímo v domě provozovali obchod s koloniálním zbožím.

Na přelomu 30. a 40. let byly v Dolní Lukavici evidovány pouze dvě rodiny židovského původu. Tou druhou byli sousedé Blochovi, kteří vlastnili řeznictví a uzenářství. O tom, že místní židovská komunita musela být svého času relativně početná, vypovídá nedaleký židovský hřbitov a přestavěná synagoga.

M 10/46-14.

Jiří Schanzer, naroz. dne 22. října 1921 v Dolní Lukavici, s. o. Přeštice, z rodičů Heřmana a Emilie roz. Bendové, israelita, příslušný do Dolní Lukavice, naposledy bytem v Dolní Lukavici čp. 91, svobodný, studující.

V roce 1940 se pokusil přestoupiti hranice, byl však dopaden, zatčen gestapem a vězněn až do jara 1945 v koncentračním táboře u Buchenwaldu, odkud byl převezen do Osvětimi a od té doby jest nezvěstný.

Poněvadž podle toho nastala zákonná domněnka smrti po rozumu § 17 dekretu č. 107/45 Sb., zahajuje soud k návrhu Věry Hartmannové, Praha XVI., Krokova č. 7, řízení k prohlášení jmenovaného za mrtva.

Zprávy o pohřešovaném budžet podány do 25. listopadu 1947.

Okresní soud v Přešticích, odd. I., dne 21. listopadu 1946. 41467/263

Dům Schanzerových (1920).

„Měli foxteriéra, ale to byl hajzl. Jakmile začala slepice kdákat, tak šel a sežral vejce. Ten byl bit od strejdy, málo platný. Pak mu jedna řekla, aby koupil puka-vec. Prodávají to tam, jak mají semínka, kytky. On si kouzl a od té doby už si nekouzl.“

(p. Milan Plešák, nevlastní bratranec)

Došlo: 25 X
opráno: 2
porovnání: X
vyprave 88

Vše: návrh na prohlášení
za mrtva Jiřího Schanzerova

z Obecné školy
v Dolní Lukavici

V září 1927 nastoupil Jiří do obecné školy v Dolní Lukavici, kde mimo římsko-katolického faráře působil také rabín Leopold Singer.

„Já jsem se s ním ani moc

kým nekamarádil, páč on

v knihách, nikdy jsem ho n

jen tak s klukama před b

Jezdil jsem tam na kole a

byl většinou v té jeho labor

mu to buchlo. Učil se tak c

vzduchu. Strejda i teta ho

to buchlo. On se na tu vys

né, Jirka měl jít studovat c

(p. Milan Plešák, nevlastní br

OKRESNÍ SOUD v AŠI.

Došlo 9 10 46

Krát příl.
..... rubr.

M 10/46

12
10
Cd 213/46

O k r e s n í m u s p u d u

v A š i .

V opatrovnické věci nezvěstného Jiřího Schanzer, navrhuje Věra Hartmannová, aby Jiří Schanzer byl prohlášen za mrtva a udává:

Můj bratranec Jiří Schanzer, nar. 21.10.1921 v Dolní Lukavici, okres Přeštice, svobodný, československý státní občan, národnosti české, příslušný do Dolní Lukavice, studující, posledně bytem v Dolní Lukavici odešel dne 7. ledna 1940 z domova, aby vstoupil do zahraničního odboje. Při přechodu hranic byl Gestapem zatčen a vězněn v Uherském Hradišti, Brně, Dachau a Buchenwaldu, odtud od něj došly poslední zprávy.

Jelikož od té doby od něj nejsou žádné další zprávy, zahynul patrně v Buchenwaldu, nebo v některém jiném koncentračním táboře. Vzhledem k tomu jsou dány podmínky dle dekretu republiky ze dne 17.10.1945 čís. 117 a navrhuji, aby zahájeno bylo řízení k prohlášení Jiřího Schanzer za mrtvého.

Žádá se za výslech sl. Věry Kreindlerové v Aši, Mikulášská 3 o těchto okolnostech.

Okresní soud v Přešticích odd.I.
dne 2. října 1946.

JUDr Jaroslav Meduna
Za správnost vyhotovení
řídící kancelář oddělení:

*St! Volaj shora
na G. 11 - 13 hod. do o. 13
22/10/46*

*Pro: návrh na prohlášení
za mrtva Jiřího Schanzer
Karel Kásl výkřik*

Došlo: 25. X 1946
oprááno:
porovnáná:
vypraveno:
15711

Po odchodu z domova v lednu 1940 vstoupil Jiří do odboje. Při pokusu o přechod maďarských hranic padl do rukou gestapa. Byl odvezen na Slovensko a na Moravu, kde byl vězněn v Uherském Hradišti a Brně. Prošel koncentračními tábory Dachau a Buchenwald, odkud od něj v listopadu 1942 přišla poslední zpráva - dopis otci (nedochoval se). Podle vzpomínek přeživšího spoluvězně pana Schejbala se Jiří v Osvětimi, kam byl v průběhu následujících let převezzen, dožil ledna 1945 a zemřel až na pochodu smrti. Pravděpodobně byl pohřben v hromadném hrobě ve Stodě u Plzně.

ok 10746
„V Liticích byl jeden, co s ním šel na pochodu smrti. Ten už nežije. Vyprávěl a tak jsem se dozvěděl, že Jirka došel skorem až do Plzně. To byl ten vlak, jak do něj Plzeňáci házeli chleba.“

(p. Milan Plešák, nevlastní bratranec)

Okresní soud v Aši
Za pí

okresní soud v Aši
Za pí
bytem Praha XVI. Krokova ul.č. 7 - sestřenice nezvěstného Jiřího Schanzer a slyšena jako osoba převážně - udala nepřisežně k

Heřman, Eliška a Josef Schanzerovi byli 26. listopadu 1942 odvezeni z Klatov do Terezína, 20. ledna 1943 deportováni do Osvětimi. O jejich osudu, stejně jako o osudu prarodičů z otcovy strany, není po tomto datu nic bližšího známo.

M-6/46-3.

Heřman Schanzer, naroz. dne 28. února 1891 v Dolní Lukavici, okres Přeštice, syn Josefa Schanzer a Pavliny r. Freundové, židovského vyznání, příslušný do Dolní Lukavice, okres Přeštice, posledně bytem v Dolní Lukavici čp. 91, byl za okupace a rasové persekuce dne 26. listopadu 1942 deportován do Terezína a odtud dne 20. ledna 1943 dále do Osvětimi, kde patrně zahynul v plynové komoře.

Poněvadž podle toho jest pravděpodobné, že jmenovaný zemřel, zahajuje soud na návrh Marty Plešákové, manželky krejčího v Liticích čp. 58 u Plzně, řízení k prohlášení jmenovaného za mrtvého.

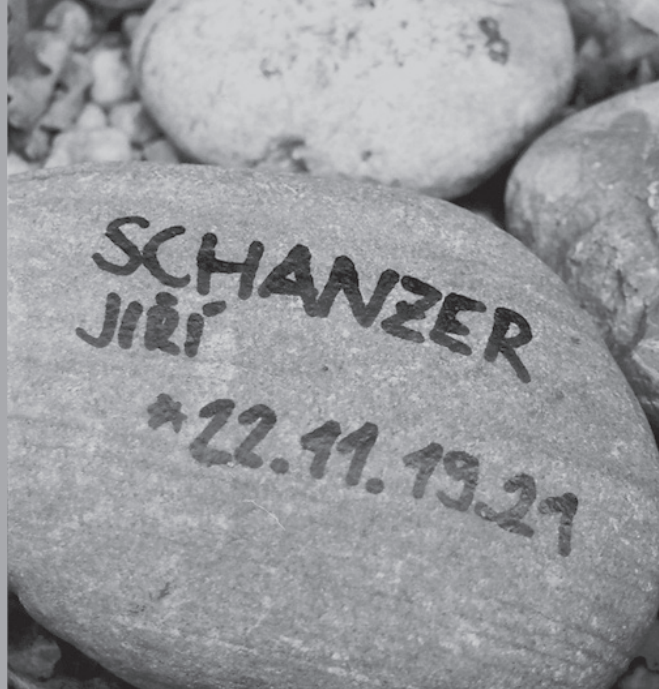
Zprávy o pohřešovaném buďtež podány do 31. října 1946.

Okresní soud v Přešticích, odd. I.,
dne 14. září 1946. 31389/263

okresní soud v Aši
Za pí
věci
ván jako student do Buchenwaldu a odtamtud jsem od něj dostala
v r. 1939 transporto-
val
la od známých a to do jara r. 1945.
od známých, byl tento převezzen
poslední stopa. Pátrání po něm stalo
em od něho žádných zpráv nedostala

Milan Plešák byl jakožto tzv. míšenec prvního stupně vězněn v Postoloprtech u Žatce, jeho nežidovský otec v Bystřici u Prahy, matka, Marta Plešáková, na Hagiboru. Právě Marta Plešáková nechala po válce prohlásit svého švagra Heřmana Schanzer za mrtvého. Věra Hartmannová (která iniciovala prohlášení Jiřího Schanzer, svého bratrance, za mrtvého) přežila Osvětim. Drtivá většina příbuzných z Kozolup (rodina Štěpánova) zahynula v Lodži.

Okresní soud v Aši
Došlo: 19. XI. 1946

**Plzeňský památník obětem holocaustu
Zahrada vzpomínek**

Vznikl v roce 2002 zásluhou pana Radvana Kodery v areálu plzeňské Staré synagogy. V průběhu jednoho týdne popsali obyvatelé města a studenti plzeňských škol více než 2600 kamenů jmény lidí, kteří byli povražděni během holocaustu.

Od té doby se jména na kamenech vždy po několika letech za účasti veřejnosti, především studentů středních škol, znovu obnovují.

ZÁVĚR

1947

Výroční zpráva Státního reálného gymnásia v Plzni
za školní rok 1946-47, z úvodního textu Osudy ústavu
v době nesvobody a po ní až do školního roku 1946/47:

„Vydáváme opět tuto výroční zprávu po šestileté křížové výpravě národa. Podzim roku 1938, kdy jsme zůstali sami a opuštěni v konfliktu vyprovokovaném berchtesgadenským zločincem, rval z těla milované republiky pohraniční území, jako rve divoká vichřice listí se stromů, a na západě hraniční čáru posunul až na západní okraj naší Plzně. Lid Masarykův i Benešův přinášel nejtěžší oběti, i když to přesahovalo jeho síly. Události zasahovaly srdce národa jako jedovatý šíp a nikde nebylo lékaře, jenž by strašné bolesti ztišoval – zhojoval. Přišel osudný 15. březen. Za sněžení a řezavého větru se valily se všech stran do našich historických zemí promrzlé hordy vlkodlačí, připravené rozsápat nenáviděný národ na kusy, vydrancovat a vypálit jeho příbytky. Srdce všech Čechů vzrušeně bila umíráčkem a rty zažehňávaly temnou budoucnost modlitbou: Věřím v Boha, že se zase jednou vrátí správa věcí Tvých, ó lide český... zatím co lupič pošpinil svou botou hrad českých králů a presidentů a svýma zažloutlýma očima pohlcoval z okna matku českých měst Prahu. Germanisace se ukrádala jako zloděj do práce školy. Stromu českého středního školství, kdysi tak kvetoucímu, opadával květ za květem, a že neopadal docela, děkujeme českým profesorským sborům, které zůstaly, kromě mála pobloudilců, věrny svým dvěma velkým učitelům a vzorům – Masarykovi a Benešovi.“

Následuje sedmnáct stránek textu líčícího osudy školy – byrokratické změny v zájmu germanizace, přesun Masarykova reálného gymnásia, jehož objekt zabrali nacisté, do budovy II. státní československé reálky, přistěhování velitelství IV. policejního revíru a dalších institucí včetně sanitního oddílu americké armády. Sbírky trpěly stěhováním, některé knihy byly vyřazeny, vyučování strádalo nedostatkem uhlí, spojeneckými nálety, nedostatkem učebnic, zásahy do učebních osnov především humanitních předmětů, omezováním počtu studentů, totálním nasazením některých profesorů, zřízenců i žáků.

Zvláštní kapitola je věnována nacistické persekuci profesorů a bývalých žáků ústavu a jejich účasti v boji za osvobození. V dubnu 1945 byl po dlouhodobém věznění popraven profesor **Vojtěch Ježek**, v březnu 1944 byli zatčeni profesori **Karel Rachač**, **Květoslav Endrýs** a **František Biskup**. Biskup byl po deseti dnech věznění propuštěn, Karel Rachač byl obviněn z nepřátelského postoje k Velkoněmecké říši, z ilegální činnosti a rozšiřování zpráv cizího rozhlasu. Prošel řadou káznic a koncentračních táborů a v dubnu 1945 byl

osud profesora
Vojtěcha Ježka
viz str. 18

v Hamburku osvobozen. Květoslav Endrýs byl vyšetřován v Praze na Pankráci a poté strávil dva roky ve vězení. V boji proti nepříteli zahynuli i bývalí žáci ústavu: nadporučík **Jindřich Křepel zemřel jako letec RAF**, štábní kapitán **Zdeněk Dienstbier** byl popraven v Drážďanech, **Josef Elsnic** zahynul v Mauthausenu, **Josef Knap** byl umučen v Malé pevnosti v Terezíně, **Ladislav Ropp** byl popraven v Drážďanech, generál **Václav Šára** byl popraven v Praze. Při spojeneckých náletech zahynuli žáci ústavu **Ota Rozsypal, Jiří Rund, Eva Štemberová, Stanislav Veselý a František Konáš.**

V celé zprávě nenajdeme ani jednu zmínku o perzekuci osob, které byly postiženy norimberskými zákony. Almanach se na žádném místě nezmiňuje o odchodu židovských studentů z gymnázia, o jejich dalším osudu nemluvě.

Napравujeme po šedesáti letech toto ostudné opominutí a připomínáme, že ve vyhlazovacích táborech či na blíže neznámých místech byli zavražděni tito studenti: **Emil Ehrlich (Osvětim), Hana Fantová (Izbica?), Hana Porgesová (Sobibór?), Jiří Schanzer (Osvětim?), Jiří Stein (Kalevi Liiva?).**

Egon Löbner, Hanuš Deiml a Hanuš Löw prošli terezínským ghettem a Osvětimí, jejich rodiny byly vyvražděny. **Eva Brummelová** odjela v roce 1939 do Británie, celá její rodina byla zavražděna v Osvětimi. **Arnošt Epstein a Mirko Lauterstein**, kteří pocházeli ze smíšených manželství, byli deportováni do pracovního tábora v Postoloprtech. Rodiny z otcovské linie byly vesměs vyvražděny ve vyhlazovacích táborech.

Hlavní zdroje, ze kterých jsme čerpali:

Acta Theresiana sv. 1 (Denní rozkazy Rady starších a Sdělení židovské samosprávy Terezín 1941 – 1945). Institut Tereziánské iniciativy, Sefer 2003

Antisemitské články z dobového tisku:

Přátelé Židů jsou stejnými nepřáteli národa jako Židé: Plzeňský kraj, r. 35, č. 49, str. 3 (z 5. 12. 1941)

Zákaz výjeje vepřového masa Židům: Plzeňský kraj, r. 36, č. 4, str. 7 (z 30. 1. 1942)

(Další příklady české antisemitské propagandy jsou převzaty z www.holocaust.cz. Protižidovské zákazy a nařízení nám poskytl Radovan Kodera.)

Danuta Czech: Kalendarz wydarzeń w KL Auschwitz, Muzeum Osvětim-Březinka 1992

Kárný, Miroslav: Terezín a tereziánský rodinný tábor v Osvětimi. In Tereziánské listy 1991.

Kárný, Miroslav a kol.: Tereziánská pamětní kniha, 2 sv., Nadace Tereziánská iniciativa – Melantrich, Praha 1995

Kodera, Radovan: K výročí deportací plzeňských židů, Izbica – cíl transportů z Terezína v březnu 1942, Likvidační transporty z Terezína v druhé polovině roku 1942, Osvětimské inferno – série článků vycházejících v průběhu roku 2002 v regionální příloze deníku Mladá fronta.

Mikulášek, Alexej: Antisemitismus v české literatuře 19. a 20. století. Votobia 2000.

Příbyl, Lukáš: Historie transportu Be do Estonska. In Tereziánské studie a dokumenty 2001. Institut Tereziánské iniciativy, Sefer 2001.

Ruml, Jiří: Znamínko na duši. Evropský kulturní klub, Praha 1990.

Téma: Holocaust – Informační materiál pro učitele k výuce na základních a středních školách

Výroční zprávy gymnázia:

- Druhá výroční zpráva II. české státní reálky za školní rok 1913 – 1914
- Dvacet pět let druhé reálky v Plzni (1906 – 1931)
- XXVI. výroční zpráva II. st. čs. reálky v Plzni (1937 – 38)
- Výroční zpráva státního reálného gymnasia v Plzni za školní rok 1946 – 47

Fotografie nám laskavě poskytli paní Eva Brummelová, pan Michal Brummel, slečna Kateřina Deimlová, paní Charlotte Epsteinová, pan Radovan Kodera (fotografie koncentračních táborů), pan Hanuš Lamač, paní Dagmar Lánská, paní Jarmila Brychcinová, pan Gary Loebner, pan Lukáš Příbyl, pan Milan Plešák, paní Zuzana Růžičková, pan Jan Roček a národopisné oddělení Západočeského muzea v Plzni.

Fotografie z archivu národopisného odd. ZČM v Plzni:

- Dolní Lukavice (L 1887)
 - Transport plzeňských židů – leden 1942 (str. 26: NMP 59104, NMP 686a; str. 28: NMP 686b, NMP 59105)
- Fotografie na str. 27 zapůjčeny od Radovana Kodery

Archiválie:

Ústřední archiv v Praze, Milady Horákové 133

- Matriky židovského obyvatelstva (HBMA 1548 N 1916 – 1949; HBMA 1553 O 1911-1949)

Archiv města Plzně, Veleoslavínova 19

- Presidiální spisy – uprchlíci, zcizení židovského majetku (OÚ V.16 A 1938 – 41; 932)
- Školská správa a školy: Gymnázia a reálky – II. státní čl. reálka v Plzni/Hlavní katalogy, Třídni katalogy (16 B)
- Domovské archy

Státní oblastní archiv v Plzni, Sedláčkova 44

- Policejní přihlášky

www.holocaust.cz

www.jewishmuseum.cz

www.pamatnik-terezin.cz

www.reinhard.mysteria.cz

www.yadvashem.org

SPOLUZÁCI

OSUDY ŽIDOVSKÝCH STUDENTŮ GYMNÁZIA NA MIKULÁŠSKÉM NÁMĚSTÍ V PLZNI

Vydal spolek Humr

Grafická úprava © Jan Jáchim a Martina Horáková

Vytiskla tiskárna Bílý slon, Plzeň
Vydání třetí. Náklad 1100 výtisků.

Plzeň 2017

Kontakt:

mystehlici@seznam.cz (Monika Stehliková)

turnovec@seznam.cz (Aleš Turnovec)

juta@email.cz (Ilona Dvořáková)

jachim5@seznam.cz (Jan Jáchim)

vedoucí
projektu

Kniha SPOLUŽÁCI je výsledkem studentského projektu, jehož cílem bylo nalezení informací o žácích II. státní československé reálky na Mikulášském náměstí v Plzni, kteří byli postiženi norimberskými zákony.

Další informace o plzeňských obětech holocaustu je možné nalézt na internetových stránkách www.deportal.cz a iwitness.usc.edu/SFI